

Cena 10 kr. (20 hal.)

Svazek III.

Spiritistická Knihovna.

Serie II.

Sešit 2.

Co jest

594
Spiritismus?

Polemická škola ku poznání spiritismu

Dle

ALLANA KARDEKA

zčeštil

J. K.

Nakladatel a vydavatel KAREL SEZEMSKÝ, Praha II., Soukenická ul. 1188/25 n.

Tiskem FR. VONKY na Smíchově.

Kdo nehodláš odebírat, vrať po přečtení tento sešit zase
zpět.

Co ješt Spiritismus?

Napsal

ALLAN KARDEK.

Přeložil

J. K.

Nákladem Spiritistické knihovny v Praze.

Soukenická ulice 1188/25.

Karel Sezemský, vydavatel.

Nas. I/2. 556

1122972

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1000360865

547744

OBSAH.

knih II

3 I. část:

Pojednání o spiritismu ze stránky vědecké.

II. část:

Pojednání o spiritismu ze stránky náboženské.

Dodatek:

**Stručný návod ku zřizování spiritistických kroužků
a vyvinování medií.**

SEZNAM

Spiritické literatury české.

- Spiritická filosofie.** Kniha duchů. Sepsal Allan Kardek, z frančtiny přeložil a vydal Frant. Pavlíček, c. k. finanční komisař v Budějovicích. 1881. Cena 5.—, nyní 2 kor.
- Hlavní zásady nauky o duchu** dle Allana Kardeka sepsal E. L. Kasprovicz. 1883. Cena 60 hal. (Rozebráno.)
- Spiritismus** od Allana Kardeka, přeložil a vydal Norbert Kamarád v Praze. 1883. Cena 40 hal. (Rozebráno.)
- Výzkumný spiritismus.** Kniha prostředníkův od Allana Kardeka, z frančiny přeložil a vydal Frant. Pavlíček. 1885. Cena dříve 4 kor. (Rozebráno.)
- Spiritická ústřední knihovna:** Svazek I. **Spiritická filosofie a věda** (rozebráno), svazek II. **Život duchův v příkladech** (rozebráno), svazek III. **Medijnost a lidský magnetismus** (rozebráno), svazek IV. **Křesťanský spiritismus, výklady evangelia** od Roustainga, přeložil Frant. Škola. 1886, cena 20 hal., svazek V. **Spiritické modliby** (svazek tento byl právě obnoven a znovu vydán.) 1886. Cena dříve 20 hal., nyní 30 hal., svazek VI. **Křesťanský spiritismus. Výklad evangelia**, přeložil Fr. Škola, svazek VII. **Křesťanský spiritismus. Výklad evangelia**, přeložil Fr. Škola. — Vydavatel všech svazků Frant. Škola. 1887. Cena 20 hal. za svazek.
- „Hvězda záhrobní.“** I. ročník. Časopis pro spiritismus a vědy příbuzné. Redaktor a vydavatel Jaroslav Janeček v Praze. 1894 až 1895. Cena kor. 7-20. (Rozebráno.)
- „Hvězda záhrobní.“** II. ročník. Redaktor a vydavatel Jaroslav Janeček v Praze. 1895—1896. Cena dříve kor. 7-20, nyní 2-70.
- Jasnovidnost a dvojtělesenství** od prof. Karla du Prela, přeložil Jar. Janeček. 1895. Cena 34 hal. (Rozebráno.)
- Jsou-li duchové?** Od prof. Karla du Prela, přeložil Jar. Janeček. 1895. Cena 34 hal. (Rozebráno.)
- Duch Estelly** od R. Owena, přeložil Jar. Janeček. 1895. Cena 34 hal. (Rozebráno.)
- Spiritismus** od Karla du Prela, přeložil Jaroslav Janeček 1895. Cena 10 hal. (Rozebráno.)
- „Hvězda záhrobní.“** III. ročník. Redaktor a vydavatel Jaroslav Janeček v Praze. 1897. Cena dříve kor. 7-20, nyní 2-70.

Písně spirity. Vlastním nákladem vydali V. Jelínek a J. Stětka
Dřín-Hnidousy, pošt. Kladno. Cena 20 hal.

Nebe a peklo. Spravedlnost Boží dle spiritismu od Allana Kar-
deka, přeložil Frant. Pavlíček a vydal Josef Kodl. 1897. Cena
kor. 1.—.

„Život“. Časopis pro spiritismus. I. ročník. Vede a vydává Bedř.
L. Pícha. 1897. Cena kor. 2.40 (rozebráno.)

Soustředění duševních sil čili Spiritické modlitby. Napsal
J. Buchar. 1898. Cena 30 hal. (rozebráno.)

„Život“. Časopis pro spiritismus. II. ročník. Vede a vydává Bedř.
L. Pícha. 1898. Cena kor. 2.40.

„Život“. Časopis pro spiritismus. III. ročník. Vede a vydává Bedř.
L. Pícha. 1899. Cena dříve kor. 4.—, nyní kor. 3.—.

Časová úvaha o spiritismu. Sestavil L. Proskovec. 1899. Cena
10 hal.

„Život“. Časopis pro spiritismus. IV. ročník. Vede a vydává Bedř.
L. Pícha. 1900. Cena kor. 4.—.

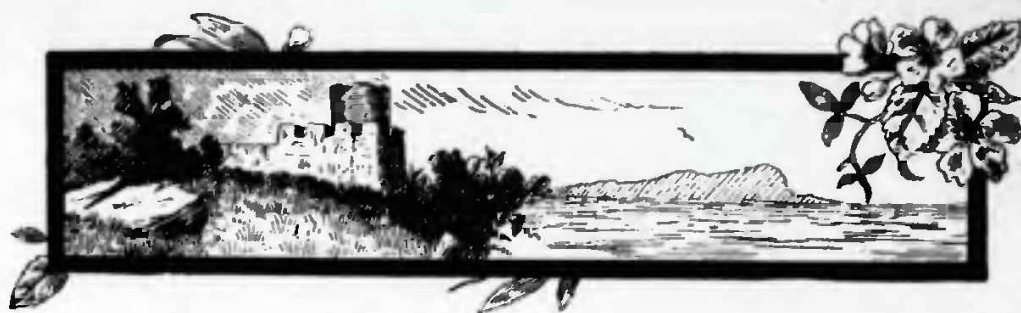
Otázka sociální a duchověda. Napsal Karel Sezemský. 1900.
Cena 30 hal.

Spiritické modlitby. Druhé opravené a rozmnož. vydání. Sebral
Frant. Škola, vydal Jan Cipra ve Zdicích. 1900. Cena 30 hal.

Kříž nad ledovcem. Hypnoticko-spiritický román od Karla du
Prela, přeložil a vydal K. Sezemský. 1899—1900. Cena k. 6.—.

Spiritistická knihovna serie II. Svazek 1. **Spiritická legenda
baronského zámku.** Cena 20 hal. — Svazek 2. **»Genesis«** neb
Stvoření všehomíra. Zázraky a proroctví dle spiritismu. Cena
Cena 3 kor. 40 hal. — Svazek 3. **Co je spiritismus?** Polemická
škola ku poznání spiritismu. Cena 1 kor. 40 hal. — Svazek 4.
Spiritické výklady evangelií. Sešit 4. Cena 20 kr. — Svazek 5.
Naše zpěvy. Sbirka písní původu medijského. Cena 20 hal.

Spisy, které dosud rozebrány nejsou, lze obdržeti u nakladatele
a vydavatele **Karla Sezemského, Praha, Soukenická ulice
číslo 25 nové.**

Rozmluva prvá.

Odpůrce. Přiznám se vám, milý pane, že se to s mým rozumem nesrovnává, abych připustil skutečnost všech těch podivných zjevů, jež se připisují „dnchům“, bytostem, které dle mého nejlepšího přesvědčení existují jen v obrazotvornosti jistých lidí. Ovšem, před tím, co jest zřejmo, dlužno šiji skláněti, a proto bych ani já neváhal tak učiniti, kdyby se mi dostalo důkazů nepopíratelných. Prosba, kterouž si dovoluji k vám vznést, jest tedy ta, abyste mi nezabraňoval jednou, neboli — ač nechci býti neskromným — dvakráte býti přítomnu při experimentech, abych co možná dospěl k žádoucímu přesvědčení.

Allan Kardek. Ježto váš rozum, ctěný pane, nemůže připustiti nezvratnou skutečnost, tu zajisté dle vašeho přesvědčení daleko předčí rozum váš všech těch, kdož nesdílí vaše náhledy. Nemám nijakých pochybností o vašich schopnostech a nečiním nikterak nároků, aby můj náhled stál nad vaším. Dejme tomu, že jsem na omylu *já*, poněvadž tomu rozum váš tak chce, a na tom jest dosti!

Odpůrce. Nuže, dejme však tomu, že by se vám podařilo přesvědčiti mne, jenž jsem znám jakožto protivník vašich ideí. Nuže, pak byl by to div, jenž by nezměrně vaši věci prospěl.

Allan Kardek : Lituji velice, nemám však darů divotvorných. Myslíte, že by dvě sezení stačila vás přesvědčiti? Věru, byl by to znamenitý umělecký kousek! Já, abych dospěl ku

přesvědčení, potřeboval jsem k tomu více jak rok, z čehož můžete snadno posouditi, že stálo to mnoho práce, než jsem byl přesvědčen. Ostatně nekonám nijakých sezení; skoro se mi zdá, že ohledně našich schůzí se domníváte, jako bychom experimentovali jen k vůli tomu, aby byla číkoliv zvědavost ukojena.

Odpůrce. Vy tedy nehledíte získati přívrženců?

Allan Kardek. K čemu to? Nevnučuji nijakého přesvědčení. Naskytnou-li se mi lidé, upřímně si přející, aby byli poučeni, a počtí-li mne takové osoby prosbou o vysvětlení, jest mi potěšením i povinností, v těsných mezích mých vědomostí jim všecko zodpověděti; co se však dotýče protivníků, kteří, jako vy, mají skalopevné přesvědčení, nečiním ani kroku, abych je od něho odvrátil; najduť s dostatek osob přístupných, než že bych měl toho potřebu, mařiti času s lidmi nepřístupnými. Vim, že přesvědčení dříve či později následkem takt se dostaví a že i nejzatvrzelejší budou pak proudem strženi. Několik přívrženců více či méně — na tom prozatím nezáleží. K čemu bych se tedy rozčiloval, chtěje pro naše idee získati ty, kdož mají, jako ku př. vy, tak výtečné důvody rozumové, aby se jich vzdalovali.

Odp. Snad přece by pro vás bylo více prospěšnější, než jak se domníváte, kdyby se vám podařilo, mne přesvědčiti. Dovoltež, abych se vyjádřil otevřeně a slibte mi, že slova má nebudete ve zlé vykládati. Jednáť se zde o moje názory co do *věci*, nikoli co do *osoby*, na kterouž se obracím, neboť mohu si osoby vysoce vážiti, aniž bych jejího názoru sdílel.

A. K. Navykl jsem si při studování spiritismu valně nedbati malicherného hnutí samolibosti, a nezaraziti se nad každým slovem. Opustí-li slova vaše meze zdvořilosti a neslušnosti, soudil bych z toho, že jste měl špatné vychování, a tím byla by věc odbyta. Co se mne týče, raději chci křivdu snášeti, než abych někomu ubližoval. Již z toho poznati lze, že jest spiritismus přece *k něčemu* dobrý.

Jak řečeno, mně rozhodně o to nejde, abych vás získal pro svůj náhled; vzdávám náhledu vašemu veškerou úctu,

je-li upřímný, a naopak zase si přeji, aby i můj setkal se s toutéž úctou. Jelikož spiritismus ve vašich očích není více než blouzněním mozkovým, tu nepochybně vám na cestě ke mně tanula myšlénka, že jdete navštívit pošetilce. Doznejte to jen, nevezmu vám to za zlé! Všichni spirité jsou pošetili: toť se rozumí samo sebou! Nuže, milý příteli, vidíte-li v tom duševní chorobu, tu jest třeba, abych uvážil, mám-li žádoucího vysvětlení dáti. Ba věru téměř žasnu, jak vám při takovémto pojmání věci mohlo napadnouti, přáti si nabýti přesvědčení, jež by vás vřadilo do počtu pošetilců. Jste-li však zpředu již přesvědčen, že vůbec vás přesvědčiti nelze, tu jest váš krok zcela marný, ježto pak jen vésti má k ukončení vaší zvědavosti. Buďme tedy, „prosím, jen stručni, nedostávám se mi času k zábavě bezúčelné.

Odp. Nuže, vždyť se člověk může mýlit, může činiti si illuse, aniž by snad proto byl již pošetilým.

A. K. Jen řekněte to bez obalu; myslíte, jako mnozí jiní, že jest to manie času; bude vám však přiznati, že manie, kteráž za několik desetiletí nabyla millionů přívrženců ve všech zemích, kteráž v řadách svých má učence všech druhů, a kteráž obzvláště v osvícených třídách obyvatelstva rozmnožuje své stoupence, jest zajisté podivnou a zasluhuje přece jen povšimnutí.

Odp. Ovšem že mám o tom své mínění. To však rozhodně není tak pevným, abych nebyl ochoten je obětovati očitému přesvědčení. Proto jsem řekl, že byste se měl snažiti mne přesvědčiti. Chci se vám vyznati: chystám se napsati knihu, ve kteréž jsem si uložil za úkol, jak se říká, „z řemesla“ vyložiti veškeré bludy v tom se vyskytující, a poněvadž tato kniha dojde velikého rozšíření a pobouří lidského ducha, tu, kdybych snad přece jinakého nabytí přesvědčení, bych ji vůbec ani neuveřejnil.

A. K. Ó litoval bych toho velice, kdybych připravil vás o zisk, jenž by vám vzešel z tak velkého rozšíření vaší knihy; také nemám nikterak na tom zájmu, abych vám v tom překážel, naopak přeji vaší knize co možná nejlepšího přijetí; uspo-

říme při tom prospektů a annoncí. Zene-li se na něco útokem, tu veřejná pozornost se k tomu obrací; jestiž veliké množství lidí, chtějících věděti, kdo pro a kdo proti tomu stojí; kritický rozbor šíří znalost věcí i mezi takovými, kdož před tím na to nikdy ani nemyslili, a jinak by na to ani nebyli přišli. Tím způsobem se často činí nevědomky reklama ve prospěch těch, jimž vlastně mělo býti ublíženo. Ostatně jest otázka ohledně duchů tak hluboce zajímavá, a pro zvědavé tak lákavá, že jednoduše stačí vzbuzení pozornosti obecnstva, aby vzbuzena byla i chuť k hlubšímu o té věci rozjímání a bádání.

Odp. Podle vašeho náhledu prospěje tedy kritika právě tak málo, jak málo závažno jest veřejné mínění?

A. K. Nelze mi kritiku považovati za výraz veřejného mínění, nýbrž toliko za osobitý, mnohému klamu podrobený náhled. Popatřte na důkaz toho na dějiny literatury. Jak mnohá díla mistrná byla při svém prvním vyjití posuzována nepříznivě, což však jim nikterak nepřekáželo, aby zůstala díly mistrnými; právě tak nejsou veškeré chvalořeči světa s to, aby ze špatné věci učinily věc dobrou. *Je-li spiritismus bludem, padne sám sebou; spočívá-li na pravdě, nijaké hanopisy jej nezahubí.* Vaše kniha bude ryze osobním, s vašeho stanoviska psaným posudkem; právě veřejné mínění vynese o správnosti tohoto vašeho stanoviska svůj úsudek. V tom ohledu jest nám posečkati na budoucnost. Dojde-li později jednou k tomu, že jste *vy* byl na omylu, stane se vaše kniha právě tak směšnou, jako ku př. spisy, které druhdy potíraly nauky o oběhu krve aneb očkování a t. d.

Zapomínám však na něco! Vždyť *vy* nakládáte s otázkou „řemeslně“, což asi znamená, že jste ji studoval se všech stran, viděl vše, co viděti lze, četl vše, co o té věci bylo psáno, rozbíral veškeré různé náhledy a je spolu porovnával, vyhledával nejvhodnějších příležitostí, poskytujících vám možnost vlastního pozorování. Nezanedbal jste ničehož, abyste konečně dospěl ku pravdě. Nemůže býti pochybnosti, že tomu tak, jste-li vážný muž: neboť to vše přece musí člověk uči-

niti, aby mohl právem o sobě říci, že mluví na základě rozsáhlé znalosti věci.

Což byste sobě myslil o člověku, který by chtěl vystoupiti co kritik literárního díla, aniž by znal dotyčný odbor literární? — co o kritiku malby, jenž by v oboru malířském nebyl doma? Nejjednodušší logika přece učí, že kritik ne snad povrhuje, nýbrž důkladně musí znáti to, o čem se vyslovuje, sice že jeho náhled jest beze vší ceny. Chtějíce popíratí účet, musíme zdělati účet opačný; k tomu avšak jest zapotřebí, abychom uměli počítati. Kritik nemůže se obmeziti na to, aby řekl: „To a to jest dobré aneb špatné“; ne, on musí též svůj náhled v jasně určeném, na vědeckých aneb uměleckých zásadách založeném rozboru ospravedlniti. Což možno posuzovati vlastnosti aneb vady stroje, beze znalosti jeho vnitřního zařízení? Nikoliv! Nuže tedy, tu by asi ani váš úsudek o spiritismu, jež neznáte, neměl větší ceny, než onen, jež byste vynesl o onom stroji. Každý okamžik by vás lapili *in flagranti*, při nevědomosti; neboť ti, kdož jej skutečně studovali, ihned by poznali, že jste této otázky velmi vzdálen, a učinili by sobě, jak se samo sebou rozumí, z toho úsudek ten, že vás vůbec ani netřeba bráti vážně, anebo že se vám nedostává potřebné poctivosti; v obou případech vydal byste se do nebezpečí, býti demontován způsobem vaší samolibosti málo lichotivým.

Odp. Právě proto, abych se vyhnul tomuto úskalí, prosím vás, abych směl býti přítomen několika experimentům.

A. K. A vy myslíte, to že stačí, abyste o spiritismu „řemeslně“, či jak říkáte, „ex professo“ mluvil? Ale pro všechno na světě, jak jen můžete tyto experimenty pochopiti, ba i posouditi, neprozkoumav jich základní nauky, na nichž spočívají? Jak můžete uvažovati o uspokojujícím či neuspokojujícím výsledku metallurgických pokusů, nemáte-li důkladné vědomosti o hutnictví? Milý pane, nevykládejte mi to ve zlé, ale vaše předseyzati jest totéž, jako byste beze všech vědomostí matematických neb astronomických přišel k ně-

kterému z pánů na hvězdárně a řekl: „Zamýšlím psát knihu o astronomii, a chci dokázat, že vaše soustava jest ne-správná; ale poněradž tomu ani zbla nerozumím, tu budete zajisté tak laskav a dovolíte, abych se podíval jednou či dvakráte vaším dalekohledem; více nepotřebuji, abych právě tolik věděl jako vy.“

Teprve širším významem nabývá slovo „kritisovati“ smyslu „haněti“; dle svého pravého významu a své etymologie (slovozpytu) znamená *posuzovati*, *uvažovati*. Kritika sama o sobě může býti tedy buď *schvalující* aneb *odsuzující*. Knihu kritisovati nutně neznamena ji zavrhovati; kdo této úloze se podrobí, musí k ní přikročiti beze vší předpojatosti; pak-li avšak knihu prve než ji otevřel, ve svém nitru již odsoudí, tu ovšem její posouzení nemůže býti nestranným.

Tak se děje s většinou těch, kdož mluvili o spiritismu. Na pouhé slovo sobě utvořili náhled, jednati jako soudee, který prohlašuje rozsudek, aniž by se namáhal do listin a spisů nahlédnouti. Následek byl, že vynesl rozsudek neodůvodněný, a že místo přesvědčení vyvolal jen posměch. Co se dotýče těch, kdož tuto otázku vážně studovali, tu většina jich — ba lze říci *všichni* — svůj náhled změnili a ne-jeden stal se té věci přívržencem, jakmile spatřil, že se *zde jedná o něco zcela jiného, než se byl domníval*.

Odp. Mluvíte velmi všeobecně o posuzování knih; což myslíte opravdu, že žurnalista skutečně může čísti a studovati knihy, které mu přijdou do ruky, zvláště běží-li o nové nauky, které by mu bylo nejprve dopodrobna zkoumati a pověřiti? Tímtež právem mohlo by se žádati na knihtiskaři, aby četl veškerá díla, vycházející z jeho dílny.

A. K. Na tak rozumnou poznámku nemám čeho odpověděti, leč nanejvýše to, že nemá-li kdo času, aby něco vykonal řádně, nemá se do toho ani mísiti, a jest zajisté lépe, provésti dobře věc jednu, nežli desatero věcí špatně.

Odp. Nemyslete sobě, že jsem si svůj náhled utvořil tak lehkovážně. Byl jsem přítomen posunování stolu, naslouchal jsem poklepávání, viděl jsem osoby pišící, jak bylo

tvrzeno, pod vlivem duchů; ale jsem přesvědčen, že to vše jest jen šarlatánství.

A. K. Mnoho-li vám bylo platiti vstupného?

Odp. Ovšem nic, pranic.

A. K. Nuže, byli to zajisté šarlatáné podivuhodného druhu, kteří toto slovo učiní opět čestným. Dosud nebylo viděti ještě šarlatánů nezajímavých. Kdyby si někdo snad dovolil špatný žert, následuje z toho, že ostatní osoby jsou jeho společníky? Za jakým účelem vlastně by se staly spoluvinníky mystifikace? Pro obveselení společnosti, pravíte. Nuž, mohu sobě nanejvýše mysliti, že se někdo propůjčí k žertu jednou; trvá-li však takový žert po měsíce a léta, tu nepochybně jest mystifikující sám mystifikovaným; on tropí pak sám ze sebe blázný. Zdaž jest pravdě podobno, že by někdo, aby vzbudil zdánlivou pravdu o věci, která, jak on ví, jest lživá, po celé hodiny klidně tkvěl u stolu? Takové potěšení by snad přece za to nestálo.

Nežli usoudíme, že máme co činiti s klamem, dlužno se přece ptáti, jaký zájem by mohl míti dotyčný člověk na onom klamu; přece připustíte, že jsou povolání společenská, vylučující každé podezřívání z klamu, — osoby, jichž postavení jest již zárukou poctivosti.

Něco jiného by bylo, kdyby běželo o spekulaci, neboť lákavý zisk jest špatným rádcem; avšak dejme třeba i tomu, že by šlo o případ posléze řečený, totiž že by zjištěno bylo jednání podvodné, tu by ani zjištění takové ničeho nedokazovalo oproti skutečnosti zásadní, jelikož, jak známo, zneužívati lze všeho možného. Z okolnosti, že jsou lidé, prodávající padělaná vína, ještě nelze odvozovati, že by nebylo žádného čistého, pravého vína. Spiritismus jest tak málo zodpovědným za ty, kdož jeho jména zneužívají a z něho kořistí, jako lékařská věda za ony šarlatány, kteří nabízí své zboží lekárnické, aneb jako náboženství za kněze, kteří zneužijí svého úřadu kněžského.

Ovšem, že spiritismus právě pro svou novotu a pro své vlastnosti dal nevolky podnět ku zneužívání; současně však

- poskytuje prostředků toto zneužití poznati tím, že zřetelně naznačuje své pravé cíle a odmítá veškeré spojení s lidmi, kteří by jej vykořistiti, neb od jeho pravého cíle — jenž jest ryze mravní — odvrátiti mohli, by z něho učinili řemeslo či nástroj pro provokování, aneb pro mělké, prázdné výzkumy.

Tím však, že spiritismus sám označuje meze, v nichž se drží, že zevrubně ustanovuje, co učí a co neučí, že udává, co mu lze a co mu nelze, co do jeho oboru padá a co ne — toť právě úskalí, o něž naráží ti, kdož, neberouce sobě práci podrobného studování, pouze na základě zevnějších malicherností soudí a odsuzují. Ti pak, jakmile se setkají s jarmarečnými křiklouny, zdobícími se k vůli vyvolání veřejné pozornosti názvem spiritistů, ihned vážně prohlašují: „Tu to máte, teď vidíte, co je na spiritismu!“ — Kdo však vlastně je pak směšným? Přece nikoli onen křikloun, který jde dále za svým obchodem, ani ne spiritismus, jehož tiskem uveřejněná nauka usvědčuje podobné tvrzení ze lži, nýbrž jen oni kritikové, kteří buď nepředloženě mluví o věcech, o kterých ničeho nevědí, buď zúmyslně porušují pravdu. Ti, kdož na spiritismus svádějí věci, odporující jeho skutečné podstatě, činí tak buď z nevědomosti aneb úmyslně; v případě prvním jest nám co dělati s lehkovážností, v druhém s nesvědčitostí. V případě posléze dotčeném podobají se jistým dějepiscům, překrucujícím historické události v zájmu některé strany či některého mínění. Užíváním takových prostředků ještě žádná strana si nezjedнала důvěry, žádná nedospěla k cíli.

Mějtež dobře na mysli, že nikterak nečiním nároků, jakoby kritika *musila* i po předcházejících studiích přisvědčiti našim myšlénkám, a ani nám nenapadá, abychom chtěli kárati ty, kdož nesmýšlí jako my. Co nám jest patrné, nemusí ještě býti patrné každému. Každý posuzuje věci se svého stanoviska, ba ani z nejpositivnějších fakt neodvozují všichni tytéž důsledky. Vpraví-li ku př. malíř na obraz bělouše, tu zajisté bude dovolena poznámka, že tento kůň činí nepříznivý dojem, a že by vraník tam lépe se hodil; jakmile

však řekneme: To jest vraník, ač jest to bělouš, tu patrně máme nepravdu. A tak činí většina odpůrců spiritismu.

Zkrátka, milý pane, každý má nejúplnější svobodu schvalovati aneb haněti zásady spiritismu, odvozovati z toho důsledky dobré či zlé zcela podle své libosti, ale jest věci svědomí a povinnosti pro každého, aby netvrdil opak toho, co jest; aby pak tak činiti mohl, jest mu především jen o takových věcech mluvit, kterým rozumí.

Odp. Vraťme se však k posunování stolů a ku klepání ve stolech. Nedalo-liž by se mysliti, že tyto stoly jsou k tomu zvláště upraveny?

A. K. Vždy zase a zase táž otázka ohledně poctivosti v jednání, na kterouž jsem již dal odpověď. Jakmile dokážete podvod, ihned vám jej vydám v šanc; uveďte skutečné případy, u kterých *dokázaným* způsobem podvod, šarlatánství, vykořistění neboli zneužívání důvěry hrály úlohy, a pak budiž rozhodně po vašem, naložte s nimi po právu, při čemž vám prohlašuji, že jich nehodlám obhajovati, neboť spiritismus jest první, který jich zavrhuje, a kdo může oznámiti nějaké zneužití, kdo k tomu působí, aby je nemožným učinil — ten jest pravý přítel spiritismu. Ale tyto obžaloby zevšeobecniť, na množství vysoce vážených mužů vylévat spoustu hany, kterouž nanejvýše zasluhuje jen několik osobností, toť zlomyslné počínání zcela zvláštního druhu, toť přímo utrhaní na cti.

Dejme tomu, že by stoly tyto, jak pravíte, zvláštním způsobem byly upraveny. Nebylo-li by tu zapotřebí velmi důmyslného ústrojí, aby se tak rozdílné pohyby a zvuky vyvozovaly? Čím to jest, že ještě nikdo nezná jméno onoho důmyslného továrníka, kterýž je vyrábí? Těšil by se zajisté značné proslulosti, ježto jeho přístroje používány jsou ve všech pěti dílech světa. Taktéž dlužno doznati, že úprava stolů musí býti velmi jemná, poněvadž lze ji upotřebiti na kterýkoli stůl beze vší zevnější stopy. Čím to jest, že od Tertulliana, kterýž rovněž o posunování stolů a stolovém

praskotu mluví, až do našich dob nikdo tajemství přístroje toho neviděl a nepopsal?

Odp. Tu vysvětlím ihned klam na vaší straně. Jistý proslulý ranhojič upozoroval, že jisté osoby napínáním svalů na noze dovedou způsobiti praskot, podobný praskotu onomu, jenž se připisuje stolu. Z toho se soudí, že vaše media obveselují se na útraty lehkověrnosti.

A. K. Nuže, je-li to praskot svalů, tu není stůl upraven. Jelikož každý domnělý tento klam sobě vysvětluje po svém způsobu, jest to nejpatrnějším důkazem, že nejspíše ani jedni ani druzí neznají pravé příčiny.

Mám velikou úctu před vědomostmi tohoto učeného ranhojiče, avšak snaha upotřebiti naznačeného fakta k vysvětlení stolového praskotu, setkává se poněkud s obtíží. Předně jest to přece jen podivné, že by schopnost, dosud jen výminečně se vyskytující a co pathologická zvláštnost považovaná, jedním rázem tak obyčejnou se stala; za druhé bylo by třeba slušné dávky rozmaru, aby někdo dvě až tři hodiny nepřetržitě se cvičil v praskání svalů, zejména an z toho nemá ničeho více než bolest a umdlení; za třetí nenahlížím, jak dotčený sval souvisí s dveřmi a stěnami, ve kterých často jest slyšení zvuky klepání; za čtvrté konečně musí nadřečený sval praskací míti zcela podivuhodnou vlastnost, aby těžkým stolem pohyboval, jej zvedal, otvíral, zavíral, visutý udržoval bez podpory a konečně jej v padání ztroskotat. Kdo by byl řekl, že tento sval má tolik výtečných vlastností?

Studoval onen proslulý ranhojič, o němž mluvíte, typtologii (klepání stolu) na těch, kdož ji vytvářejí? Nikoli! Toliko u několika osobností, kteréž nikdy se nezaměstnávaly klepáním stolu, zjistil neobyčejný fyziologický účinek, který n.á jakousi podobu s účinkem od stolů tvořeným, a soudí bez dalšího bádání dle známého logického klopýtnutí, že všichni, kdož dávají klepáním vyslabikovati souvislé věty, (typtologická media) také musí míti schopnost, aby praskali svým krátkým svalem lýtkovým, a že s celou společností šašky si tropí, lhostejno, dají-li si za to zaplatit čili nic. Zdaliž studoval

veliký tento ranhojič aspoň zjev typtologie ve všech tvarech, v jakých se vyskytuje? Zdaž dokázal, lze-li pomocí tohoto „praskotu svalu“ vytvořovati všechny typtologické účinky? Ani mu nenapadlo, by se o dostatečnosti své hypotesy dokonale přesvědčil; nic mu nepřekáželo, aby tento svůj objev sdělil s valnou hromadou akademie v Paříži. Bral tedy svou věc dosti vážně; avšak co dnes z ní ještě zbylo? Přiznávám se vám, že bych, maje se podrobiti operaci chirurgické, velmi povážlivě se rozmyšlel, mám-li se svěřiti tomuto praktikovi: vždyť bych se musil obávat, že bude posuzovati můj neduh tímtež ostrovtipem.

Je-li tento pán jedna z autorit, na kteréž vy -- jak se podle všeho zdá -- hodláte zakládati svůj zatracující úsudek o spiritismu, tu jsem vzhledem k ostatním vašim důvodům, jimiž se hodláte vytasiti, úplně spokojen.

Odp. A hleďte, přece móda zasedati zašla; nějaký čas to bylo až naruživostí; dnes si toho už nikdo více nevšímá. Čím to jest, ježto tvrdíte, že na tom jest něco vážného?

A. K. Protože se z pohybování stolu vyvinulo něco ještě vážnějšího; vyvinula se z toho celá věda — *filosofická doktrína*, pro myslící lidi ještě mnohem zajímavější. Když tito důmyslní mužové od pohybování stolu ničemu více se nenaučili, tu se tím dále už nezanášeli. Pro lidi povrchní, kterým nelze u nějaké věci dopídití se půdy, bylo to kratochvílí, hračkou, kterouž odhodili, když se jí byli nasýtiti; na poli vědeckém s takovými lidmi se nepočítá. Období zvědavosti mělo svůj čas a ustoupilo období pozorování.

Tím spiritismus nastoupil půdu, na níž se pohybují vážní mužové, kteří se nebaví, nýbrž za poučením se nesou. Také tací mužové, beroucí věc vážně, nepropůjčí se k žádnému experimentu k vůli zvědavosti, nejméně pak těm, kdož přistupují s myšlenkami nepřátelskými; nebavíce sami sebe, nehledí ani jiných bavit, a k těmto náležím i já.

Odp. A přece jen experiment jest s to zjednatí přesvědčení, i když na začátku jen běželo o ukojení zvědavosti. Či-

níte-li jich jen za přítomnosti již přesvědčených osob, jak se zdá, nosíte dříví do lesa.

A. K. Jest rozdíl mezi „přesvědčenu býti“ a „býti nakloněn, dáti se přesvědčiti“. Obracím se na tyto posléze řečené a nikoli na takové, kdož se domnívají snižovati svůj rozum, kdyby poslouchali takové „snílkování“. O takové nadobro nedbám. Nejlepším prostředkem dokázati upřímnou touhu po poučení jest osvědčiti vytrvalost; takového člověka však poznati lze po jiných známkách, než po přání „viděti jeden či dva experimenty“. Tito lidé chtějí vážně *pracovati*.

Teprve průběhem delší doby a pomocí co nejbedlivěji konaných experimentů dostaví se přesvědčení. Spiritistické zjevy různí se podstatně od ostatních našich věd exaktních; nevytvorují se libovolně, nýbrž vyžadují, aby v daném okamžiku děje byly polapeny. Teprve po dlouhém a častém vidění shledáváme množství důkazů, které při prvním spatření jsme nepozorovali, zejména nebyli-li jsme seznámeni s podmínkami, za jakých mohou se dostaviti, a zvláště přikročili-li jsme k pokusům s jakousi předpojatostí. Pro pozorovatele pilného a rozvážného jest důkazů celé množství; jemu poslouží slovo, zdánlivě nepatrná skutečnost k vysvětlení, ku stvrzení; pro povrchního, zběžného pozorovatele, pro pouhého zvědavce jich není, a to jest ta příčina, proč se nepropůjčují k experimentům bezpochyby bezvýsledným.

Odp. Ale jednou přece musí člověk začítí. Nováček, který jest jaksi tabula rasa, který nic neviděl, ale rád by byl poučen, jak má začítí, neposkytnete-li mu k tomu prostředků?

A. K. Činím veliký rozdíl mezi nevěřícím z nevědomosti a nevěřícím ze zásady. Shledám-li u někoho příznivých dispozicí, tu jsem ochoten jej poučiti; jsou však lidé, u kterých přání, dáti se poučiti, jen klamný nátěr jest. U takových ztracen jest můj čas; neboť nenajdou-li hned to, co zdají se hledati, tu není ta trocha, což vidí, dostatečnou, aby rozptýlila jejich předsudky.

Tomu však, kdož skutečně má chuť se učit, říkávám: „Běh experimentálního spiritismu nelze prodělati, tak jako se prodělává běh ve fysice aneb v lučbě, ježto nikdy nemáme ve své moci vytvořovati zjevy podle libosti, a neviditelné inteligence, které jsou jich původem, často naše předsevzetí zmaří. Zjevy, které byste náhodou snad pozoroval, byly by, jsouce beze vší metodické souvislosti a spojitosti, vám málo srozumitelné. *Obírejte se tedy nejprve teorií*; čtete pozorně díla o této vědě, najdete v nich zásady a vyličení všech zjevů; vysvětlením jich pochopíte jich možnost, a na mnohé skutečné události z vašeho vlastního života pohlížeti budete teď zcela jinak; přemůžete veškeré proti vám se stavící obtíže, a tak sobě utvoříte předběžné mravní přesvědčení. Naskytne-li se pak jednou příležitost, abyste sám viděl a experimentoval, budete faktům, nechť se dostaví v pořadí jakémkoli, skutečně vždy rozuměti.

Totoť jest rada má, kterouž udílím každému, komu se zachtělo poučení o spiritismu, a z odpovědi, jakou dostanu, snadno poznám, je-li jeho žádost míněna vážně či byla-li jen vzbuzena zvědavostí.

Odp. Pochopuji dobře prospěch, jakého může míti v zápleti předběžné studium theoretické, o kterémž jste se posléze zmínil. Co se týče osobního stanoviska, tu vám prohlašuji že nejsem ani *pro* ani *proti* spiritismu, že však předmět ten skutečně vysokou měrou mne zajímá. V kruhu mých známých nacházejí se přívrženci i také odpůrcové. Slyšel jsem v tom ohledu úplně sobě odporující důvody; předsevzal jsem si proto, předložit vám několik námitek, které učiněny byly za mé přítomnosti, a které se mi zdají míti jakousi oprávněnost; co se týče mé osoby, tu bez obalu přiznám se svou nevědomostí.

A. K. Jest mi potěšením odpovídati na otázky mně dávané, jsou-li upřímné a bez pokrytectví, při čemž si nelichotím, že snad mám vždy pchotově uspokojující odpovědi na všechny dotazy. Spiritismus jest věda, nacházející se teprve ve svých počátcích, a jest třeba velmi mnohého ještě

dosáhnouti; bylo by tedy jednání mé nanejvýše domýšlivé, kdybych tvrdil, že lze odstraniti veškeré obtíže; mohu jen říci, co vím.

Spiritismus dotýká se všech odvětví filosofie: metafysiky, psychologie, mravouky; jestiž nezměrným, jejž nelze za několik hodin seběhnouti. Pochopíte teď, že by mně skutečně bylo nemožno, každému ústně opakovati, co jsem o tomto předmětu napsal ku všeobecné potřebě. Při předběžném vážném čtení plyne ostatně sama od sebe odpověď na většinu otázek, které při tom arci každému musí napadnouti; takové čtení poskytuje tu dvojí výhodu: předejiti zbytečnému opakování a býti zkušebním kamenem opravdové touhy po poučení. Zbudou-li po tom všem ještě pochybnosti aneb temné body, tu jest pak vysvětlení jednodušší, protože se teď lze o něco opírat, a netřeba se ztrátou času opět se vraceti k elementárním základům.

Odp. Dobře — volejte mne k pořádku, vybočím-li. Moje první otázka jest následující: „Jaká byla toho potřeba, utvořiti nová slova: spiritismus, spiritistický, ba i spiritický vnáhradu za ode dávna obvyklá a všeobecně srozumitelná slova: spiritualismus, spiritualistický? Kdosi z kruhu mých přátel označil tato slova co naprosté barbarismy.

A. K.: Slovo *spiritualista* má již po dlouhý čas určitý a ostře omezený smysl: naznačuje někoho, jehož nauka a názor životní jest opak materialismu. Veškerá náboženství spočívají tedy nutně na spiritualismu. Každý, kdo hájí náhled, že v nás, v naší bytosti mimo hmoty jest ještě něco jiného, jest *spiritualista*, což ještě nepředpokládá víru v neviditelné intelligence (duchy) a jejich projevy. Musilo by se tedy k vůli rozeznávání přívrženců názoru posléz dotčeného od přívrženců názoru prvního užívati opisování a říci: „*spiritualista*, jenž věří v duchy a jenž nevěří v duchy.“ K naznačení nových zjevů třeba nových slov, aby se předešlo dvojmyslu. Kdybych byl časopisu, mnou redigovanému dal název „*rozhled spiritualistický*“, byl bych obsah jeho ani dost málo nespecifikoval; neboť bych nebyl pořeboval říci ani slova

o duchách, ba byl bych je mohl dokonce i potírat, a při tom bych byl přece věren zůstal svému názvu. U příležitosti posuzování filosofického díla četl jsem nedávno v jednom listu pojednání, ve kterém stálo, že spisovatel prý psal se stanoviska spiritualistického; nuž, přívrženci duchů nemálo by byli žasli, předpokládajíce vůči tomuto návěští i sebe menší souhlas se svými ideami.

Přijav tedy slova spiritismus, spirítický, spiritistický, učinil jsem tak proto, poněvadž bez dvojsmyslu ukazují na idee, týkající se světa duchů. Každý spirita jest rozhodně spiritualista, ale nikoli každý spiritualista také spiritou. Dejme i tomu, že by duchové byli jen výtvor fantasie, přece by navzdor tomu bylo žádoucno míti zvláštní výrazy pro všechno to, co se jich týče; neboť nejen pro pravdivé, nýbrž i pro mylné idee třeba jest slov.

Ostatně nejsou tato slova nikterak barbarstější než ta, kteráž na poli vědy, umění a průmyslu den ode dne vzrůstají, zajisté nikoli barbarstější, než-li ku př. ta, kteráž utvořil Gall k označení schopností: sekretivita, amativita, alimentivita, affekcionivita atd., atd. Inu, jsouť lidé, kteří dlouhají ve všem jen proto, že to nevzešlo z jich vlastní hlavy, a kteří stůj co stůj chtějí si dávatí nátěr opposičníkův. Kdo sobě oběře za hračku takové bídné puntičkářství, dokazuje tím zcela přímo malichernost svého ducha. Utkvěti na takových maličkostech svědčí, že jest člověk jen skoupě nadán skutečnými důvody rozumovými.

Slov spiritualista a spiritualismus užívá se ovšem v Anglii a ve Spojených Státech ve smyslu spiritista a spiritismus. Z počátku těchto slov užíváno také ve Francii; ale jakmile slova spiritismus a spirita (spirité) povstala, pochopeřa všeobecně jich praktičnost, a obecnstvo beze všeho zdráhání jich přijalo. Dnes jest jich užívání ve Francii, Německu atd. tak zakořeněno, že ani protivníci, ba ani ti, kdož nejhlučněji jim spílali „barbarismů“, jiných neužívají. Kázání katolických duchovních a biskupské výnosy, vrhající proti *spiritismu* a *spiritistům* klatby, nebyly by mohly *spiritualismus*

a *spiritualisty* proklínati, aniž by v hlavách nezpůsobily strašný zmatek.

Barbarský či nebarbarský — dosti na tom, že beze vši pochybnosti jsou tato slova přijata do všech řečí evropských; jsou to jediná, kterých užíváno ve všech zemích, v publikacích pro i proti. Chtějíce označiti specialní zjevy této nové vědy, měli jsme zapotřebí specialních výrazů. Spiritismus má příště svou zvláštní zásobu slov, názvosloví své, jak je mají všechny vědy.

Slov spiritualismus a spiritualista užívají k označení projevů duchových dnešního dne jen ještě přívrženci tak nazvané „*americké školy*“.

Odp. Pravil jste „*americké školy*“? Tedy i ve věrouce této mladistvé vědy jsou různice? To, zdá se mi, vrhá na ni špatné světlo. Kdyby tato věda spočívala na pozitivních skutečnostech, musila by nepochybně býti v Americe tatáž jako v Evropě?

A. K. Na to především odpovídám, že toto různění více formy než podstaty se týká; vskutku zakládá se celá různost jen na způsobu, jak se pohlíží na několik statí této nauky; naproti tomu není o radikálním odporu v základních naukách, jak naši odpůrcové vytrubují, aniž by otázku tu studovali, ani řeči.

Ale dále táži se vás, kde jest ona věda, která by hned při svém prvním vystoupení nebyla vyvolala jisté rozdíly v mínění a různění, nezbytné ku konečnému vytríbení zásad? Není-li takových rozdílů mínění ještě dnes ve vědách nejlépe zakotvených? Což jsou všichni učenci ve všem jednohlasného náhledu? Nemají-liž své zvláštní soustavy? Poskytují-liž sezení akademií a učených ústavů povždy obraz svorného srozumění? Není-liž každý nález, který se učiní v oboru té které vědy, podnětem k rozkolu, ježto jedni novotě spěchají vstříc s otevřeným náručím, druzí pak zůstávají v plaché vzdálenosti?

A co se dotýče spiritismu, není-liž to zcela přirozené, že při vyskytnutí se nových zjevů, dokud ještě nebyly známy

základní jich zákony, každý sobě utvořil soustavu svou, konaje o tom své vlastní pozorování? Co se stalo ze všech těchto ojedinelých počátečních soustav? Bylo jim padnouti vůči dokonalejšímu pozorování skutečnosti. Několik let stačilo přivoditi velkolepou jednoduitost, sjednocenost, dnešního dne mocně ovládající celý obor a sjednocující ohromnou většinu přívrženců nové nauky, nehledě k několika osobnostem, které se i tu, jako všady, uchytí na myšlénky nejprvnější a s těmi umírají.

Kde jest věda, kde nauka filosofická, vyznání náboženské, poskytující příkladu podobného? Zdaž spiritismus jen stý díl odrůd a rozkolů poskytoval, jaké po celé staletí rozrývaly a ještě rozrývají církev?

Jest to skutečně pamětihodné, jakého dětinství se odpůrcové spiritismu chytají: neznamená-liž to skutečný nedostatek vážných důvodů? Kdyby jich měli, zajisté by jim zjednali platnosti. Čím bojují proti spiritismu? Posměchem, upíráním, utrhaním na cti, vším možným, jenom ne nevratnými důvody.

Důkaz však, že poranitelného místa nebylo lze na něm nalézt, leží v tom, že nic nezdrželo jeho vítězný postup, a že po čtyřicetiletém teprve trvání svém čítá více učenníků, než některá soustava čili nauka měla po staletém trvání. Totof jest zkušeností zjištěná skutečnost, kterouž uznávají i odpůrcové. Jej zničení, k tomu nestačilo by jen říci: „To není nic, to je fádni“, nýbrž musil by se kategoricky podati důkaz, že zjevů není, že jich býti nemůže. *A tento důkaz zůstali nám dlužni.*

Odp. Což se nedokázalo, že tyto zjevy vytvořiti lze také bez spiritismu? Z toho by se přece dalo souditi, že nemají význam *ten*, kterýž jim spiritisté připisují.

A. K. Z okolnosti, že lze nějakou věc napodobiti, přece as nenásleduje, že té věci není? Co byste řekl takové logice, kdyby někdo chtěl tvrditi, že, poněvadž šampaňské se dělá z vody selternské, šampaňského není, a každé šampaňské že jest jen voda selternská? Jestli to právě výsadou

všech, veliký povyk vyvolávajících věcí, že dávají podnět k padělání. Eskamotérové pozorovali, že slovo *spiritismus* se pro svou popularitu a své mnohostranné popírání hodí k vykořistění, a aby množství lidu přilákali, zopíčili více méně hrubě několik „medijních“ čili „medialních“ zjevů, tak jako nedávno se opičili s jasnovidností somnambulek. Všeobecný potlesk posměváčků! „Vidíte, to je váš spiritismus!“ Když na jevišti došlo k důmyslné produkci duchových zjevů, zdaž se neřeklo: „To jest smrtelná rána pro spiritismus“? Než pánové tak pozitivní odsouzení vyslovili, byli by měli přece uvážiti, že ujišťování eskamotérovo přece není evangeliem, — byli by měli zjistiti, je-li skutečné totožnosti mezi napodobením a předmětem napodobeným. Vždyť nikdo nekoupí brilliant dříve, než zjistil, není-li to padělek! Studium jen poněkud vážné bylo by je musilo přesvědčiti, že spiritistické zjevy nastávají za podmínek zcela jiných, a při tom by mimochodem se také byli dozvěděli, že spiritisté se právě tak málo zabývají citováním „strašidel“, jako třeba hádáním z ruky.

Jen zlomyslnost a úplně dokonalá nesvědomitost mohly uváděti spiritismus ve spojení s čarodějstvím, jehož konečný cíl, praktiky, formule a tajuplná slova on rozhodně zavrhuje. Věru, neschází ani tací, kteří bez ostýchání spiritická sdružení porovnávali s čarodějnickými šarbesy, kde se čeká na osudnou hodinu půlnoční, aby se zjevily očekávané přeludy.

Spirita, se mnou spřátelený, seděl jednoho dne v divadle při provozování „Macbetha“ vedle žurnalisty, jehož neznal. Když nastal proslulý výjev čarodějný, slyšel, jak soused jeho pravil ku vedle sedícímu: „Pozor! Teď začíná sezení spiritické; to potřebuji zrovna pro svůj nejbližší článek; teď se dovím, jak se to při tom děje. Kdyby některý z těch bláznů byl teď v divadle, tázal bych se jej, nepoznává-li se v tomto obraze.“ „Já jsem jeden z těchto bláznů,“ odvětil mu spirita, „a mohu vás co nejlépe ubezpečiti, že se nikterak nepoznávám opět, neboť, ačkoli jsem byl již přítomen více než stu schůzí spiritických, nepozo-

roval jsem ničehož tomu podobného. Sbíráte-li pro svůj článek potřebných vývodů zde, tu nebude právě pravda jeho silnou stránkou.“

Četné kritiky nemají podkladu lepšího. Na koho jiného padá pak směšnost, než na ty, kteří sobě tak bez hlavy počínají? Co se týče spiritismu, tu pověst jeho, místo aby tím utrpěla, ještě získá povykem, jež všechny tyto manévry způsobí, poutajíce pozornost velkého množství lidí, kteří o tom ještě ani slova neslyšeli; zavdaly podnět ku zkoumání, poněvadž musilo býti patrné, že to není špatný vtíp, nýbrž věru velevážná věc, o kterouž běží, a rozmnožily tak počet přívrženců.

Odp. Připouštím, že se mezi hanobiteli spiritismu najdou lidé toho druhu, jak jste je právě vylíčil; ale nejsou-liž vedle těchto též mužové skutečné ceny, jejichž náhled aspoň poněkud jest závažným?

A. K. Neupírám toho nikterak. Odpovídám na to, že také spiritismus čítá ve svých řadách muže nikoli méně znamenité, ba jdu tak daleko, že pravím, že uchvacující většina spiritů záleží z inteligentních a studovaných lidí; jen nejsurovější nesvědomitostí lze tvrditi, že se doplňuje starými „babami a hlupáky“.

Nepopíratelná skutečnost dává ostatně na tuto námitku odpověď, že se totiž nikomu vzdor všem vědomostem a úřednímu postavení nepodařilo spiritismus na jeho cestě zastaviti; a přece není žádného feuilletonisty, a kdyby byl sebe menším světélkem, kterýž by se necítil náramně blaženým, kdyby mu mohl zasaditi smrtelnou ránu, tak že všichni zcela proti své vůli k tomu přispěli, učiniti jej populárním. Idea, kteráž tolikerým útokům vzdoruje, aniž by vrávorala, a celým deštěm proti ní vržených střel dere se ku předu, přece, jak se mi vidí, dokazuje sílu a hloubku svých kořenů. Nezaslouží-liž takový úkaz pozornosti vážných myslitelů? A tu asi skutečně dnes řekne mnohý, že přece na tom něco jest, — že jest to snad nějaké nepřekonatelné hnutí, roz-

rušující lidskou společnost v jejich hlubinách nejvnitřnějších.

Od jakživa tak bývalo se všemi novými, ku převrácením ženoucími ideami; setkají se nevyhnutelně s překážkami, protože jim jest zápasiti s interesy, předsudky a zlořády, jejichž další trvání jest ohroženo; pocházejíce však ze záměrů božích a plníce *zákon pokroku lidského*, nemohou býti, odbije-li jich hodina, ničím zastaveny na důkaz, že jsou výronem pravdy.

Tato malomocnost odpůrců spiritismu dokazuje především, jak řečeno, nedostatek trvanlivých protidůvodů; neboť ti, kdož odporují, nemohou přesvědčiti; avšak druzí se k tomu ještě jiný důvod, mařící všechny protivné kombinace. Žasnouce pozorují protivníci jeho rozmáhání se navzdor tomu, že vše vynakládají, aby mu kladli překážky v cestu; žádný z nich nenalézá příčinu tohoto zjevu, protože ji hledá tam, kde ji není. Jedni ji vidí „v přemoci ďáblův“, jiní opět v přibývání lidské pošetilosti. Omyl všech záleží v tom, že se domnívají, jako by spiritismus měl jednotný pramen, a jako by odvislým byl od pověstí jednotlivce; odtud také ona bludná domněnka, že mohou zničením pověstí tohoto jednotlivce zničiti též spiritismus; hledajíť tuto příčinu na zemi, kdežto ona leží v nekonečném prostoru; není na jednom bodu, nikoli, ona jest všady, protože duchové všady se projevují, ve všech zemích, v paláci jako v chýši. Pravá příčina leží tedy v podstatě samého spiritismu, nepřijímajícího podnět toliko od jedince, nýbrž dovolujícího *každému* dostávat sdílení duchů přímo, a na této cestě se přesvědčíte o realnosti skutečnosti. Jak jen s tím zatočiti, aby bylo na miliony osobností přesvědčeno, že to vše jest kejklářství, zpátečnictví, eskamotérství, obratnost, když sami dospějí k těmto výsledkům bez součinnosti jiného? Lze-li jich skutečně o tom přesvědčiti, že jsou *svoji vlastní náhonci*, a že sami ku svému vlastnímu vyrazení provozující šarlatánství a eskamotérství?

Tato všeobecnost v projevech duchů, vyvracejících rozhodně na všech bodech zeměkoule všechno platné tvrzení

odpůrců a závistníků, a stvrzujících základní nauky spiritismu, toť síla, nepochopitelná všem, kdož nevědí ničehož o jsoucnosti světa neviditelného, právě tak nepochopitelná, jako nepochopitelný jest telegraf pro ty, kdož ničehož nevědí o zákonech elektřiny. O tuto sílu arci musí se rozkotati veškeré upírání; jest to zrovna tak, jako by lidem, jimž slunce svítí do očí, chtělo se upříti, že slunce jest.

Nehleďme tedy především ku vlastnostem nauky oné, kteráž již k vůli sobě nachází tolik milovníků a přátel. V tom co právě bylo řečeno, vězí první a podstatná příčina nezdaru: chtějí pokusům zastaviti jich volný průběh, bylo by tolik, jako chtějí zameziti projevy duchů. To nelze. A proto spiritisté nedbají na takové manévry; *majíť na své straně experiment a autoritu skutečnosti.*

Odp. Spiritismus patrně směřuje k tomu, aby opět probudil všechny ony náhledy víry, které předpokládají svět zázraků a nadpřirozeného; mně však se zdá, že takové počínání v našem pozitivním věku naráží proti duchu časovému; nesměřujeť přece nikam jinam, než státi se útulkem pověry, od zdravého rozumu již odsouzené.

A. K. Pověreční lze nazvati ideu jen tehdy, je-li a pokud je nesprávná; ztratí však tento přisudek jakmile jest zjištěno, že jest pravdivá. Otázka, o kterou běží, jest tedy: Dějí se projevy duchů či ne? Nuže, nelze vám přece nazvati nějakou věc pověreční, dokud jste dlužen důkaz, že ji není. Pravíte: „Můj rozum se vzpírá proti tomu.“ Ale všichni, kdož v to věří a rovněž nejsou padlí na hlavu, dovolávají se taktéž svého rozumu, mimo to však mají na své straně ještě skutečná fakta. Který náhled tedy zvítězí? Velikým soudcem jest tu budoucnost, jakož jím vždy byla ve všech vědeckých a průmyslových otázkách, označených při svém povstání co absurdity a nemožnosti. Vy, milý pane, vynášíte úsudek a priori, my teprve, když jsme po delší čas byli viděli a pozorovali. Dokládáme, že osvícený spiritismus moderní doby naopak snaží se pověry vyhubiti, protože vykládá, co v prostonárodních názorech vězí pravdivého a co nesprávného, protože z nich

vylučuje, co k nim nevědomostí a předsudkem hloupého bylo přimíseno.

Avšak jdu ještě o krok dále a tvrdím, že jest to právě materialismus doby naší, jenž spiritismu klesí dráhu, a že tento dílem zrovna tomuto směru časovému, nikoli však, jak mnozí tvrdí, návratu lásky k zázračnému a nadpřirozenému má co děkovati své úchvatně rychlé rozšíření. Před září vědy, filosofie, rozumu mizí divy, jako bohové pohanští zmizeli před osvětou křesťanstva.

Nadpřirozeným nazýváme to, co leží mimo zákony přírody. Materialismus neuznává ničehož mimo tyto zákony. Dobrá! Ale zná-li je také všechny? Za starých dob považovány za nadpřirozené zjevy, jejichž příčina byla tajna. Každý nový zákon, kterýž věda odkrývá, posunuje meze nadpřirozeného dále na venek. Nuže, spiritismus odhaluje nový zákon, vedle něhož zábava s duchem zesnulého právě tak jest přirozena, jako přirozena jest zábava mezi dvěma osobami na sta mil od sebe vzdálenými, umožněná elektřinou. Taktéž se to má se všemi spiritickými zjevy. Spiritismus co takový rozhodně odmítá veškerou divotvornost, každý účinek mimo zákony přírody; on nekoná ani znamení ani zázraků, nýbrž vysvětluje jen mocí zákona jisté účinky, které až do nejnovější doby považovány byly za zázraky, dalo-li se jim vůbec místa; na tento způsob vykládá jich možnost.

Tak rozšiřuje obor vědy, pokud jest sám vědou; poněvadž však odkrytí tohoto nového zákona v sobě zahrnuje jisté následky pro etiku (mravouku), tu tvoří zákonník (kodex) těchto následků zároveň *naukou filosofickou*.

V ohledu posléze řečeném vyhovuje přání a nadějším člověka co do jeho budoucnosti; opíraje však theorii o této budoucnosti na podklad pozitivní a racionelní, jest v souladu s duchem časovým, směřujícím k pozitivnosti, o čemž každému snadno lze se přesvědčiti, kdož se podvolí ji zkoumati.

Odp. Opíráte se, jak pravíte, o skutečnosti. Avšak tu vám musím přece postaviti v cestu náhledy učenců, kteří

tyto skutečnosti uvádí v pochybnost. Proč pak se tito mužové nechopili posunování stolu? Kdyby byli v tom shledali cosi pozoruhodného, tož by věru byli musili uvažovati, je-li radno tak kromobyčejné případy nechat bez povšimnutí, aneb jich opovržlivě odmítnouti. Nejsou-liž učenci světlem národa, a není-liž to jich povinností, šířiti světlo? Proč by jim bylo mělo napadnouti, novou sílu takořka zpronevěřiti, kdežto přece měli nejkrásnější příležitost ji odhaliti žasnoucím současníkům?

A. K. Velmi pěkně jste tu označil povinnost učenců; bohužel na ní ti pánové zapomněli u více než jedné příležitosti. Než však odpovím na vaši ostrovtipnou poznámku, musím vás upozorniti na těžký omyl, kterého se dopouštíte tvrzením, že jsou *všichni* učenci proti nám.

Podotkl jsem již, že spiritismus dělá proselyty zejména v osvěcených třídách společenských, a sice ve všech dílech světa; honosí se množstvím přívrženců mezi lékaři všech národů, a lékaři jsou přece mužové vědy; úředníci, professoři, umělci, soukromí učenci, důstojníci, vysocí hodnostáři, duchovní a t. d., kupíci se vůkol korouhve spiritismu, jsou zajisté vesměs lidé, jimž nelze upírati jistý stupeň osvěty. Kdež by vězela věda, nebyla-li by mezi takovými lidmi?

Nenabyli-li spiritismus v *cechu* vědeckém ještě nepopíratelného práva občanského, jest to již důvod, aby byl odsuzován? — Kdyby věda nikdy nebyla zabloudila, tu by ovšem její náhled zde byl závažným; dle zkušenosti však neprohlásila-liž věda celou řadu vynálezů, které později proslavily jména svých původců, za pouhé přeludy? Nepřišla Francie na základě zprávy nejvyššího sboru vědeckého o slávu, že se nechopila iniciativy v užívání parní síly? Když Fulton v táboře u Boulogne Napoleonovi I. předložil svou soustavu, a tento k prozkoumání jej doporučil akademii, zdaž od ní nebylo prohlášeno, že jest to *nepraktické snilkování*, a že nestojí ani za to, aby se tím kdo zaměstnával? Má se z toho snad souditi, že členové akademie byli nevědomci, a ospravedlňuje-liž to ony jisté názvy, kterými od té doby

členové tohoto sboru nezřídka bývají poctěni? Zajisté nikoli! Každý rozumný člověk prokáže jich výtečnému vedení úplnou spravedlnost, aniž by při tom nezneuznal, že arci nejsou neomylní a že jich úsudek, — zejména běží-li o vynálezy nové — není poslední soudní stolicí.

Odp. Ovšem, nejsou neomylní; avšak proto přece jen pravdivým zůstane, že jich náhled právě pro jich vědomosti má jakýsi význam, a že by to vaší soustavě prospělo, kdyby mužové vědy stáli na vaší straně.

A. K. Přiznáte mi, že každý jest dobrým soudcem jen ve věcech těch, které padají do jeho oboru. Chcete-li stavěti dům, vezmete-liž k tomu hudebníka? Jste-li nemocen, svěříte-liž se v ošetřování architektu? Soudíte-li se, zdaž obrátíte se o poradu k tanečnímu mistru? Běží-li o otázku bohosloveckou, zdaž její řešení odevzdáte lučebníku či astronomu? Nikoli. Nechť švec zůstane u svého kopyta! Obyčejné vědy spočívají na zvláštnostech hmoty, a tato se dá sdělati dle libosti; zjevy hmoty spočívají na silách hmotných. Naproti tomu spočívají zjevy spiritismu na intelligencích, které mají neodvislost a svobodnou vůli, nedbajíce na naše rozmary; tím se vymykají laboratoři i vypočtění, a tak vlastně nepatří ani do oboru vědy.

Věda tedy zbloudila, hodlajíc nakládati s duchy jako se sloupem voltovým; chybila, ba musila chybiti, ježto vycházela od analogie, jakéž zde není; pak se vyslovila beze všech dalších kroků ve smyslu záporném; lehkovážný to úsudek, časem téměř den co den reformovaný, tak jak reformováno mnoho jiných lehkovážností. Původcové takových úsudků jedenkrát zahanbeni doznají, že se až příliš předčasně vzpírali Prozřetelnosti.

Nikdy nemají býti a nebudou učené sbory příslušnými v této otázce; nepatříť ona právě tak před jejich soudní stolicí, jako ku př. otázka, je-li Bůh; jest to tedy hrubý omyl, odvolávati se v takových otázkách k nim jako k nějaké vyšší instanci. Spiritismus jest otázkou osobního přesvědčení, jež nelze učiniti odvislým od odhlasování nějakého

shromáždění; neboť kdyby i toto odhlasování vypadlo příznivě, nelze jím nikdy a nikdy vynutiti přesvědčení. Až se v tomto ohledu jedenkrát utvoří veřejné mínění, pak uznají všichni, i učenci, moc skutečnosti. Nechte jen ještě uplynouti jeden lidský věk a s ním předsudky zakrnělé samolibosti, a uvidíte, že se to bude míti se spiritismem tak jako s mnohými jinými pravdami, kteréž byly dříve potírány, a o kterýchž teď žádný vážný člověk nepochybuje. Dnes věřícím spíláno bláznů, zítra přijde řada na nevěřící zrovna tak, jako druhdy považováni byli za pošetilce, kdož věřili, že se země otáčí.

Avšak všichni učenci nesoudili tak odmítavě. Myslím sobě slovem „učenci“ muže studií a vědy s úředním titulem i bez něho. Mnozí propůjčili místa následující rozvaze.

„Není účinku bez příčiny, a nejobyčejnější účinky mohou vésti k řešení velikých úkolů. Kdyby Newton sobě nebyl všimal pádu jablka, kdyby se byl Galvani na svou služku neosopil, když si mu stěžovala, že žabí stehýnka v míse skáčí, tu bychom snad ještě dnes neznali podivuhodný zákon tíže, ani všeliké ty vlastnosti galvanického sloupu. Zjev, který se označuje přesměšným slovem „posunování stolu“, není směšnější tance žabiho a vede snad, jako vedl tento, k některým tajemstvím přírody, které lidské poměry přetvoří, jakmile budou rozluštěny.“

Dále sobě řekli: „Ježto tak mnoho lidí se tím zaměstnává, ježto vážní mužové věnují tomu své studium, tu něco na tom musí býti; přelud, řekněme manie, nemůže míti tento ráz všeobecnosti; můžet sváděti určitý kruh, uzavřenou společnost, nikoli však snad cestou se bráti kolem světa. Chraňme se tedy upírati možnost věci, teď nám nepochopitelných, abychom dříve či později nestřetli se s vyvrácením, které by pro náš ostrovtip nebylo poklonou právě zvláště lichotivou.“

Odp. Zcela dobře; nazývám to souditi moudře a obezřetně, a aniž bych sám sebe chtěl počítati mezi učence, smýšlím jako vy. Uvažte však, že tím pro vás ani nejmen-

šího není získáno. Učenci pochybují. K čemu tedy zakládati víru v jsoucnost duchů, a zejména v možnost, s nimi se stýkati?

A. K. Tato víra nachází svou oporu v rozumné rozvaze a ve skutečnostech. I já jsem ji přijal teprve po zralém uvážení. Když jsem byl uvykl při studování exaktních věd na pozitivnost a hmotnost, zkoumal jsem toto nové vědění až do útrob nejhlubších a propátral je pevnou a nejlepší vůlí, abych sobě mohl o všem dáti vývody. Neboť nepřijímám žádné idce, aniž bych věděl jak a proč. Popřeji zde místa myšlénkám učeného lékaře, kterýž dříve o věci nechtěl ničehož věděti, teď však jest přívržencem nejhorlivějším.

„Říká se, že se neviditelné bytosti zjevují. A proč ne? Tušila-li se před vynálezem drobnohledu existence celých miliard infusorií a zhoubných bakterií mikroskopických? Kde vězí hmotná nemožnost, že by v prostoru nebyly bytosti, které našim smyslům obyčejně unikají? Nelze nám přece činiti směšný nárok na uznání, že všechno víme, a říci o Bobu, že mu nelze, aby nás ještě něčemu přiučil? Jsou-li nás obklopující neviditelné bytosti intelligentní, proč by se nám nesdílely? Mají-li nějaké poměry k lidem, jest jim v osudech a událostech tohoto světa hráti jistou úlohu. Kdož ví? Snad odkryjeme v tom novou sílu přírody, jednu z oněch ukrytých sil, jichž jsme netušili. Jaký to nový obzor otevírá se tím lidskému myšlení! Jaké to širé pole pro pozorování! Odkrytí světa neviditelného bylo by ještě zcela něco jiného, než odkrytí světa mikroskopického. Bylo by to více než jen vynález, byl by to převrat v ideách! Jaký jas světla by se odtud rozléval, jak jasným by nám bylo to, co dosud bylo temno! Těm, kdož v to věří, se posmíváte, co však to dokazuje? Nebylo to tak se všemi velkými vynálezy? Nebyl Krištof Kolumbus odmítán, zahrnován posměchem a za šílence považován? Tyto idce jsou, jak se říká, tak cizí, že nelze v ně věřiti.

Kdyby však někdo před padesáti roky byl řekl, že za několik minut lze od jednoho konce světa k druhému ko-

respondovati písemně (ba i ústně), za několik hodin Francii procestovati, že lze lodi pomocí páry plouti proti větru, kdyby někdo byl navrhoval Paříž osvětlovati v jednom okamžiku z jediné nadržky, naplněné látkou neviditelnou, rozváděnou po rourách, aneb neviditelnými elektrickými proudy, rozváděnými po drátu, jakž se dnes děje, tomu byli by se vysmáli do očí, toho by snad byli poslali do blázince. Bylo by to něco podivného, aby prostor naplněn byl myslícími bytostmi, které žijí i tehdáž když byli opustily svou roušku hmotnou? Neshledáváte-liž v této skutečnosti vysvětlení množství věrouk, sahajících až do šedé starobylosti? Věru by stálo za to zkoumati tyto věci důkladněji.“

Toť jest rozjímání učence, arcif učence skromného; množství osvícených mužů právě tak smýšlí; oni zkoušeli, nikoli povrehně a okem předpojatým, nýbrž vážně a nestranně. Byliť dosti skromní, než by říkali: „Nepochopuji to, a proto to není.“ Oni sobě založili své přesvědčení na základě pozorování a uvážení. Kdyby tyto idee byly přeludy, myslíte-liž, že by jich všickni tito rozvášní mužové byli za své přijali? Myslíte-liž, že by se byli dali dlouho klamati přeludy? Hmotně není tedy nemožno, že jsou bytosti, pro nás neviditelné, olidňující prostor, a tato pouhá úvaha měla by již vybízeti ku větší opatrnosti. Kdož by byl ještě před krátkým časem myslil, že v kapce vody obsaženo jest na tisíce a tisíce bytostí, tak malinkých, že naše obrazotvornost sotva si to představití dovede! Tu věru by se dalo říci, že to bylo pro rozum ještě obtížnější, přistoupiti ku přiznání bytostí, nadaných jako my orgány a výkony, než připustiti existenci takých, jež označujeme výrazem „duchové“.

Odp. Zajisté, však z toho, že jest věc možna, ještě ne-následuje, že jest *skutečně*.

A. K. Ovšem! Ale musíte přece připustiti, že tímtež okamžikem, kterým se nezdá již více býti nemožnou, již něco pro ní jest získáno, první dobrá karta ve hře učiněna; od té chvíle nemá na sobě již ničeho, co by rozumu odpo-

rovalo. Zbývá teď jenom ještě, aby bylo zjištěno pozorování, že totiž dějepis posvátný jakož i obecný dokazuje stáří a všeobecné rozšíření této víry, kteráž veškerou měnivostí a všemi převraty světa sobě proklestila cestu, a již u národů nejdivočejších se nalézá buď co vrozená, buď co povstálá, s myšlením srostlá idea, zrovna tak, jako ponětí o nejvyšší bytosti a o budoucím životě. Spiritismus není tedy výtvar moderní, zcela naopak. Vše tomu nasvědčuje, že jej staří právě tak dobře znali, snad lépe než my; jen že mu vynučováno za tajuplných pravidel opatrnosti, které jej pro velké obecenstvo, udržované naschvál v nevědomosti, činilo nepřístupnou.

Co se týče skutečných fakt, rozeznáváme dva druhy: *spontanní* čili nahodilé (samorodé), a *vyvolávané*. K prvním náleží vidění a zjevy, vyskytující se velmi často: klepání, hřmot, rozházení předmětů bez hmotné příčiny, a celé množství nápadných účinků, jež byly považovány za nadpřirozené, které se však dnes objevují jako zcela vysvětlitelné, pokud vůbec neuznáváme nic nadpřirozeného, a pokud se pro nás všechno děje dle nezměnitelných zákonů přírody.

Odp. Kritika obrací své zbraně zejména proti „*vyvolávaným zjevům*“. Nechmež teď jednou podezření, jako by za tím trčel švindl, zcela stranou; dejme tedy tomu, že se vše děje správně. Což by se nemohlo přijíti na myšlenku, že *vy sám* jste hříčkou *hallucinace*?

A. K. Nevím se upamatovati, že by byl někdo skutečně vyložil, co se vlastně při tak zvané *hallucinaci* děje. Co se obyčejně pod tím rozumí, to jest vlastně přece jen velmi pamětihodné faktum, kteréž by věru velice zasluhovalo podrobného studia. Není-liž to podivné faktum, že ti, kdož na této cestě zapírají možnost vysvětliti zjevy spiritistické, nedovedou vysvětliti své vlastní vysvětlení? Ostatně stojí před námi skutečností, které takovou hypotézu naprosto vylučují. Když se stůl aneb jiný předmět pohybuje, zvedá, klepá, když se v pokoji, aniž by se jej kdo dotýkal, prochází, když opustí podlahu a bez

opory volně se vznáší, když při pádu nazpětném se rozláme, tu to není žádná hallucinace. Dejme i tomu, že medium ve své obrazotvornosti se domnívá něco viděti, čehož ani není, jak sobě však vysvětliti, že celá společnost zachvácená jest tímtež „švindlem“, a to po všem světě? Taková hallucinace byla by rozhodně ještě hroznější než sama skutečnost, kteráž tím má býti vysvětlena.

Odp. Považujme tedy třeba posunování stolu a stolové klepání za skutečnost nepopíratelnou. Nezamlouvá-liž se to pak mnohem více zdravému rozumu lidskému připisovati to účinkům nějakého fluidu, ku př. fluidu magnetickému?

A. K. To byl na počátku náhled všeobecný, kterýž jsem i já sdílel. Kdyby se účinky byly omezily na účinky hmotné, tu by se arci bylo dalo přijmouti zcela dobře i toto vysvětlení. Avšak když tyto pohyby a toto klepání svědčilo o inteligenci, když pozorováno, že plnou volností na to, co mysleno, odpovídají, tu jsme dospěli k následujícímu důsledkovému úsudku: *Má-li každý účinek příčinu, musí každý účinek intelligentní míti příčinu intelligentní.* Je-li tedy zde činným fluid, jest to beze vší pochybnosti fluid intelligentní. Vidíte-li ku příkl., jak ramena telegrafu optického dávají znamení a tím dopravují myšlenky, tu zajisté dobře víte, že tato dřevěná čili železná ramena nejsou intelligentním principem, nýbrž že je nějaká intelligence uvádí v pohyb. Právě tak jest tomu u stolu. Jest nám tedy co činiti s účinky intelligentními. To jest ta otázka, okolo níž vše se otáčí. Upírají to jen takové osoby, které neviděly všechno, naproti tomu však ihned jsou po ruce, běží-li o to, posuzovati něco dle svých vlastních myšlének a svého povrchního pozorování.

Odp. Naproti tomu se namítá: Je-li tu skutečně intelligentní účinek, tu to dále nic není, než intelligence, buď si media, buď si tazatele nebo někoho jiného z přítomných. Neboť, dokládají, k tomu odpověď následuje vždy dle myšlének některé z řečených osob.

A. K. I to jest omyl, následek to nedostatečného pozorování. Kdyby obhájcové tohoto náhledu se byli pod-

volili namáhání, studovati tento zjev ve všech formách, v nichž se zjevuje, tu by krok za krokem byli mohli konstatovati neodvislost jevící se intelligence. Jak by se asi toto tvrzení dalo uvéstí v soulad s odpověďmi, ležícími úplně mimo chápavost a stupeň vzdělání media, ba i odporující jeho ideám, přání a názorům, aneb řítícími na hromadu všechno předvídaní přítomných? Co by se mělo říci o mediích, píšících v jazyku, jim úplně neznámém, aneb píšících v jazyku mateřském, neumí-li ani čísti ani psáti? Připouštím, že na první pohled se tento náhled nezdá býti nesprávným, ale staví se oproti němu tak četné a tak neodolatelné skutečnosti, že pochybnost o jeho nesprávnosti ani nemůže povstati.

Kdybyste však tuto theorii i chtěl uznati za možnou, tu by zjev nejen se tím nezjednodušil, nýbrž ještě podivnějším stal. Jakže? Myšlénka má se objevovati jako světlo, zvuk, teplo? Nuž věru, na tomto úkolu mohla by věda vyzkoušeti svůj ostrovtip! Avšak dojde ještě k podivnějšímu! Z dvaceti osob, tvořících jednotu, má býti vyňata myšlénka té či oné osoby, ale od žádné jiné! Takovou theorii vážně nelze udržeti. Jest to skutečně prakomické, vidíme-li, jaké přemety dělají odpůrcové, aby vyhledali příčin stokrát ještě podivnějších a mnohem tížeji pochopitelných, než jsou fakta námi označená.

Odp. Nedalo by se snad za to míti, že medium jest v jakémisi stavu polosnění, a v tom obdařeno bývá jasno-vidností tou měrou, že dospěje k náměsíční percepci, k jakémusi druhu dvojvidnosti, z kteréž by se dalo vysvětliti okamžité rozšíření intelektuelních schopností, neboť — jak se tvrdí — medii obdržené zprávy nejsou nápadnější zpráv osob náměsíčních.

A. K. I tato theorie neobstojí důkladnou zkoušku. Medium není ani v polosnění, ani ve spánku skutečném; bdí úplně, jedná a myslí jako kdokoli, aniž by při nejmenším mělo na sobě něco nápadného. Ovšem mohlo několik účinků zvláštních dáti podnět k tomuto nedorozumění. Kdo se však neobmezuje na to, pohlížeti na věci toliko s jedné strany, pozná bez namáhání, že jest medium nadáno zvláštní schop-

ností, kterouž se důkladně různí od člověka náměsíčního, a nejzřetelnější, nejnápadnější skutečnosti dosvědčují úplnou neodvislost jeho smýšlení. Nehledě ku projevům písemným, kde jest člověk náměsíční, který z neživotného předmětu vyniknouti téměř dává myšlence, jiskře myšlénkové? Kdo na této cestě vyvolal viditelné, ba i hmatatelné a citelné zjevy? Kdo udržel těžké těleso u volném se vznášení bez podpory? Máme-liž skutečně co činiti s účinkem náměsíčním, když medium v mém bytě nakreslí za přítomnosti dvaceti svědků podobiznu mladého muže, který zemřel před půl-druhým rokem, a kteréhož jaktěživo nevidělo? Podobizna byla v sezení poznána přítomným otcem! Měl by to býti účinek náměsíční, odpovídá-li stůl přesně na předložené otázky, ba i na otázky jen *uvnitř myšlené*? Věru, kdybychom i chtěli připouštěti, že se medium nachází v tak zvaném magnetickém stavu, tu by as s těží dal si kdo nalhati, že jest stůl náměsíční.

Dále tvrzeno, že se media jasně vyslovují jen o věcech známých. Moderní spiritismus uvádí příkladů na sta a na tisíce, kde media udílely vývodů, které pro ně samé, jakož pro veškeré přítomné byly zcela nové a překvapující, a nikterak odvozované z obvodu jich zkušeností. Vedlo by to zde příliš daleko, kdybych chtěl zde předváděti řadu takových událostí, jejichž hodnověrnost jest zjištěna. Musím vás v tomto ohledu odkázati na studium spiritických děl a časopisů. Pozoruje-li se v jistých případech jakási konkordance mezi odpovědí a myšlénkou, jest pak logické, na na tomto základě prohlašovati to za všeobecný zákon? Přitom, jako při všem jiném, jsou takové předsudky vždy nebezpečny, poněvadž mohou býti zeslabeny skutečnostmi, kteréž snadno unikají pozornosti lehkovážného.

Odp. *Positivních* fakt chtějí viděti nevěrci, *positivních* fakt žádají, ale právě těchto nazvíce nelze dosáti. Kdyby každý mohl býti svědkem takových fakt, tu by pochybnostem byl konec. Čím to jest že tak mnohým navzdor dobré vůli nedostane se ničehož viděti? Na tom prý jest vina jich nevěra. Právem mají na to po-

hotově následující odpověď: „Nelze nám přece věřití zpředu; chcete-li, abychom věřili, tu nám dejte prostředků k víře.“

A. K. Věc se vysvětluje zcela jednoduše. Tací lidé chtějí mítí fakta na povel, a k tomu se duchové nepropůjčí. Tu jde o to, čekati, až se těmto uráčí. Není to tedy tím odbyto, řekne-li se: Ukaž mi to a to faktum a já uvěřím: nikoli, zde zapotřebí jest houževnatosti a vytrvalosti. Jest nám čekati, až se skutečnosti dostaví samy a nesmíme činiti nároky, abychom jich vynucovali aneb jim dávati mohli určitý směr. To, co vy si přejete, jest snad zrovna to, čehož se vám nedostane, za to však dostaví se jiná fakta, a na ta, kteráž jste si přál, konečně také přijde řada a sice v okamžiku, kdež toho nejméně očekáváte. Před okem pozorného a bedlivého pozorovatele hromadí se účinky z toho plynoucí, podporující a doplňující se. Kdo však myslí, že třeba jen začítí rumpálem, aby se stroj pohyboval, jest zachvácen podivným klamem. Jak to dělá přírodopyslec, chce-li studovati životní obyčeje zvířete? Dá-liž mu na povel konati ten a onen pohyb, aby je klidně a pohodlně mohl pozorovati? Nikoliv, neboť ví, že jej neposlechne; on pozorně zachycuje samovolné hnutí pudu v daném okamžiku. Že tomu tak měrou ještě větší býti musí u duchů, abychom řekli, u bytostí myslících a rozumem nadaných, kteří ještě mnohem vyšší svobody jsou účastni než zvířata a lidé, to leží na biledni při nejjednodušší úvaze.

Kdo by se domníval, že jest víra nutností, ten jest na omylu, ovšem však „důvěry a poctivosti“ jest zapotřebí. Nemá se to dělati tak, jak to dělají oni skeptikové, kteří při nejjasnější patrnosti upírají, a kteří vše pro jich rozum nepochopitelné jednoduše za nejsoucí prohlašují.

Jak mnozí jsou, kteří, ač byli viděli, pořád ještě upírají, pořád ještě fakta vysvětlují po *svém* způsobu, aniž by důkazem opačným to byli doložili. Tací lidé budi ve spolcích spiritických jen zmatek, aniž by sami z toho měli prospěch. Z té příčiny nejlépe jest se jich vzdalovati, neztrácti s nimi drahocenného času. Vždyť jsou mezi nimi

i tací, kterým by velmi trpké bylo říci: »Teď jsem přesvědčen«, protože by jejich roztomilé osobní *já* tímto přiznáním trpělo, že se mýlili. Co odpověděti lidem, vidoucím ve všem jen obrazotvornost a »švindl«? Nic, pranic. Nechme jich klidně být, nechme jich říkat, dokud se jim to líbí: »Neviděli jsme nic. Nešlo to a nechtělo to jít.«

Nehledě k těmto zatvrzelým skeptikům, jsou lidé, kteří chtějí vše viděti po svém způsobu, kteří sobě utvořili náhled a teď také všechno tomuto náhledu hledí přizpůsobiti. Jich porozumění unikne, že zjevy se nemohou řídit podle jich libosti; nemajíť ani schopnost, ani dobrou vůli vyhověti nutným podmínkám. Kdo chce pozorovati svědomitě, nemá snad *věřiti na slovo duchům*, avšak každou předpojatou ideu odložit, nemá porovnávat mezi sebou věci, které se nedají srovnati, má čekat neunavnou trpělivostí, poslouchati, pozorovati. Takové požadavky jsou též ve prospěch zasvěcence: neboť dokazují, že si své přesvědčení neutvořil lehkovážně. Máte-liž takové trpělivosti? »Ne, pravíte, nemám čas.« Dobrá, pak se tím nezabývejte, ale také o tom nemluvte. Nikdo Vás nenutí.

Odp. Přese všechno mělo by se za to míti, že duchům na tom musí záležeti, dělati propagandu. Proč sobě nedají na tom více záležeti, přesvědčiti jisté osobnosti, které mocí svého autoritativního postavení vykonávají velký vliv?

A. K. Patrně, že na to pro nynějšek nekladou váhu »jisté osoby« přesvědčiti, jejichž důležitost po úsudku duchů možná že níže stojí, než v domněni jich vlastním. Není sice zrovna lichotivé, to připouštím, ale nám nepřísluší neviditelným předpisovati, co mají mysliti a věřiti; duchové mají svůj způsob věci posuzovati, jaký s našim není vždy totožný. *Jich* vidění, myšlení a jednání spočívá na jiných základech, kdežto *naš* rozhled duševní obmezen jest hmotou a ohraničen úzkým kruhem, v jehož středu se my nacházíme. *Oni* objímají celek; pro *ně* jest čas, který se nám zdá tak dlouhým, jen okamžikem; dálka jen krok; jednotlivé věci, které se nám zdají být tak velmi důležitými, jsou v očích jejich dětinstvím, kdežto za důležité drží věci, jejichž dosah pojímají nejsme s to.

Abychom jich pochopili, jest nám vznášeti se v našich myšlénkách nad náš hmotný a duševní obzor, — jest nám učiniti aspoň pokus postaviti se na jich stanovisko. *Jejich* věcí to není k nám sestoupiti, alebrž věci *naši* povznést se k *ním*, a k tomu nám dopomůže studium a pozorování. Duchové spřáteli se rádi s bedlivými a svědomitými pozorovateli, jim k vůli vyhledávají vždy nových pramenů osvěty. Není to pochybnost, vycházející z neznalosti, kteráž jich zplašuje, nýbrž jest to *samolibost* oněch domnělých pozorovatelů, kteří nic nepozorují, naproti tomu žádajíce, aby se duchové dali od nich vyšetřovati a jako loutky sebou nakládali; jest to jmenovitě pocit nepřátelství a znevážnosti, jež taci lidé sebou přinášejí, pocit, který, ač jej zrovna nevyjadřují slovy, ukryt jest v jich myšlénkách. Pro ty neučiní duchové ničehož a pramálo dbají o jich řeči a myšlénky; však na ně dojde řada. A proto pravím: »Nikoli *víry*, ale *důvěry* a poctivosti zapotřebí jest.«

Odp. Ještě jedno bych rád věděl! Myslím východiště moderních ideí spiritistických. Jsou tyto výsledkem dobrovolného zjevení duchů nebo-li následkem víry, jaké již bylo před odkrytím duchů? Pochopujete důležitost mé otázky; neboť v případě posledním blizká jest myšlénka, že obrazotvornost nebyla daleká při tomto odkrytí.

A. K. Otázka ta, jsouc z tohoto stanoviska uvažována, jest ovšem důležitou, byť by i za těžko připadlo připouštěti, že by obraznost byla mohla dospěti k takovým výsledkům hmotným — předpokládaje, že tyto idee svůj vznik děkují víře již bývalé. Arci kdyby spiritismus se zakládal na předpojaté ideí o jsoucnosti duchů, tak bylo by možno jakýmsi zdánlivým právem o jeho věcnosti pochybovati; neboť je-li příčinou prelud, musí býti důsledky rovněž preludy.

Avšak především dlužno míti na zřeteli, že by průběh událostí v tomto případě byl úplně nelogický. Duchové jsou příčinou, žádný účinek; vidíme-li účinek, tak lze pátrati po jeho příčině. Jest to ale nepřirozené nastrkovati příčinu dříve než jsme viděli účinky. Ani by se tedy nebylo mohlo na

víru v duchy přijíti, kdyby se nebyly dostavily účinky, pro které vysvětlení pravděpodobné se našla jsoucnost bytostí neviditelných. Ale ani takový nebyl vlastně skutečný chod. Spiritismus není nikterak hypotéza, kteráž byla zosnována, aby se jisté zjevy daly vysvětliti. Spíše se nejprve za to mělo, že musí *hmotná* příčina sloužiti za základ. Nejen že nebylo ani pomýšlení, že by nauka o duchách byla idea předpojatá, vycházelo se *ze stanoviska zcela materialistického*. Ježto ale toto stanovisko nedostačovalo vše vysvětliti, tak se konečně a za odporu dospělo na cestě pozorování ku příčině spirituelní. Mluvím o *moderních* spiritistických ideách: neboť víra na jsoucnost světa duchového jest právě tak stará, jako svět hmotný. Průběh věci za našich dnů byl následující.

Dostavily se zcela samy od sebe nápadným způsobem jisté účinky: Pamětihodné šelesty, klepací zvuky, pohybování předmětů atd. bez známé do očí bijící příčiny. Pod vlivem určitých přítomných osob opakovaly se tyto projevy. To vše nezabráňovalo hledati jinde příčinu, než v účinku nějakého magnetického fluidu nebo-li jiného fluidu s vlastnostmi ještě neznámými. Brzo ale shledán v těchto šelestech a pohybech ráz zúmyslného a rozumně předloženého a z toho pak odvozován úsudek: »Má-li každý účinek příčinu, tak musí každý intelligentní účinek míti intelligentní příčinu.« Tato intelligence nemohla vézeti v předmětu samém, neboť hmota není intelligentní. Byl to reflex od osoby či od ostatních přítomných osob? Na začátku se myslelo tak, jak právě již řečeno. Jen experiment mohl o té věci rozhodnouti, a vskutku dokázal v přčetných příležitostech způsobem nezvratným, že ona intelligence jest úplně neodvislá, t. j. že leží úplně mimo předmět a mimo osob. Avšak kdo jest? Nuž, ona sama dala odpověď: ona prohlásila, že patří do třídy bytostí netělesných, nazvaných duchy.

Představa o duchách nebyla tedy před tím zde; ba ani nebyla nabyta úsudkem rozumovým. Jedním slovem: Ona vůbec nevznikla v mozku lidském, nýbrž pochází od duchů samých, a vše, co jsme se dosud ohledně ní dozvěděli, sdělili s námi *oni*. Jakmile pak jedenkrát zjevnou se stala

jsoucnost duchů a zařízeny byly prostředky stykové, mohly býti odbývány souvislé zábavy, bylo lze domoci se poučení o přirozenosti těchto bytostí, o podmínkách jejich existence a o jich úkolu ve světě viditelném.

Dejme pro všechno tomu, že by byl před odkrytím Ameriky šel atlantickým oceánem telegrafický drát a že by se na jeho výběžku evropském pozorovaly intelligentní projevy, tak by se bylo přišlo k úsudku, že musí býti na druhém konci intelligentní bytosti, které hledí korespondovati. Byly by mohly být tážány a byly by daly odpověď. Na takový způsob bylo by se dospělo k jistotě o jich existenci, ku poznání jich mravů, obyčejů a jich způsobu života, aniž by je kdy kdo byl viděl. Zcela tak se to má s poměry ku světu neviditelnému. Hmotné projevy byly takoruka signály, pokyny, ukazujícími nám cestu ku pravidelným a souvislým stykům. A věru pozoruhodné, čím snadnějsími se vytvářejí prostředky komunikační, stojící nám k službě, tím více zanechávají duchové začátečních primitivních prostředků co nedostatečných a nepohodlných, jako se němý, opět mluvy nabyv, zřiká mluvy posuňkové.

Co to jsou tedy za bytosti, obyvatelé tohoto nového světa? Jsou to bytosti pro sebe mimo lidstva? Jsou dobré či zlé? I tu vedl experiment k rozluštění otázek. Avšak prvé než četná pozorování rozšířila světlo o tomto předmětu, bylo pole pro konjektury (domněnky) a theorie otevřeno: a Bůh vi, povstaly-li a mnoho-li! Jedni drželi duchy za *bytosti*, které nás v každém ohledu *předčí*, jiní viděli v nich jen *ďábly*. Správný úsudek vyřknouti bylo lze toliko na základě jich slov a skutků. Dejme pro všechno tomu, že by mezi neznámými transatlantickými obyvateli, o kterých jsme právě mluvili, byli jedni pověděli jen co dobrého a šlechetného, kdežto by druzí na sebe byli upozornili cynismem a sprostotou své řeči. Bylo by se arci soudilo: »Jsou mezi nimi *zlí i dobří*«. Právě tak to bylo při duchách, a na tento způsob odkryty mezi nimi všechny stupně *dobroty i špatnosti*. Když jsme se pak už ohledně chyb a vlastností, jakých mají, vyznali, bylo to věcí naší chytrosti dobré a špatné, pravdivé a lživé

v jich poměrech k nám dobře rozeznávali, jak to činíme ohledně lidí.

Pozorování nás ale nepoučilo jen o mravních vlastnostech duchů, nýbrž též o jich *jakosti* a o jich stavu fyziologickém. Tak jsme se od duchů samých dozvěděli, že jedni jsou *velmi šťastni*, *druzí velmi nešťastni*; že netvoří žádnou zvláštní třídu jinak uzpůsobených bytostí, nýbrž že jsou *to duše těch, kdož žili na zemi*, kdež zanechali svou roušku tělesní; že naplňují prostor světový, nás obklopují, kolem nás se hrnou. Po známkách nepopíratelných shledali se mnozí se svými *rodiči, přáteli a známými*. Bylo popráno sledovati jich ve všech formách zjevení jich existence na onom světě od toho okamžiku, kdež opouští své tělo; bylo lze pozorovati jich stav, jak se utvořil buď dle způsobu jich smrti, buď dle způsobu jich žiti.

Konečně jsme se dozvěděli, že to nejsou nikterak abstraktní, absolutně nehmotné bytosti. Mají roušku, kterou naznačujeme jménem perispit, jakýsi druh fluidického, duchového, průhledného těla, jež ve stavu normálním nevidíme, které ale za jistých podmínek, jakýmsi způsobem zhroutnutí čili molekulární dispoice, se stane viditelné a citelné, a tím se také zjevu duchů a citelnému dotknutí dostalo vysvědčení dostatečného. Tato rouška již jest za tělesního žiti; tvoří spojitko mezi duchem a hmotou. Při smrti tělesné osvobozuje se duše čili duch jen od roušky hrubé, podrží ale druhou, asi jako když vrchní šat odložíme, podrževše sobě šat spodní, čili jako když se zárodek plodu zbaví roušky korové a jen *perisperma* na něm zůstane. Tato polohmotná rouška ducha jest agensí různých fenoménů, kterými projevuje svou přítomnost.

Totož jest v krátkosti dějepis spiritismu. Jak vidíte a při důkladném studiu ještě lépe poznáte, jest vše výsledkem pozorování, ale žádné předpojaté theorie.

Odp. Mluvíte o »prostředcích styku«. Nemohl byste mi o tom podati jasného vysvětlení? Nevím skutečně, jak se mají tyto neviditelné bytosti s námi baviti.

A. K. Milerád! Avšak vyjádřím se při tom stručně: musel bych se pouštět na dlouhé rozbory, které najdete hlavně

v „*knize medít*“. Ale i to málo, co Vám povím, stačí, abyste aspoň mechanismu blíže porozuměl; zejména se Vám takto některé experimenty stanou pochopitelnější, ve kterých snad příležitostně se účastníte, dříve než úplně zasvěcen budete do věci.

Jsoucnost oné polohmotné roušky, perispritu, jest klíčem k mohému; vysvětluje možnost jistých zjevů.

Co se dotýče prostředků styku, tak jsou tyto velmi rozličné a souvisí s více či méně vytríbeným stavem duchů aneb též se zvláštními schopnostmi osob sloužících jim za prostředníky (medie). Nejobyčejnější prostředek, lze říci: prostředek universalní, jest *inspirace* t. j. vnuknutí určitých ideí a myšlének; avšak jest tento prostředek většinou případů málo dozirný a dokázatelný. Ohledněme se po hmotnějších a pochopitelnějších.

Jisti duchové projevují se *zvuky klepacími*; odpovídají s »ano« (troje zaklepání) a s »ne« (jedno zaklepání) aneb označují písmena, která mají tvořiti slovo. Abeceda se předřikává nahlas aneb v myšlénkách: při dotyčném písmenu následuje zaklepání. Obdržíme tyto zvuky na rozličný způsob, ku př. pohybem zvedajícího se a klesajícího předmětu, asi stolu narážejícího o podlahu jednou nohou. Někdy pozorujeme ale zvuky klepací v substanti tělesa samého, aniž by tento nějaké pohyby dělal. Toto primitivní počínání jest zdoluhavé a nehodí se valně pro rozsáhlejší projevy. Na místo těchto nastoupilo *písmo*, které rovněž obdržíme na cestách rozličných. Na začátku užíváno, jak sem a tam se ještě nyní děje, pohyblivého předmětu (ku př. prkénka, košíčku, škatulky), na které se připevní tužka, jejíž hrot spočívá na papíru. Jakost a látka předmětu jsou lhostejny. Medium položí ruce na tento předmět a sprostředkuje mu na tento způsob silu hybnou, vycházející od neviditelné intelligence: tužka kreslí tahy písmové. Avšak jest zřejmo, že tento předmět, přísně vzato, jest jen přívěsek ruky, jakýsi druh tužkového držátka, a proto nepotřebnost takového prostřednictví také uznána, ježto mechanismus čini jen spletenějším a nanejvýše se jen odporučuje před nevěřícími účastníky, aby bylo dokázáno, že medium

není při povstání písma súčasnéno. Zkrátka, medium může tužku samo vzít do ruky a psát.

Mimo to mohou duchové ještě své myšlenky vyjadřovati zřízenými buď prázdným vzduchem, buď v uchu znějícími zvuky, pak hlasem media (při zjevení *inkarnace*), zrakem, kresbou, hudbou a množstvím jiných prostředků, jež se naučíme znáti při podrobnějším studování. Pro tyto rozličné prostředky komunikační jsou zvláštní medie s dovedností speciální, která má základ v jich duševní organizaci. Tak máme *medie fyzikální* (t. j. schopné k vytvořování hmotných zjevů), jakož jsou: klepací zvuky, pohyby těles, zvedání předmětů atd., *medie slyšivé*, *medie vidoucí*, *medie mluvící*, *medie kreslící*, *medie hudební*, *medie materialisační*, *medie psací*. Posledně řečená třída jest nejobyčejnější, zároveň i tou, kdež se schopnost vyvine cvikem. Jest to ale také nejcénnější, protože její pomoci se docílí nejsouvislejší a nejrychlejší zprávy.

Psací medium vyskytuje se v četných odrudách: dvě z nich přikře se různí. K lepšímu porozumění této funkce dlužno nejprve si rozložití způsob, jak zjev vstupuje v život. Mnohdy účinkuje neviditelná intelligence přímo na ruku media, dávající jí úplné pohyby neodvislé od vlastní vůle; medium v tomto případě ničehož neví o obsahu písma. Jest to *psací medium mechanické*. Po druhé účinkuje na mozek prostředníkův; její myšlenka prochází myšlenkou media a toto má pak, ač píše nevolky, více či méně jasné sebevědomí o tom, čeho se mu dostává písmem. Jest to *medium intuitivní* (vnímavé, nazíravé), jeho úloha jest zevrubně tatáž tlumočnicka, podávajícího myšlenku dále, kteráž sice není jeho, kterouž ale, aby jí udal na patřičnou adresu, musí pochopiti. Ačkoli v tomto případě myšlenka duchova a media v jedno se sbíhají, tož přece zkušenost snadno učí, je rozdíl. Zprávy, které tímto obojím způsobem od medii obdržíme, jsou stejně dobré; za přítomnosti osob ještě nepřesvědčených hodí se však mnohem více psací medium mechanické. Ostatně leží podstatná vlastnost media v přirozenosti duchů, které mu assistují (jej *kontrolují*, jak zní výraz odborný), pak ve zprávách, jež obdrží, méně v prostředcích provedení.

Odp. Výkon zdá se mi velmi jednoduchým. Tož bych asi mohl jednou učiniti sám pokus?

A. K. Beze vší pochyby; ba tvrdím, že, Jste-li nadán nějakou spůsobilostí medialní, bylo by to nejlepším prostředkem Vás přesvědčiti. Neboť Vaši vlastní věrohodnost byste as nepodezříval. Jenom Vás důtklivě vybízím, abyste se neodvažoval k žádnému pokusu, než vykonáte pečlivé studie. Zprávy z onoho světa s mnohem většími obtížemi jsou spojeny, než se obyčejně za to má; nejsou zcela prosté nepřístojností, ba ani nebezpečí, nemají-li experimentující *potřebné zkušenosti*. Tito se nachází pak v tomtéž postavení, jako ten, kdož bez potřebných vědomostí v lučbě vykonati chce chemické manipulace: jsouť tací v nebezpečí, popáliti si prsty.*)

Odp. Jsou-liž jistá znamení, po kterých se poznává spůsobilost?

A. K. Až do dneška nemáme pro medialnost vůbec žádné diagnosy; veškerá znamení, jež jsme se domnívali odkrýti, jsou zcela bezcenná; jediný prostředek, zvěděti, je-li kdo tím nadán, jest: Zkusit! *Ostatně jsou media velmi četná*; a zřídka se stane, že by — ač nejsme-li sami takovým — se nenašlo nějaké ve své rodině, nebo-li ve svém nejbližším okolí. Pohlaví, stáří a temperament nejsou otázkou. Najdou se medie mezi muži i ženami, dětmi i kmety, zdravými i nemocnými atd.

Prozradila-li by se medialnost nějakým zevnějším znamením, tak by se z toho dalo soudit na pevné trvání spůsobilosti, kdežto tento dar jest pohyblivý a těkavý. Jeho fysická příčina leží v lehčí neb těžší *assimilaci* perispiritualních *fluidů vtěleného ducha* (t. j. člověka) s oněmi *ducha beztělesného*; jich mravní účinek leží ve vůli duchů se sdilicích, kdy jim libo jest, a nikoli po přání našem. Z toho následuje:

1. Nemohou se sdíleti *všickni duchové všemi mediemi* bez rozdílu.

2. Každé medium může na vždy nebo dočasně ztratit svou spůsobilost, a sice právě v tom okamžiku, kdy toho nejméně očekává.

*) Blíží o tom následuje později.

Toto málo nechť Vám stačí, abyste nahlížel, že se zde otevírá široké pole studii, chceme-li sobě zjednatí světla o všech fásích, ve kterých se nám v ústrety staví medialnost. Mýlil by se, kdož by myslil, že může každý duch vyhověti každému zavolání a sdíletí se kterýmkoli mediem. Aby se duch projevil, jest, nehledě ani k jeho náklonnosti, zapotřebí:

1. aby jeho postavení ve světě duševním aneb jeho tu zaměstnání mu to dovolovaly;
2. aby v mediu shledal spůsobilý, své přirozenosti přiměřený nástroj;
3. aby takto nalezený nástroj také užívati se naučil.

Principiálně lze stýkati se s duchy všech tříd, s příbuznými, přátely, s nejvyššími jako s na nejnižším stupni stojícími; ale odhližeje od individuálních podmínek takového styku, jež jsem vám udal, přichází oni neviditelní vedle okolností rádi aneb méně rádi, a sice řídí se to dle stupně *sympatie* (souladu), jakouž se nesou k osobám je volajícím, nikoli ale nepřicházejí na žádost číkoli, kým snad jen *choutka zahrává*, stýkati se s nimi ze *zvědavosti*. Jako by se za živobyti pro takového člověka nebyli obtěžovali, tak toho tím méně učiní po svém vstoupení do světa intelligenčního.

Vážní duchové přicházejí také jen do vážných spolků, kamž volání jsou ve zkroušenosti vniterní a z pohnutek vážných; oni se nepropůjčí k odpovědím na otázky ze zvědavosti, kterými je kdosi chtěl zkouseti, ani na otázky takové, které by se jim kladly k účelům frivolním.

Lehkovážnější duševní intelligence jsou všady; ale ve vážných spolcích mlčí a drží se stranou, aby naslouchali, jak to dělávají žáci v učeném shromáždění. Ve schůzích ale, kde panuje duch lehkovážnosti a frivolnosti, mají své rejdiště; tu se rozveselí, tropí sobě s přítomnými často své dobré či špatné žerty a odpovídají na vše možné, aniž by to brali s pravdou velmi zevrubně.

Tak nazvaní klepací duchové a vůbec všickni, kteří poskytují projevy fysikální, náleží do nižší třídy, aniž by proto mravně stáli hluboko; oni mají jaksi speciální spůsobilost pro účinky hmotné; vyšší duchové se nezabývají těmito věcmi,

právě tak, jako naši učenci zkouškami síly. Chtějí-li takové věci prováděti, tak upotřebují duchů těchto, jako my upotřebujeme pro hrubší práce nádenníků.

Odp. Mnozí lidé by dříve, než se pustí do rozvláchného studování, rádi měli *napřed jistotu*, že svůj čas marně neztrati, rádi by měli v ruce padné a *dokládající faktum důkazů* a jsou i ochotni, vydávat za to peníze.

A. K. Nechce-li se někdo podvoliti namáhání s podrobnými studiemi, tak jej nedohání tak skutečná náklonnost, jako spíše pouhá zvědavost. Avšak duchové nemilují zvědavé lidi — já a mnozí jiní je rovněž nemáme rádi. Ostatně jest jim lakota po penězích zcela zvláště antipatická, a oni se nepropůjčí k ničemu, co ji může ukojiti; důkladným bludem předpojat jest ten, kdož očekává od vyšších duchů, jakož jsou Luther, Schiller, Goethe, Hus, Komenský, Hálek, Třebízský atd., že komukoli v ustanovený čas budou státi k službám. Nikoli, milý pane, zprávy, které nás dochazejí ze světa duchového, jsou prece jen příliš vážnou věcí a zasluhují příliš velkou úctu, než aby se hodily pro veřejná představení divadelní.

Ostatně se jak známo spiritistické zjevy netočí jako kolečka ve stroji, jelikož závisí od vůle duchů. Byť by i mediální schopnosti nade všechnu pochybnost byly, tož není proto dostavení se zjevů méně pochybným. Nevěrci tak jako tak jsou nakloněni podezřívati *pocitovost medií*. Jak by to teprve vyhlíželo, kdyby se k tomu ještě přidružila chtivost *peněžitého výdělku*? Takové výdělkové medium všim právem bylo by lze podezřívati, že při nedostavení se projevů duchových „*napomáhá*“ a zajisté by takové podezřívání nevystálo, ba ani takové „*napomáhání*“. Odhližeje ale od toho, že *absolutní nezištnost* jest nejlepší zárukou za pravost zjevů, nedalo by se to také srovnati s pietou, aby našich tělesné roušky zbavených drahých dali přijíti za peníze, i kdyby k tomu svolili, což jest více než pochybné. Největší pravděpodobnosti dali by se ku zjevení pohnouti toliko duchové na nízkém stupni stojící, — duchové, kteří co do volby prostředků jsou málo vybiravi a proto nezasluhují žádné důvěry. Dělajíť sobě tito bohužel

až příliš často zlomyslné potěšení, kombinace a výpočty svého media zvrátit.

Podstata medialnosti jest již tedy překážkou v řemeslném jejím vykonávání, poněvadž závisí od vůle cizí a medium nechati může na holičkách právě v okamžiku, kdy ji nejvíce potřebuje, nenapomáhá-li obratností. Předpokládejmež ale úplnou poctivost media, tak by to, — ježto se zjevy nedají libovolně vyvolávat, — byla čirá náhoda, kdyby v sezení zaplaceném, právě to se stalo, co jsme si přáli, abychom docílili osobního přesvědčení. A kdybyste dal mediu stotisíc korun, nedosáhl byste toho, aby od duchů něco jiného obdrželi, než co *tito* poskytnouti *chtějí*. Takové vnařidlo, které by ryzost vůle velmi kalilo a lakotu výdělkovou stavělo na místo její, bylo by zcela naopak bezpochyby podnětem, že by se ze strany duchů — *nestalo nič*. Je-li kdo jedenkrátě prosáknut pravdou, že srdečná náklonnost a sympatie jsou pro neviditelné intelligence nejmocnějšími důvody přitažlivosti, tak současně se pro to dostaví porozumění, že výdělek peněžitý se od nich nepodporuje, podporovati nemůže.

Kdo tedy ku svému osobnímu přesvědčení zapotřebí má určitých zjevů, musí vážným a trpělivým pozorováním duchům ukázati svou dobrou vůli, chce-li z této strany dosíci podpory; musí dokázati, že mysl jeho není uzavřena zatvrzele, že srdce jeho není mrtvé, pak se před ním otevře svět duchů. Že jest pravda, že vira nedá si rozkazovati, tak to jest právě tak pravdivé, že není zákupná.

Odp. Ze stanoviska mravouky pochopuji tuto poznámku úplně, avšak přece snad to jest spravedlivé, aby ten, kdož svůj čas obětuje v zájmu věci, odškodněn byl, utrpí-li tím úkor ve své výživě.

A. K. Nejprvé dlužno uvážiti, účinkuje-li skutečně v interessu věci a ne-li spíše ve vlastním. Opustí-li svůj stav, tak mu asi neposkytoval žádného uspokojení a on sám se nesl nadějí, že „řemeslem“ novým více neb totéž menším namáháním vydělá. To není ještě žádná obětavost, věnuje-li někdo svůj čas, aby z toho nesl užitek. Tímž právem by se dalo říci: „Pekař peče v zájmu lidstva chleba.“ Skutečně

vážná a obětavá media hledají, nemají-li neodvislou existenci, v obvyklé práci svou výživu a nevystupují ze svého stavu; věnují svému nadání medialnímu jen tolik času, co jej bez poškození ve svém povolání věnovati mohou; ujmou-li si času od svých hodin klidu a odpočinku, tak to jest vděkuplná obětavost, za kterou hodna se činí jen tím větší úcty a vážnosti. Ostatně činí veliký počet medií, nacházejících se v kruzích rodinných, medie z řemesla zcela zbytečnými, i když předpokládáme, že tyto by poskytovaly všechny žádoucí záruky, což jest velmi zřídka. Bez nedůvěry, která lpí na takovéto formě vykořisťování, nedůvěry, ku které jsem sám — neváhám se tím vychloubati — přispěl hlavně svými spisy, bylo by se takovými placenými mediemi na všech koncích a krajích jen hemžilo, byly by bývaly žurnály pokryty reklamami; pak bylo by snad přišlo na poctivého muže sto švindlerů kteří by svou skutečnou aneb *strojenou* schopností byli provozovali zneužívání a takým způsobem byli spiritismus poškozovali co nejcitlivěji. Tak jest principem, že všickni, kdož vidí ve spiritismu více, než výkladiště pamětihodných zjevů, kdož pochopí a k srdci sobě berou vážnost, úctu vzbuzující postavení a opravdové interesity této nauky, každý druh špekulace odmítají, pod jakoukoli formou aneb rouchem se tato vyskytuje. Vážná a čistá media — rozumím pod těmi všechna, kteráž pochopují posvátnost poslání Bohem jim uděleného — straní se i stínu lakoty peněžitě až úzkostlivě a obvinění, jako by táhly nějaký zisk ze svého nadání, považovaly a pocitovaly by naprosto jako těžkou urážku.

Při veškeré své tvořivosti musíte mi přiznati, že za těchto podmínek by na Vás medium zcela jiný dojem učinilo, než kdybyste byl své *vstupné zaplatil* a přítomen byl býval představení; musíte dopustit, že prvnější, naplněn opravdově náboženským pocitem a veden jen vírou, nikoli ziskostí, vynucuje na Vás zcela nevolky velkou úctu, i kdyby to byl nejnížší muž z lidu, i že větší důvěrou Vás bude naplňovati, než některý, u něhož buď už právem či bezprávě — počeťnost lze podezřívati. Nuže tedy, milý pane, takových medií najde se na tisíce, a to jest právě jedna z příčin, které tak

mocně přispěly k vážnosti a k rozšíření této nauky, kdežto kdyby byla měla interpretů (vykládačů) jen zistných, ani čtvrtý díl by nepočítala přívrženců, co jich dosud skutečně získala.

Tak jest to pochopitelné, proč medie z řemesla jsou ve Francii velice zřídka, kdežto v Německu ani ještě s nepatrnými výjimkami nevystoupily a asi sotva někdy půdy nabydou. Arci musí se spiritismus co nejrozhodněji proti tomu ohraditi, aby vykládači karet, puntíkáři, vykládači z odvaru kávového a jakkoli jinak se nazývají zástupcové takových blbostí, počítání byli k mediím spiritistickým, jak se rovněž bohužel už dosti často stalo. Jsouť právě lidé, kteří zneužívání a skutečnou pravdu s pravou virtuosou do jednoho pytle hází, ba i zlovolníci, odvozující nazpět celý spiritismus na takové hnusnosti. Za takových okolností mají zástupcové spiritismu, jakož vůbec všichni osvícení lidé dosti příčin takovým lidem, kteří koristi způsobem naznačeným z pověry v obecenstvu bohužel ještě tak rádci, zarazit řemeslo s veškerým jím po ruce stojícím vlivem, a k tomu jest nejlepším prostředkem pravý osvícený spiritismus devatenáctého století.

Odp. Logické jest sice to vše, připouštím, ale nezištná media nestojí tak snadno k službám každého a nedají se asi kýmkoli vzrušovati, kdežto u media placeného si proto netřeba dělati výčitky, protože se ví, že k vůli nám neobětuje žádného času. Kdyby bylo *veřejných medií*, tak by tím lidem, kteří by rádi nabyli přesvědčení, věc učiněna byla velmi pohodlnou.

A. K. Avšak když tato *veřejná media*, jak je nazývají, neposkytují dostatečnou záruku opravdivosti, jak by pak mohla nepomáhati k žádoucimu přesvědčení? Vámi označený zlořád nikterak neodstraní mnou vyličené a jak se mi vidi velmi povážlivé neplechy. Taková media byla by vyhledávána více pro ukrácení chvíle nebo z nějaké příčiny pověrečné, než k poučení skutečnému. Komu vážně běží o to, aby dospěl ku přesvědčení, ten najde dříve či později prostředků, dostává-li se mu jen vytrvalosti a dobré vůle. Ovšem, nepřipravil-li

se náležitě, pak nevede jediné sezení ku přesvědčení. Odnese-li z jakékoli vedlejší příčiny nepříznivý dojem, tak odcházeje bude míti víru ještě slabší, než přicházeje, ba další studování, které, jak se bude domnívati, neposkytuje ničehož cenného, snad se mu i docela zhnusí. Zkušenost to potvrzuje.

Odhlížeje od stránky mravní ukazují nám pokroky, jakých učinilo vědění spiritalické za doby nejnovější, hmotnou obtíž, na kterouž z počátku nebylo ani pomýšleno a kteráž jasnou se stala, když jsme se naučili lépe znáti podmínky, za kterých se ději tyto projevy světa intelligentního. Tato obtíž se vztahuje na *fluidová příbuzenstva* mezi volaným duchem a mediem.

Nechávám tedy každou myšlenku možného podvodu aneb klamu stranou a předpokládám úplnou poctivost. Aby medium z řemesla lidem, od kterých bude tázáno, poskytovalo úplnou jistotu, muselo by míti trvalé a všeobecné nadání t. j. muselo by uměti s lehkostí se uváděti s každým duchem a v každém okamžiku ve spojení, aby ustavičně jako lékař stálo veřejnosti k službám a vyhovělo všemu volání, s kterým navštěvovatelé se k němu obrátí. Takové mediumity ale nemá žádné medium ani nezištné ani zištné, a sice z příčin nezávislých od intelligence se zjevující, které Vám však tuto blíže nemohu a nechci rozbíratí, protože předce neodbýváme školní přednášku o spiritismu.

Obmezují se tedy na označení, že fluidová příbuzenstva, na kterých se zakládá veškerá schopnost mediumity, jsou *individuální* (osobitné) a nikoli *generelní* (rodové), že mezi mediem a duchem, ale nikoli kterýmkoli jiným mohou býti, že bez těchto příbuzenstev, jejíž stupnice velmi značná jest, projevy se co neúplné, nesprávné aneb nemožné osvědčí, — že z pravidla fluidové připodobnění mezi duchem a mediem se stane teprve po delším čase a že mezi desíti případy jednou se přihodí, aby hned na poprvé bylo úplné. Tak jest, jak vidíte, medialnost jaksi podrobena zákonům organickým, kterým podrobena jest každé medium, a nelze tedy za takových okolností upírati, že to jest pro medium z ře-

mesla úskalím, pokud možnost a zevrubnost zpráv závisí od příčin ležících mimo obvod moci media a ducha.

Odmítáme-li veřejné využitkování medialnosti, tak se to neděje ani z rozmaru, ani ze zásadní předpojatosti, nýbrž proto, že principie, stanovící naše poměry ku světu intelligenčního, se co překážka do cesty stává pravidelnosti a zevrubnosti při veřejné praktice, a přání, uspokojiti penězi platicí zákaznictvo, otevírá do kořán bránu všemu zneužívání. Nesoudím z toho nijak, že by všechna za výdělkem peněžitým se nesoucí media byli švindléri, nýbrž tvrdím jen, že lákavost zisku k švindlu vésti může a podezření zúnyslného oklamání dává jakousi oprávněnost. Kdo chce dospěti ku přesvědčení, musí především při svých prvních krocích viděti jen ryzost, pravdu a jasnost.

Odp. Nemohu si pomoci, ale zdá se mi přece, jako by spiritismus, pokud předstírá uváděti se či pokud se uvádí ve styky s *mocnostmi skrytými*, opět vyvolával v život čarodějnictví neblahé paměti.

A. K. Po všechny časy bylo přirozených a bezvědomých medií, která již proto, že vytvořovala neobyčejné a neporozuměné zjevy, považována byla za čaroděje a obviňována, že s „ďáblem uzavřela smlouvu“. Právě tak se jak známo dařilo většině učencův, majících vědomosti nad průměrnou výši své doby. Panující nevědomost přeháněla moc prvnějších a oni sami často hleděli užitek táhnouti z lehkověrnosti svých současníků; pokáraní takového řádění bylo tedy úplně ospravedlněno. Necht se jen moc příběasněná čarodějům porovnává se schopností skutečných medií, aby patrným se stal veliký rozdíl. Avšak většina kritiků neдрží arci takovou práci za přiměřenou své vysoké důstojnosti. Spiritismus, daleký toho, aby čarodějnictví opět probouzel z dřimoty smrtelné, na vždy je tedy zničil *oloupiv je o domnělé jeho moci nadpřirozené*, jeho formulí, čarovných knížek, amuletek, talismanů, a uváděje možné zjevy na jich pravou cenu, aniž by při tom dost málo opouštěl zákony přírody.

Vyskytující se při porovnání spiritismu s čarodějstvím omyl základní, totiž víra, že duchové jsou podřizeni rozkazům

medií; odporujeť to rozumu, uvěřiti, že by záviseti mohlo od kohokoli, aby podle libosti v určitý čas vyvolal ducha té či oné více či méně slavné osoby; a v tomto ohledu mají odpůrcové dokonalou pravdu. Jen že by byli měli, na místě házetí po spiritismu kamením, sobě vzíti práci, aby trochu zevrubněji přihlíželi; pak by věděli, že duchové nezávisejí od rozmarů nějakého člověka a že nikdo je nemůže volati podle své libosti a proti jich vůli. Z toho následuje, že *media nejsou žádní čarodějníci*.

Odp. Tak by tedy byly všechny účinky, které jistá media pověstná vyvolávají veřejně, jaksi na *povel*, podle Vašeho náhledu kejklřstvím.

A. K. Nejdů tak daleko svým tvrzením. Nemožnými takové zjevy nejsou, protože jsou duchové stojící na nízkém stupni, kteří se k takovým věcem propůjčují a kteří se při tom obveselují: snad že byli kejklři již za živa a odkryli nyní media, jejichž pomocí dále provozují podobné věci; ale přirozený rozum lidský — vzpírá se proti myšlence, jako by duchové, i kdyby právě vysoko nestáli, měli parádu dělati před zvědavci a silácké kousky k obveselení provozovati.

K výslovné vůli media následující zjevení takových úkazů, zejména ve veřejnosti, má na sobě vždy něco podezřelého. Tu zapotřebí jest nejostřejšího pozorování nejmenších okolností a ohled na charakter a životopis media, jakož na celé množství okolností, které poznávají a uvažovati učí podrobné theoretické studium. Dlužno podotknouti, že tento způsob medialnosti — stává-li takové vůbec v jednotlivých případech — odhližuje od několika variací — vždy zůstává při jednom a totéž programu zjevovém. Tato okolnost zajisté není způsobilá, zaplašiti možné pochybnosti. Nejúplnější nezištnost t. j. zřeknutí se peněžitých příjmů, to by asi bylo nejlepší zárukou, že se všechno děje správně.

Nechť však se to má s reálností takových zjevů jakkoli, jistou měrou prospívají na každý způsob, dávajíce vyznívati ideám spiritistickým na všechny strany. Spor, který u této příležitosti obyčejně vypukne, podněcuje mnohé k důkladnému studování. Ovšem vážného poučení o spiritismu neb spiritistické

filosofii nelze čerpati z takového pramene, ale jest to prostředkem, upoutati pozornost lhostejných a pohnouti nejzdvořilejších, aby na to přistoupili, vynikající hlavy ale, aby se vyslovili.

Odp. Mluvil jste před tím o dobrých a zlých, o vážných a lehkovážných duchách. Nemohu si, upřímně řečeno, tento rozdíl dosti vysvětliti; myslel bych, když opustili svou tělesnou schránku, že by se museli zbaviti všech na hmotě lpících a s touto sloučených nedokonalostí, že by mělo pro ně nastati světlo ohledně všech pravd, nám ještě utajených, zkrátka, že by měli být osvobozeni *ode všech předsudků*.

A. K. Ovšem že se sprostili vad *fysických*, myslím tím nemoci a slabosti těla, ale mravní nedostatky lpí na duchu a nikoli na těle. Jsouť mezi nimi více či méně intelektuelně pokročili. Byli bychom na omylu, myslíce, že duchy hned jak opustí své hmotné tělo, zastihne světlá záře pravdy. Myslite-liž ku př. že až Vy, milý příteli, umřete, mezi Vaším duchem a duchem divochovým neb zločincovým žádného rozdílu nemá být? Kdyby tomu tak bylo, k čemu by Vám to prospělo, že na svém vzdělání a mravním zdokonalení tak statečně pracujete, kdyby leckterý dareba po své smrti právě tolik byl, jako Vy? Jen postupně děje se pokrok duchů a mnohdy velmi pomalu. Jsou mezi nimi — to závisí od jejich vytržení — tací, kteří pohlížeji na věci ze stanoviska správnějšího, než za svého živobytí; jiní oproti tomu mají na sobě tytéž předsudky, tytéž bludy, až čas a nové zkoušky i těmto dá více světla. Mějtež dobře na zřeteli, že to jest výsledek zkušenosti, neboť *tak* se nám ukazují při svém sdílení. Jest to tedy základní princip spiritismu, že se *mezi duchy najdou všechny stupně duševního a mravního rozvoje*.

Odp. Jak to ale přijde, že nejsou všichni duchové dokonalí? *Což Bůh skutečně stvořil rozličné kategorie?*

A. K. Právě tak by se mohl někdo tázati, proč ve škole nesedi všichni v první lavici. Všichni duchové mají jeden a tentýž původ, jedno a totéž určení. Rozdíly mezi nimi panující neznamenaají nikterak rozdíly dle kategorií, nýbrž jen rozdílné stupně rozvoje.

Duchové nejsou dokonalí, protože jsou to duše lidské a proto že lidé právě nejsou dokonalí; z téže příčiny nejsou také lidé dokonalí, protože jsou vtělením duchů více či méně pokročilých. Fysický a duševní svět ustavičně přecházejí jeden do druhého; úmrtím těla odevzdává svět fysický duševnímu svůj kontingent; porody udržuje svět duševní trvání člověčenstva.*) Každou novou existencí vykoná individuální duch větší či menší veliký pokrok a nenajde-li více na zemi souhrn vědomostí a povznešení mravního, jež mu tělo naše umožňuje, tak ji opouští, aby přestoupil do světa vyššího, kdež se mu látky dostane k novému duševnímu obohacení.

Duchové, tvořící neviditelné obyvatelstvo země, jsou jaksi reflexem světa tělesného; najdou se zde tytéž necnosti a tytéž cnosti; jsou mezi nimi učenci, nevědomci, domnělí učenci, mudrci, nerozvážní, filosofové, tlachalové, systematické. Poněvadž se ještě úplně nezbavili svých předsudků, tak se mezi nimi najdou všechny politické a náboženské názory; každý se vyjadřuje podle svých ideí, a proto se *nesmí na slepo všechno věřit, co s námi obyvatelé duševního světa sdílí*.

Odp. Je-li tomu skutečně takto, pak se mi stavi v cestu ohromná obtíž. Jak lze v této směsici náhledů sobě odporujících rozeznávat *blud od pravdy*? Nejsem s to nahlížeti, že by nám pak *duchové mnoho prospěli* a že bychom z obcování s nimi mnoho získali.

A. K. Dejme tomu, že by nám duchové nebyli k ničemu jinému dobří, než že nám osvědčují svou jsoucnost a my jasně uznávati musíme, že jsou dušemi dřívějších lidí, což by to nebylo dosti důležitým pro všechny, kdož o tom pochybují, že mají duši a pro ty, kdož neví, co z nich bude po smrti.

*) Tato nauka, kteráž již byla hlášána od indických a řeckých filosofů (Pythagoras, Plato atd.) a u Němců zejména ve velkém Lessingu našla stoupence (Lessing: *Ideen zur Erziehung des Menschengeschlechts*. Idee k výchování plémě lidského), nauka o praexistenci a postexistenci lidské duše, skvěle stvrzena v době novější až ku překvapení medialními projevy. Avšak nebudiž zamlčeno, že se americký spiritismus oproti této nauce chová záporně.

Jako všechny vědy filosofické, tak vyžaduje i tato, o kterou běží, dlouhé studie a do podrobná sahající pozorování; teprve pak se naučíme rozeznávat pravdu od klamu. Nad oným hejnem nižších bytostí duševních stojí duchové vyšší, mající jen dobro na zřeteli, jejichž posláním jest, lidi vésti po cestě k cnosti. Naši věci jest, pro tyto míti porozumění a uznání. Avšak jen nemyslete, že proto studium ostatních jest nepotřebné; vždyť dlužno, chceme-li důkladně poznati národ, pozorovati jej ve všech jeho zjevných útvarech. Co platí pro národopis, platí rovněž v oboru spiritismu.

Vy sám, milý příteli, sloužíte tomu za důkaz. Vy jste si představoval, že to pro duchy stačí, opustí-li svou schránku tělesnou, aby se sprostili svých nedokonalostí. Ale zábavy s duchy nám dokazují pravý opak; dovidáme se *pravý* stav světa duševního, který pro nás všechny jest nejvíce zajímavý, protože tam cesta nás všech vede. Co se dotýče bludů, které povstati mohou z rozdílnosti náhledů panujících mezi duchy, tak zmizí tyto samy od sebe, čím více se učíme dobré od zlých, učené od nevědomých, upřímné od pokryteckých rozeznávat, zrovna tak jak se to má mezi námi. Pak teprve uznává zdravý rozum lidský pravou hodnotu takových lživých nauk.

Odp. Avšak přese všechno setrvávám při své poznámce co do vědeckých čili jiných otázek, které se snad duchům předkládají. Rozdílnost jich náhledů ohledně theorií též mezi učenci sobě sporných, nechává nás v úplné nejistotě. Že všickni všechno věděti nemohou, ježto nestojí všickni na totéž stupni vědění, to pochopuji; ale jakého významu může pak pro nás míti náhled těch, kdož vědí to pravé, nelze-li nám zjistit, kdo jest v právu aneb kdo v nepravu? Tuť se lze obrátit právě tak dobře na lidi, jako na duchy.

A. K. Tato úvaha jest další následek nevědomosti o pravé podstatě spiritismu. Komu se vidí odkrýti v něm prostředek, státi se vševědoucím a vše vypátrati, ten jest na nepravé cestě. Duchové nemají uloženo přinášeti nám *vědu hotovou*; toť by přece jen bylo trochu přespriliš pohodlné, kdybychom jen měli třeba žádati, aby vše náležitě bylo přichystané na

stole a kdybychom takto zbavení byli všeho dalšího namáhání a bádání. Jest to Boží vůle, abychom pracovali, abychom důmysl náš cvičili; jen za tuto cenu dosáhneme vědění; duchové nás neosvobodí od této nutnosti. *Jsou co jsou; předmětem spiritismu jest, je studovati*, aby úsudkem analogickým bylo nalezeno, co z nás bude jednoho dne; nikoli ale nesměruje toto studium k tomu, nám odkrývati, co nám má býti ukryto aneb nám zvěstovati věci předčasně.

Právě tak nejsou duchové tu, aby byli hádači o budoucnosti, a kdo se koji naději, že touto cestou se dozví jistá tajemství, ten sobě připravuje ze strany posměvavých duchů podivná dilem komická i dilem bolestná zklamání: *jestiž spiritismus vědou pozorovací, ale žádná věda pro hádačství a sobeckou vypočítavost*. Studujeme jej, abychom se naučili znáti stav individualit ve světě neviditelném, jejich poměry k nám, jejich skrytý vliv na svět viditelný, nikoli ale k vůli nějakému užitku. Z tohoto stanoviska není ani jedné duševní individuality, jejíž stadium by nebylo prospěšné; u všech můžeme se něčemu přiučiti; jejich nedokonalosti, vady, chyby, jejich nedostatečnost, ba i jejich nevědomost mohou býti předměty pozorování, zotvirající nám nejvniternější podstatu toho světa, a nejsou-li nám *oni* poučenými svým návodem, tak se poučujeme *my* sami, studující je, jako bychom pozorovali národ nám neznámý.

Co se dotýče osvícených duchů, tož nás zpravují o velmi mnohém, arci ale v mezích možnosti. Nesmí býti tázáni na věci, které nám odhaliti *nemohou* aneb *nesmí*. Musíme se uspokjiti tím, o čem nás zpraví. Kdož překročí tyto meze, vydává se v šanc mystifikacím (klamům) duchů lehkovážných, kteří mají vždy a na všecko pohotově odpověď. Stupeň důvěry posuzovati, kterouž bychom měli věnovati jednotlivým duchovým individualitám, učí nás zkušenost a cvik.

Odp. Kdyby tedy i tomu tak bylo, že věc stojí pevně a že spiritismus jest skutečností uznanou, jaký prospěch praktický může z toho pocházeti.

A. K. Totéž se dá taktéž říci o železných drahách, o síle parní atd., bez kterých jsme dříve žili velmi příjemně.

Rozumíte-li pod praktickým prospěchem prostředky k příjemnému živobytí, prostředky, jak udělat štěstí, poznati budoucnost, najíti ložiska uhelná, odkrýti poklady, dosíci dědictví, uspořiti si namáhání při bádání, pak arci neprospěje k ničemu; on nemůže na burse působiti ani stoupání ani klesání kursů (hausse či baisse), nemůže býti uložen v akciích ba ani z brusu nové vynálezy dávat k lepšímu, které by se hodily pro další vykořistění a ku zakládání jmění. Ba věru, on jest co do praktického užitku právě tak chudoben, jako mnoho, mnoho jiných věd, neposkytujících ze stanoviska obchodního žádného užitku. Lidé se vynacházeli právě tak dobře před odkrytím nové planety, právě tak dobře, než se vědělo, že se země a nikoli slunce točí, než se vypočítávalo zatmění slunce, než znám byl svět mikroskopický a na sta jiných věcí. Rolník, aby žil a aby mu rostlo jeho žito nepotřebuje věděti, co je kometa. K čemu se dávají učenci do takových výzkumů? Není-liž to vše vlastně ztracený čas a marné námáhání? Avšak nechme žertu! Všecko, cokoli k tomu přispívá, byť by jen trochu, pozvednouti záclonu z tajemství světových, přispívá k rozvoji rozumu lidského, vede hlouběji do zákonů přírody a rozšiřuje takto kruh našich ideí. Duchový svět ale existuje moci takového zákona; spiritismus nám jej odkrývá, on nás poučuje o vlivu, který vykonává svět neviditelný na viditelný a o poměrech mezi oběma panujícími, tak jako nás poučuje astronomie o poměrech hvězd k zemi; on stavi před nás tento nový svět co jednu ze sil, ovládajících všehomír a přispívajících ku všeobecné harmonii. Dejme tomu, že užitek z něho se obmezuje jen na to, což by odkrytí takové moci nebylo již dost, zcela odhližeje od mravouky z toho plynoucí? Tento nový svět neměl by ničím být, i když mimo to znalost tohoto světa nás vede k rozluštění dosud nerozluštěných problémů, i když nám odhaluje tajemství záhrobní, kteráž nás asi musí přece trochu zajímati, ježto přece jednou všichni, cokoliv nás jest, dříve neb později učiniti musíme osudný ten krok? Ale ještě jiný a pozitivnější prospěch ze spiritismu jest mravní vliv, jaký vykonává pouze moci skutečnosti. Spiritismus jest patrný důkaz o existenci duše, její individualnosti

po smrti, její nesmrtelnosti a jejím příštím osudu. *On jest zničením materialismu na základě skutečnosti*, nikoli na základě spekulací filosofických.

Nesmí se od spiritismu žádati více, než mu lze poskytnouti, a nesmí zasahovati přes cíl vytknutý mu prozřetelnosti. Než astronomie učinila skutečných pokroků, věřili jsme na astrologii. Leží-li zdravý rozum na tvrzení, že astronomie k ničemu není, protože si pomoci její nemůže stavěti horoskop? Jako astronomie s trůnu svrhla astrologu, tak spiritismus svrhne s trůnu hádače, čarodějníky a kouzelníky. On se má k magii, jako astronomie k astrologii, jako chemie k alchymii.

Odp. Jsou mnozí lidé, kteří spiritistické idee dle jich přirozenosti považují za působivé, přivést duševní schopnosti do zmatku, a z té příčiny by rádi kladli dalšímu jeho rozšíření překážky v cestu.

A. K. My Francouzové máme pořekadlo, které praví: »Kdo chce psa zabít, říká, že se pominul.« Tak také jinak není se co divit, že nepřátelé spiritismu vše možné vyhledávají; fikce jest jim zvláště vitanou, protože jest působivá, vzbudí obavy a nervosní pochybnosti, a proto se jí zmocnili se vši pilí. Avšak před vážnou zkouškou rozpadne se v nivec. Vyslechněte tedy o tomto druhu pošetilství náhled pošetilce, za kteréhož mne co spirilistu přece držíte.

Choromyslnost může pojíti ze všeho, co zaujímá ducha silně a výhradně: vědy, umění, ba i náboženství odvádí svůj kontigent. Choromyslnost jest patologický stav mozku, tohoto zvláštního nástroje k myslení; je-li nástroj porouchán, tak jest porušeno a zaraženo myslení.

Choromyslnost jest tedy důsledný stav, jehož prvou příčinou jest dispoice organická, činící mozek pro jisté dojmy více či méně vnímavým. Pravdivost tohoto tvrzení plyne beze všeho dalšího pochybování, uváží-li se, že jedni skoro docela se rozplynou v práci myslení a předce nesešili, jiní oproti tomu ihned podlehnou za dojmu nejmenšího předražďení. Jakmile jest pro choromyslnost potřebná dispoice, nabere tato svou charakteristiku z toho, co ducha hlavně zaměstnává:

to stane se pak fixní ideou. Tato může tedy u někoho, kdož se zabýval spiritismem, pocházeti právě tak dobře z tohoto studium, jako z ponětí: bůh, anděl, ďábel, štěstí, moc, umění, věda, mateřství, tak jakož může pocházeti z každého politického a sociálního systému. Jest to nejvýše pravděpodobné, že by člověk onemocnělý na náboženskou šílenost taktéž spiritismem byl býval stržen v šílenost, kdyby spiritismus byl býval jeho převládajícím zaměstnáním. Ovšem četl jsem v jakémsi časopisu, že v jediné americké obci, jejíž jméno mne už nenapadá, se vyskytlo čtyři tisíce případů spiritistické šílenosti, avšak jest předce známo, že naši odpůrcové pronásledováni jsou fixní ideou, považovati jen sebe za rozumné. To jest právě tak dobře manie, jako každá jiná. V jich očích jsme my všickni zrali pro blázinec, a následovně muselo oněch čtyři tisíce spiritistů v dotčené obci býti právě tolik šilenců. Při takovémto počítání přišlo by na Spojené státy severoamerické asi deset až dvanáct milionů, a snad ještě větší počet na ostatní země tohoto světa.*) Mělo by se věru už jednou tímto špatným vtipem přestat, nyní tato »šílenost« začíná být moci ve společnosti lidské.

Příklad Viktora Hennequins-a předvádí se při tom obyčejně ve veliké parádě, při čemž se jen zapomíná, že se tento dávno před tím, než se zabýval spiritismem, osvědčil jakožto muž výstředních ideí. Kdyby se nebylo dostavilo *otáčení* stolu, které — abychom užili slovní hříčky našich protivníků — „*otáčení*“ i jeho mozkiem, tak by šílenost jeho se byla brala jiným směrem.

Tvrdím tedy, že spiritismus nemá v tom ohledu žádného privileje. Jdu ale ještě dále a tvrdím: *On jest skutečně ochranným prostředkem proti šílenosti a sebevraždě.*

Ku příčinám předráždění mozku nejčastěji se vyskytujícím dlužno počítati zklamání, nešťastné události, nepříjemné tělesní a duševní trápení, které rovněž bývají obyčejnými příčinami sebevraždy. Nuže, ale pravý spiritista pohlíží na věci vezdejší

*) Připomínáme u této příležitosti, že vůbec vychází přes čtyřicet časopisů obsahu spiritistického, z nichž mnohé mají velmi široký kruh čtenářský.

Poznámka vydavatelova.

ze stanoviska tak vznešeného, že útrapy pro něho nic více nejsou než protivné nehody pocestné. Co by u jiného způsobilo mocné rozčilení, to se jej dotkne jen povrchně. Mimo to ví, že trampoty života jsou jen zkoušky, sloužící jeho duševnímu pokroku, podrobí-li se jim bez reptání, protože dle srdnatosti, s jakou jich snášel, bude odměněn. Jeho přesvědčení propůjčuje mu proto duševní klid a oddanost, jež jej chrání i před ustavičnou příčinou šílenosti a sebevraždy. Mimo to zná z medialních zpráv žalostný los těch, kteří dnů svých zkracují, — obraz to, věru způsobilý, přiměti každého k vážnému přemýšlení, a tak jest také počet těch, kteří byli na tomto osudném svazu zastaveni, značný. Jest to jeden z nejkrásnějších výsledků spiritismu.

Chraň se ostatně každý „*pathologickou šílenost*“ směřiti s tak zvanou „*obsessí*“, česky „*obsedlostí*“, ponětim, jež definoval vědecky nejprve spiritismus, ačkoli i věci i jména bylo po všechny časy. Obsesse nepochází od žádného porušení mozku, nýbrž jest výsledkem poroby, kterouž vykonávají na jistá individua básné neviditelné intelligence; mnohdy může na sebe vzíti *zevnější zdánlivost* šílenosti. Toto velmi časté utrpení jest úplně neodvislé od víry na spiritismus a psychiatrie, kteráž vůbec ještě běhá v dětských střevíčkách, jest ovšem málomocná léčiti tento neduh, protože o pravé příčině nemá ani slabé zdání; spiritismus, poukazující na tuto novou příčinu duševní pomatenosti, dává zároveň na ruku prostředek, jak zvítěziti nad tímto utrpením. On ukazuje, že nikoli na nemocného, nýbrž na spirituální intelligence, vykonávající obsedlost, dlužno účinkovati. Takto spiritismus největší pravděpodobnosti účinkovati bude reformami a přeměnami v oboru psychiatrie: on se v mnohých případech osvědčí co prostředek léčební a nikoli co příčina toho neduhu.

Odp. Z názoru světového, který jste před tím vyložil, v krátkých obrysech následuje, že jsme možná již dříve jednou čili vícekrát co lidé existovali na zemi, a že tyto rozličné existence sloužiti mají k našemu duševnímu podporování. Tu sobě ale nedovedu vysvětliti, jak má člověk zužitkovati zkušeností svých existenci dřívějších, když ztrácí tak úplně úpo-

mínku na ně, jak tomu skutečně tak jest; neboť postrádáje upomínku, má každou existenci za novou, jakoby první. Tak musí vždy opět býti začato z předu. Dejme tomu, že bychom každého dne, probouzejíce se, ztráceli upomínku na naše počinání a řádění ze dne předešlého, nuž, tak bychom ve věku šedesáti let nebyli moudřejší a chytřejší než v desíti letech, kdežto bychom, připomínajíce sobě naše poklesky a tresty za to nám uložené, minulost mohli zužitkovati k našemu duševnímu zdokonalení, aniž by nám bylo vždy opět začínati z předu. Abychom při tom porovnání zůstali, jež Jste učinil mezi lidmi na zemi a na žáky ve škole, tak mi naprosto nechce jíti do hlavy, jak má žák s prospěchem přítomen býti vyučování ku př. ve čtvrté třídě, když se nepamatuje více na to, čemu se naučil ve třetí třídě. Toto přerušování v souvislosti duševního života tvoří jaksi vždy bytosti nové; starý svět myšlenkový se sboří, nové upomínek prosté sebevědomí vzepřelo se: minulost jest ničím.

A. K. Takovými otázkami popuzujete mne, abych s Vámi prodělal celý kurs o spiritismu.*) Všechny Vámi učiněné námítky jsou v skutku přirozené u někoho, komu věc jest nová; při vážném studování vyskytne se ještě mnohem jasnější rozluštění, než je nyní mohu dáti svým stručným vysvětlením, které samo by opět vedlo k novým a novým otázkám. Jestli právě ve spiritismu všecko mezi sebou souvislé, a rozhlédneme-li se po celku, tak vidíme, jak jedna zásada plyne z druhé, jak se vzájemné nauky vzájemně opírají. Kdo tohoto přehledu nabyl, ten pozná všady, i ve zdánlivě normálním a s božskou spravedlností a moudrostí ve zdánlivém odporu stojícím, řízení právě též božské spravedlnosti a moudrosti.

Tak se to má i s problémem Vámi vytknutým, souvislým s jinými otázkami stejné důležitosti. Mohu tedy i zde rozluštění jen naznačiti.

*) Zvláštní odůvodnění mnoho přetřásané otázky této nemohl a nechtěl Allan Kardek podati v tomto malém spisu. Důkazy, které tomu nasvědčují a od přívrženců tohoto náhledu obyčejně na obhájení se uvádějí, najiti lze téměř úplně v »knize duchů«, na kterouž tímto odkazujeme.

Poznámka vydavatele.

Zastře-li se při každé existenci minulost závojem, tak předce duch neztrácí ničehož z toho, čehož nabyt v minulosti; jen způsob, jakým toho nabyt, zapominá. Abychom se drželi porovnání se žákem, řeknu: může to býti tomuto velmi lhostejné věděti, kde a jak a pod kterými učiteli prodělal třetí třídu, jen když při vstoupení do čtrtí třídy má potřebnou zralost duševní. K čemu potřebuje věděti, že za svou lenivost a svou vzpouru proti kázni školní tolik- či tolikráte se seznámil s rákoskou, jen když tyto výprasky z něho udělali pracovitěho a poslušného žáka? Tak přináší sebou člověk při svém znovuzrození *vniterním sblížením a co vrozený majetek duševní*, to, co za svých dřívějších existenci nabyt věděním a mravností. Pravím mravností; neboť polepšil-li se v průběhu jedné existence, zužitkoval-li pro sebe nauky a zkušenosti, tak bude navrátil se *instinktivně* lepším; jeho ve škole utrpením a prací uzrálý duch získá vnitřní pevnost, a daleký toho, aby opět z předu mu bylo začínati, bude mít vždy bohatší fond, o který se opíraje, vždy činiti bude nových vydobytků.

Druhý díl Vaši námitky, že, jak pravíte, dřívější svět myšlenkový se rozpadne v nivec, nemá žádného lepšího základu, neboť *zapomenutí* vztahuje se na *život v těle*; když duch opustí tělo, nabývá opět upomínku na své dřívější existence. Máť pak příležitost souditi o cestě vykonané a ještě zbývajici, takže nikterak nenastane rozpoutání souvislosti v duševním životě, který jest vlastně normálním životem duchovým.

Zapominání dočasné jest dobrodini prozřetelnosti.*) Zkušenosti nabýváme často trpkými zkouškami a hrozným pokáním, jejichž upomínky by velmi trapně působily a ještě se

*) Zcela takto se vyslovuje *Lessing* (*Erziehung des Menschengeschlechtes* — Vychování lidského plémě — §§ 98. a 99.: Proč bych neměl sam často přijíti, když schopen jsem nabýti nových vědomostí, nových dovedností? Což s sebou najednou přináším tolik, aby to snad za to namáhání přijíti nestálo? Proto ne? Či proto, že zapominám, že jsem tu již byl? *Blaze mi, že to zapominám! Upomínka na můj dřívější stav dovo- lovala by mně jen špatné užívání nynějšího*“ atd.

Poznámka vydavatelova.

přidružily k útrapám života beztoho na svízele již bohatého. Zdá-li se nám být již dosti dlouhé trápení *jednoho* života, jak by to vyhlíželo teprve pak, přibyla-li by ještě upomínka na trápení z existenci dřívějších? Vy, milý pane, Jste ku př. nyní čestný muž skrz na skrz, ale snad to máte co děkovati tvrdé kázni, jakáž Vám uložena byla za zlé skutky ve škole života, — za zlé skutky, které nyní celou Vaši bytost naplňují největším odporem? Byly-liž by takové vzpomínky radostné? Zdaž by Vás nepronásledoval stud při myšlence, že každý zná to zlo, jež Jste spáchal? Co Vám na tom může záležeti, co Jste učinil a trpěl na pokání, jen když Jste nyní všeobecně vážený muž? V očích světa Jste člověk nový, v očích samého Boha rehabilitovaný, opět zřízený duch. Prost upomínek na obtížnou minulost jednáte s větší svobodou; jest to pro Vás nové východiště, Vaše dluhy od dřívějšíka jsou splaceny, Vaši věci jest, abyste se nových nedopouštěl.

Jak mnozí lidé rádi by za svého živobytí pokryli závojem léta svého mládí! Jak mnozí na sklonku své životní dráhy řekli: »Kéž bych mohl být ještě jednou mlád a začít z předu, pak bych to jinak dělal.« Nuže tedy, co jim v tomto životě není více možné, učiní v jiném. Cestou vnímání přijme duch jejich do svého nového života pozemského svá dobrá předsevzetí. Tak se vykonává znenáhla pokrok člověčenstva a individuálnosti.

Myslemež sobě zcela obyčejný případ, že by v kruhu Vašich známých, ba snad Vaši rodiny byla bytost, na kterouž byste sobě mohl nařikati, protože Vás snad za své existence dřívější na mizinu připravila aneb zneuctila a že se tato bytost nyní ve Vašem okolí vtělila co duch kající, ba že se s Vámi spojila páskou rodinnou, by opět napravila oddanou a něžnou láskou krivdu na Vás spáchanou. Nebyli byste pak navzájem v postavení křivolakém, vzpomínajíce sobě jeden i druhý na dřívější své nepřátelství? Na místě co by seslábl, musela by na tento způsob zášť jen ještě sesiliti.

Z toho Vám lze porozuměti, jaký zmatek by způsobla, vzpomínka na společenské poměry, jak by překážela duševnímu pokroku. Vezměme třeba důkaz ze života všedního. Ku trestu

těžkého žaláře odsouzený učiní si předsevzeti, státi se rozšafným člověkem. Co se stane při jeho propuštění? Bývá od společnosti zavrhován, a toto zavržení, jež utrpí, dohání jej z pravidla opět k zločinu. Myslemež sobě naproti tomu, že by nikdo ničehož nevěděl z jeho minulosti, pak najde všady otevřené dveře, a kdyby mohl sám zapomenouti, mohl by si vykračovati s hlavou pozdviženou, místo co ji musí skláněti před upomínkou hanobící.

Stojit to v úplném souhlase s naukou duchů ohledně světů vyšších. Ve světech těch, kde panuje jen dobro, není upomínka na minulost nic trapného, a to jest příčinou, proč sobě tam na své minulé existence asi tak vzpomínají, jako my vzpomínáme na naše počínání a účinkování ze dne věřejšího. A co se dotýče pobytu ve světech nižších, tak sobě naň vzpomínají, jako na zlý sen.

Odp. Po tomto výkladu a vůči velkých autorit, které již podobnému učily, přiznávám, že hleděno ze stanoviska filosofického, spiritistická nauka jest úplně rozumná, že by, kdyby se věc ani tak skutečně neměla, takovou býti *mohla*. Ale tu zbývá ještě pořád otázka stran duchových zjevů, a tuto otázku nelze jinak vyřiditi, než skutky.

Avšak právě věcnost těchto skutků upirají tak mnozí, a Vy nemůžete, ba ani nesmíte zazliti jim přání, když by jednou rádi byli přítomni takovým experimentům.

A. K. Tato žádost jest velmi pochopitelná. Jen musím opět vytknouti podmínky, kterým dlužno se podrobiti za účelem lepšího porovnání. Kdo sobě sám předpisuje podmínky, u toho to s chutí a náklonností se poučovati nevalně vypadá. S takovým marně se rozplývá čas.

I to, milý pane, budete musit připouštět, že by to bylo předce podivné, aby rozumu přiměřená filosofie byla povstala z domýšlivých a vybásněných skutečností.

Jakožto dobrý logik víte, že skutečnost účinku dává soudit na skutečnost příčiny: je-li pravdivá jedna, tak nemůže být druhá nepravdivá, neboť nelze předce sklizeti ovoce, kde není stromů.

Ovšem nemohl každý stvrditi skutečnosti, protože každý se nepodrobil zevnějším podmínkám, nezbytným k jich pozorování, zejména protože každý k dílu nepřináší potřebnou trpělivost a vytrvalost. Ale tu se to má tak jako u všech věd: co nedělají jedni, dělají druzi; den co den přijímáme klidně výsledky výpočtů astronomických, aniž bychom jich sami byli konali. Buďsi tomu jakkoli, shledáte-li, že jest tato filosofie dobrá, tak ji můžete přijmouti, jako každou jinou, a při tom svými náhledy o prostředcích a cestách, které k ní vedly, zdrženlivým býti, tyto pak nanejvýše připouštěti co hypothesu až do jich dalšího stvrzení.

Živly přesvědčující jsou u rozličných povah rozličné; co jedny přesvědčuje, nečiní na jiné ani nejmenší dojem. Avšak byl by někdo na omylu, maje za to, že fysikální experimenty jsou tím jediným prostředkem dosíci přesvědčení. Tak jsem se dožil, že nejnápadnější zjevy nebyly s to vzbudit přesvědčení, kdežto jednoduchá písmem získaná odpověď k víře vedla. Vidíme-li totiž skutečnost, kterou nepochopujeme, tak se zdá být tím podezřelejší, čím nápadnější jest, a naše mysl hledá vždy nevolky pro ni příčinu zcela obyčejnou; dovedeme-li si ji ale vyložití, tak dáváme mnohem snadněji místa její věcnosti, právě proto, že vidíme před sebou příčinu jsoucnosti; vše zázračné a nadpřirozené na ni zmizí. Ovšem jest vysvětlení, které jsem Vám při dnešní zábavě dal, ještě velmi neúplné; ale při veškeré sumární stručnosti jsem přesvědčen, že Vám poskytne látku k přemýšlení; a kdyby pak okolnosti Vás učinily svědkem nějaké manifestace, tak nebudete na ni více pohlížeti takovým zrakem předpojatosti, protože Vaše posuzování zjevů nyní už nabylo pevného podkladu. Spiritismus má dvě strany: jednou experimentální díl projevů, po druhé filosofickou nauku z toho plynoucí. Nyní dostávám den co den návštěvy od lidí, kteří neviděli ničehož a právě tak pevně věří jako já, pouze na základě filosofického dílu; pro ně jsou experimenty spiritistické věci vedlejší, nauka z toho plynoucí věcí podstatnou, a tato nauka jeví se jich zraku duševnímu tak velikou, tak rozumovou, že se jim vidi nalézti v ní všecko, co odpovídá jich nejvniternějším nadějím

a přáním, zcela odhlížejíce ode všech manifestací. Jim vzešlo porozumění, že kdyby ani nebylo žádných projevů duchových, nauka tato navzdor všemu rozlušťuje množství za nerozluštitelné považovaných úkolů způsobem nejpřirozenějším a nejnenučenějším. Jak mnozí se mně vyznali, že tyto idee dávno již pučely v jejich mozku, ovšem aniž by vystihly v jasný rozvoj. Spiritismus propůjčil jim slov, dal jim podobu, a to jim bylo jako duševním zábleskem. Tak se dá vysvětlit, že moje »kniha duchů« při pouhém čtení získala množství přívrženců. Jak by to ale bylo bývalo možné, kdyby se nebylo započalo posunováním stolu a stolovým klepáním.

Odp. Nuž Vy jste ovšem měl pravdu s Vaším tvrzením, že z posunování stolu vyšla nauka filosofická. Nebyl bych věru myslil, že z věci, kterouž začala veselá zábava ze zvědavosti, vzejí mohou takové následky. Nyni již vidím, jak širé jest pole, kteté se otevírá Vaším systemem.

A. K. Ustaňte, milý pane! Prokazujete mi věru příliš mnoho cti, připisuje tuto soustavu *mně*. Nepatří mně nikterak, nýbrž jest od začátku až do konce výplod ponaučení neviditelných přátel. Viděl jsem, pozoroval, rovnal a hledím nyní jiným učiniti pochopitelným, co pochopuji sám. To jest můj podíl na věci.

Mezi spiritismem a ostatními soustavami filosofickými jest až do základu podstatný rozdíl, že posléz dotčené jsou vesměs dilem více či méně osvícených lidí, kdežto já v systemu, který mně připisujete, ani na jedinou větu nemám práva duševního majetku. Říká se: filosofie Platonova, Descartesova, Leibnitzova; ale nikdy se nebude říkati: filosofie Allan Kardekovy. A tak jest tomu lépe; což má také u takové důležité otázky znamenati jméno lidské? Spiritismus má pomocné voje zcela jiné ještě moci, vedle kterých jsme my *atomy*.

Odp.*) Abychom tedy ještě naposled přišli na spiritistické

*) V zájmu našich čtenářů, kterým spiritismus jest ještě zcela cizím, připojujeme k závěrce druhé rozmluvy krátký návod ku tvoření kroužků a k dosažení »medijního písma« na místě toho, co spisovatel píše, ježto to zajímá jen Francouze.

Poznámka vydavatelova.

experimenty, tak Vás konečně prosím, abyste mne v krátkosti zpravil, jak asi lze vyvolávat manifestace.

A. K. Nejlepším prostředkem jsou pokusy v kruhu ro-
dinném anebo přátelském.

Nálada účastníků musí býti skromná a prosta veškeré frivolnosti. Začne-li pokus frásami, jako: »Nuž, zkusme tedy jednou ten švindl!« a podobnými, pak jest škoda času u namáhání. Hledme k tomu, aby počet účastníků co možná nebyl přes 12, ale také ne pod pěti; rozdíl pohlaví, stáří a temperamentu účastníků jest žádoucí, avšak nikoli naprosto nutný. Absolutní tma jest jen zapotřebí, aby se pozorovaly jemné zjevy světelní, dostavující se v dalším průběhu experimentů. Pro ostatní z nejobyčejnějších zjevů stačí šero, při experimentech delší dobu postupujících neúčinkuje ani denní světlo více rušivě, které na začátku jemné fluidické atomy rozptyluje. Sedneme si kolem stolu, ruce na plocho kladouce tím způsobem, že pravá ruka spočívá u levé ruky a na levé ruce sousedově (*tvoření řetězu spirilistického*). Vzali-li zjevy počátek a jsou-li v patřičném chodu, tak může řetěz být také rozpuštěn. Když po nějakém čase zjevy, ku př. klepání ochablo, tak zmohutníme sílu opětovným utvořením řetězu.

Dostavi-li se po delším čekání aneb po krátkém čase samostatné pohyby stolu čili klepání ve stole aneb na podlahu, tak se jeden táže: »Jsi ty bytost intelligentní? Zaklepej tedy třikrát!« Stane-li se to, tak jest styk (rapport) otevřen. Potom se telegrafie ustanoví takto: *Troje zaklepání* znamená »Ano«, *jedno zaklepání* »Ne«, *dvoje zaklepání* »Pochybné« aneb »Nemohu to říci«, *patero zaklepání* »Odřikávejte abecedu!« — Odřikávání abecedy může se dít buď nahlas, buď v myšlénkách. Při dotyčném písmenu následuje zaklepání. Jednotlivá písmena takto naznačená sepiší se některým z přítomných a ze sepsaných písmen tvoří se slova a věty. Velmi rychle za sebou následující zaklepání znamená: »Vy jste při sepisování udělali chybu!« Jedna z prvních otázek, kterouž klademe po utvořeném rapportu, zní: »Sedíme správně?« Je-li odpověď na to záporná, tak dlužno dalším tázáním pořad sezení, na kterém záleží velmi mnoho, ustáliti. Sezení se

mají odbývati pravidelně aspoň jednou týdně a tentýž čas. Znenáhla se vyvinou medialní síly kroužku víc a více, při čemž neviditelné intelligence nezřídka samy dávají návod. Jsou-li ve společnosti medie mluvící, tak duchové používají často jejich orgánu (fénomén inkarnace). Vyskytne-li se u některého z přítomných škubání pravého ramě, tak to obyčejně bývá znamením, že dotyčný jest medium psací. Táhne-li vánek přes ruce, tak lze počítati na dostavení se nějakého zjevu. »Tyto zvláštní, někdy jemné někdy skoro šumící vlny vzduchové zvěstují přiblížení tajuplných bytostí.« V každém kruhu se vyvine tak zvané *centrální medium*, jehož přítomnost pro docílení projevů, vyjma písemních, jest nezbytná. Jinému členu kruhu náleží klásti otázky, vésti zábavu s neviditelným, obdržené odpovědi spisovati atd. Ostatním členům kruhu sluší zachovati klid. Je-li kruh nově utvořen a mají-li se manifestace teprve docíliti, tak budiž až do jich započeti vedena příjemná, všechny stejně zajímavíci zábava; i hrací dobré hodiny slouží k tomu účelu, uvésti přítomné v souměrnou, harmonickou náladu.

Medialní psaní, nejdůležitější spiritistický experiment, vyvine se takto:

Psaní pomocí ruky člověka jest experiment, který se zajisté podaří, jen když na straně podnikatele toho pokusu vedle hluboké mravní opravdivosti jest živé přání, přesvědčiti se o bytí či nebytí duchového světa. (Lze totiž za těchto podmínek dosti bezpečně počítati na ochotu ze strany neviditelného.)

Kroužek záleží v tomto případě nejlépe ze tří až čtyř osob. Každý uvede v polotmavé světnici své na stole spočívající ruce s rukou obou svých sousedů položením na ně a vedle nich do styku. Za několik minut tichého chystání chopí se jeden z účastníků ocelového péra do inkoustu namočeného aneb tužky a postaví ji v pohotovost na papír, jako jest zvyklý píše-li. V případě příznivém následuje za několik minut hnutí péra od vůle pišícího *neodvislé*, kdežto raměm a rukou až ku končinám prstovým probíhá jakýsi proud buď pravidelně buď za škubání. Povstanou na papíru rovné a křivé,

brzo řádkami běžící, brzo dolu aneb nahoru se odchylující linie. Je-li více takových linií na papíru, tak buďtež kladený otázky, na které »ano« či »ne« odpověď dáti možno. Pak se lze tázati na jméno neviditelné, jevící se intelligence. Pilným cvičením stane se takto nadaná osoba mediem psacím. Nenásleduje-li však po uplynutí asi 20 minut ještě žádné mimovolné hnutí pera, tak vedle sedící učitel pokus, a nedocílí-li se ani potom ničehož, tak budiž experiment odročen na příští den, kteréhož pak na tomtež místě a od techže účastníků se má opakovati atd. Osvědčí-li se při tom potřebná vytrvalost, tak lze poněkud s jistotou na to spoléhati, a kdyby se jen jednou tak stalo, že několik písmen na papír přijde (momentní vyvinutí medialní síly). Arcit jsou trpělivost, dobrá vůle, vroucí přání a mravní opravdivost předcházející podmínky. Jsou to vlastnosti, které člověku získají přátel mezi neviditelnými.

Jest to nemožné, abych Vám zde dal rozvláčný popis všech spiritistických experimentů; musel bych jedině za tím účelem psáti rozsáhlou knihu. Co jsem dosud o tom pověděl, předběžně stačí, jen budiž ještě jednou k tomu poukázáno, že k úspěšnému vědeckému experimentování rozhodně jest zapotřebi předběžné studium (theorie).

Odp. Také se prohlašuji prozatím za uspokojena, rád bych ale přece, než se s Vámi rozloučím, ještě poslední otázku Vám předložil. Spiritismus má mocných nepřátel. Nemohli by tito prosaditi zákaz jeho vykonávání, jakož i jednot spiritistických?

A. K. To by bylo nejlepším prostředkem, prohráti partii trochu rychleji, neboť násili jest důkazem těch, kdož nemají co říci *dobrého*. Je-li *spiritismus přízrakem*, tak padne sám sebou, aniž by třeba bylo takového namáhání; kdo by jej pronásledoval, ten se jej bojí a uznává tím indirektně jeho důležitost a význam. Zakládá-li se na skutečnosti, tak jest, jak řečeno, integrující (postupující) součástí dějství přírody, a zákon přírody nedá se škrtnutím pera odstranit ze světa.

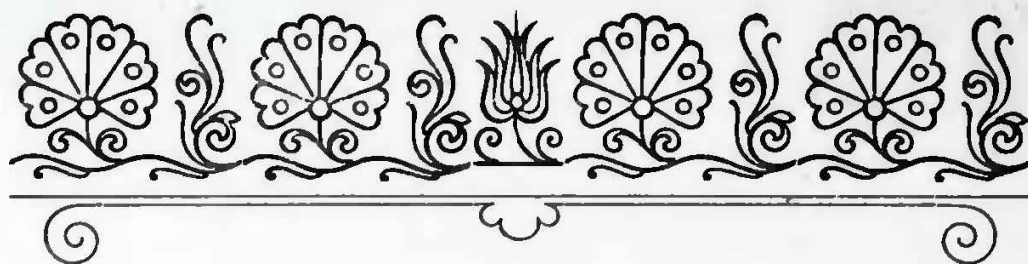
Kdyby byly spiritistické projevy výhradním právem jediného člověka, nuže tak by se mohl tento odstrčiti stranou a tím učiniti konec všem projevům; na neštěstí pro odpůrce

nejsou pro nikoho tajemstvím; není při tom nic utajeného, nic ukrytého, vše se děje v největší veřejnosti a každému lze se přesvědčiti; od paláce až do komůrky pod krovem užívá se tohoto práva. Veřejná praxe spiritistická dá se zakázati, ale právě nejpádňější a nejlepší projevy nekonají se ve veřejnosti. To se děje v lůně rodinném, a jelikož každý může být médiem, kdož by tedy mohl překážeti rodině, uvnitř domu, jednotlivci, v zátíši své studijní světnice, dostávají zprávy duchů navzdor všemu opatření policejnímu? Dejme však tomu, že by ta která vláda skutečně měla prostředků to zamezovati, může-liž je také zamezovati ve státech sousedních, či na celé zemi? Neboť není žádné země ve všech pěti světa dilech, kde by nebylo medialně nadaných lidí veliké množství.

K tomu nemá ani spiritismus svůj pramen mezi lidmi, on jest dilem duchů, jež nelze upáliti, ani žalářovati, jak se druhdy ve středověku až na dobu novou dělo s médii ku věčné hanbě člověčenstva. On záleží v osobní, individuální víře; jeho trvání nikoli nezávisí od spolků, které samy o sobě jsou zcela zbytečné. Kdyby se i podařilo, veškeré spiritistické spisy zničiti, duchové by je diktovali znova.

Zkrátka, spiritismus jest dnešního dne pevná vymoženost moderního sebevědomí časového. On si ve veřejném mínění vydobyl místo a zaujímá mezi naukami filosofickými postavení vynikající. Komu se nezamlouvá, ten se učí, aspoň s ním a vedle něho žiti. Nikdo jej nenutí, aby se ním zabýval.

Poznámka. Doplnující svrchu daný návod podotýkáme, že klepáním na stole a medialním písmem obdržené zprávy dlužno přijímati jen s opatrností, jelikož při způsobu dosažení těchto zjevů těžko lze rozeznati, pokud tu hraje libovolná součinnost účastníků. V mnohých kruzích, ve kterých se pozorují zvuky klepací, povstale ve stole aneb volně v podlaze, ostatně za plného osvětlení, dávají si proto rádi jednotlivé, medialním písmem obdržené věty, tímto přímým klepáním stvrzovati, a v jednotlivých případech naznačeny také psacími médii obdržené spisy, s veškerou určitostí jako nepocházející od neviditelných bytostí.

Druhá rozmluva.

Připomenutí našim čtenářům.

Kdož sobě duševně osvojil obsah první rozmluvy, ten sobě o podstatě spiritismu zajisté zjednal tolik jasnosti, aby viděl, že záleží z dvou, základně od sebe se různících dílů.

První totiž nás poučuje o skutečnosti duševního světa, nás obklopujícího, obyčejně neviditelného a o poměrech, v jakých tento duševní svět stojí ku hmotnému. On naznačuje prostředky a cesty, jak bychom mohli o jsoucnosti tohoto světa se přesvědčiti, s jeho obyvatelem stýkati a jaký vliv na nás vykonávají. On rozšiřuje tedy kruh našich zkušeností a vůbec lidského poznání přírody a tvoří tedy novou vědu, kterouž dlužno počítati k empirickým t. j. na zkušenosti a experimentu se zakládajícím. Tímto směrem jest spiritismus *praktický* čili *experimentální*, a na jeho základě zbudován *spiritický názor světový*, který jest rozšířením světového názoru lidového čili vulgárního.

Za druhé ale jest spiritismus také *filosofí*, t. j. vedle dílu empirického jest nám uznávati též díl *spekulativní*. Z onoho neviditelného světa mediemi a jejich medialními seписы nás docházející zprávy poskytují totiž přebohatou látku k filosofickým rozborům a úvahám, které, poněvadž hlavně směřují ku praktickému a moudrému žiti a sledují tendenci mravní, vedou přímo ke zbudování ideální *mravouky* čili

éthiky, vedle toho zde objasňující též jiné filosofické otázky, k. př. poslední příčinu všeho bytí, poměr Boha ku světu duševnímu a fysickému, jakož jmenovitě otázky psychologické, jako k. př. podstata duše. Spiritistická filosofie jest tedy v řadě první *éthikou*, v řadě druhé *psychologií* a *metafysikou* (s naukou o duši a bytosti).

Jelikož ale tyto projevy ze světa duševního, mimo jistých nauk základních, co do obsahu nejsou souhlasné, tak z toho pochází více spiritistických filosofii. Protož rozeznáváme americký, francouzský, anglosaský, maďarský, německý spiritismus, podle národnosti zástupců těchto jednotlivých soustav (Jackson Davis u Amerikánů, Allan Kardec u Francouzů, Wallace a Crooks u Angličanů, Zöllner u Němců atd.) Avšak při porovnání těchto jednotlivých systémů, pokud tytéž jsou skutečné filosofie a nikoli pouze (jako u Zöllnera, Wallacea a Crooksa) přírodovědecky-mathematické problémy, vyskytuje se ihned to, že mají společné vesměs tři body, že spočívají na společném trojnásobném základě, totiž nejprve na víře v nejvyšší a poslední ryze duševní princip (Boha), za druhé na víře v individuální (osobytní) nesmrtelnost, a za třetí na víře v nekonečný pokrok individuální (osobytní) duše.

Totož jsou základní tři pilíře, na kterých spočívá každá spiritistická filosofická soustava, jakož nicméně na nich spočívají *veškerá náboženství*.

Z tohoto souhlasu s naukami náboženskými mylně se soudilo, že jest spiritismus novým náboženstvím, čili že si dělá nárok, takovým býti. Nic není krivější, nic nedokázanější a libovolnější, než takové věci pojmání; právě tak dobře daly by se filosofie Kantova, Hegelova, Schopenhauerova naznačiti co nová náboženství.

Spiritismus, který dle své podstaty se zabývá se vším, co se vztahuje ku světu duševnímu, nemůže se arci vyvléci z povinnosti, způsobem nejobektivnějším projevy duševního světa co do jich obsahu zaznamenávati, přebírat, uvažovati a vytvářovati v systém, jak to zejména Allan Kardec učinil způsobem logickým, nad jiné jasným a pochopitelným. Tím

ale ještě nikdo, ani žádný přívrženec spiritistického názoru světového není vázan, přijímá takové filosofické soustavy jako evangelium, na ně jako na »slova mistrova přísahati« a z nich odvozovati normy pro svou víru. Naopak ukládá se každému svědomité zkoumání za povinnost, poukazuje se každý, počínati sobě dle věty: „*Vše zkoumejte, to nejlepší podržte.*“ Spiritismus nepraví tedy: »Ty *musíš mít* to či ono filosofické přesvědčení, ty *musíš věřit* na ta či ona dogma,« nýbrž on udává *ryze objektivně*, co se neviditelným inteligencím z jich vyššího stanoviska vidělo s námi sdíletí o otázkách, jaké od jaktěživa zaměstnávaly myslícího člověka. Právo a povinnosti každého, kdož se zabývá spiritismem, jest po předběžné zkoušce přijmouti čili zamítnouti.

Za jakým účelem ale se tedy běrou tyto spiritisticky-filosofické od duchů diktované systémy, které, jak učí zkušenost, ve svém prostonárodním, všeobecně srozumitelném útvaru jsou působivé, poutati interest *všech* lidí?

Spiritistická filosofie má za úkol, zničiti vědecký materialismus a s ním potírati všechny směry časové, z něho vycházející: atheismus, materialní socialismus, nihilismus a jakkoli se nazývají všechny ty výplody materialismu. Ona podniká tento boj, opírajíc se o realnost spiritistických zjevů, podávajících cestou experimentální důkaz nejnevývratnější o nesmrtelnosti duše. To jest tendence a úkol jak praktického spiritismu, tak i veškeré spiritistické filosofie.

Spiritismus pronásledovati znamená tedy pracovati do rukou materialismu a atheismu (nevěrcům). Že se to děje od velkého množství lidí, snažících se ukojiti svou potřebu vzdělání z mělkého materialismu naší doby, tomu se není právě co diviti. Pro ně jest spiritismus něco příliš nápadného, než aby je to neponoukalo, vyškubati mu peří jako podivnému ptáku. K nepochopitelnostem ale, kterými naše doba tak hojně oplývá, náleží, že duchovní zástupcové jednotlivých vyznání náboženských, kteří by měli v pevném šiku se spiritismem potírati materialismus, své zbraně obrací proti přirozenému spojenci, jak se již stalo.

Odkud to pochází? Jednoduše tím, že spiritismus, pamětliv svého úkolu prozřetelného, stavěti se musí vsříc materialismu, nemůže se státi služebníkem zvláštní cirkve, nýbrž má za hlavní zásadu náboženskou toleranci (svobodu náboženskou), aby náboženství samo o sobě dosadil opět do práva mu náležejícího, nedávaje zásadně žádnému jednotlivému přednost před ostatními. Není to tolerance ze lhostejnosti, nýbrž tolerance z náboženství, v tomto smyslu prosíme naše čtenáře, aby rozuměli slovu Schillerovu: »Jaké náboženství já vyznávám? Nižádné ze všech, jež jmenuješ. Proč asi žádné? Nuž, z náboženství.«

Abychom o smyslu těchto slov ani nejmenší pochybnost nenechali, dodáváme ještě, že spiritismus dává každému na vůli, náležeti zevnější cirkvi té, kteráž nejvíce se zamlouvá jeho bytosti. Že není necirkevní, vychází na jevo již ze skutečnosti, že velmi mnohý, který zabředl v bahně materialismu, spiritismem opět navrácen byl církevnímu vyznání, kterémuž od svého mládí dle jména náležel. Ovšem ale, spiritismus křesťanský čili naprosto katolický a evangelický, dá se právě tak málo mysliti jako islamský, budhistický atd. Kdokoli jen poněkud vnikl do jeho podstaty a naučil se tomu, rozdíleti oboje elementární poněti »náboženství« a »filosofii«, ihned pozná odpor ve větě přídavné. Ze stanoviska specificky křesťanského stavěti se oproti materialismu, jest věc theologů, poněvadž spiritismus co takový nemá co dělati s církevními dogmy, protože tato jsou pro něho *nedotknutelná*. (Noli me tangere.) Byť by se i našly sem a tam ve spiritistických spisích trpké žaloby na klerus (u Jacksona Davise na americké Calvinisty, Methodisty atd., u jiných spisovatelů na klerus katolický), tak vždy shledáme, že tato polemika vyvolána byla nesnášlivostí strany druhé. Jelikož spiritismus ani naproti náboženství, ani jednotlivým náboženským vyznáním nestojí nepřátelsky, tak se také nestaví nikdy nepřátelsky naproti zástupcům jednotlivých církví, tím méně, an mezi nimi má velmi mnoho přívrženců, *kterí tím jsou, aniž by to věděli*.

Co se dotýče cirkve katolické, tak uznává tato realnost spiritistických experimentů principiálně, jen dává do kletby

(anathematizuje) spiritismus, protože zjevy připisuje »vlivu ďáblu«. Ovšem spiritismus nedbá na tuto kletbu nic, jakož o ni dbají celý protestantismus, svobodné zednářství, moderní filosofie a Darwinismus, jsouce vesměs v tomtéž postavení.

Jeví-li se sem a tam i v kruzích protestantské theologie choutka, rozšiřování spiritismu klásti v cestu překážky, tak to jen zahrává jednotlivci, kterým podstata té nauky není jasná aneb kteří dávají na jevo jisté náklonnosti katolisující. Na štěstí jest princip volného bádání na poli vědeckém v podstatě protestantismu tak pevně založen, že lze přes podobné výstřednosti jednotlivců klidně přejiti k dennímu pořádku.

Z toho, co pověděno, vysvitá jak myslíme co nejjasněji, že moderní spiritismus náboženstvím vůbec, ani zvláštním náboženským vyznáním není a nechce být. Naproti tomu ovšem na pravdě se zakládá tvrzení to, že ze všech systémů, které povstaly od založení křesťanství, spiritistická filosofie nejspíše souhlasí s naukami křesťanství. Dále jest právě tak správné, že spiritismus, učící poznávati neviditelný svět duševní, do kterého po našem tuzemském životě jest nám vstoupiti, a zřetelně ukazující pásku, kteráž nás s ním váže, čili *religije*, mocným způsobem vzbuzuje cit náboženský (*religiosní*, odtud »religion« náboženství).

Což to jsou ale příčiny, jej pronásledovati? Spiritismus pronásledovati, neznamena tedy pouze pracovati atheismu a materialismu do rukou, nýbrž také znamená ubíratí tisícům možnost, dospěti k víře v Boha a nesmrtelnost duše, znamená zatarasiti novou cestu, vedoucí k nábožnosti a mravnosti. Jakou to těžkou zodpovědnost berou tedy na sebe, kdož oficielně neboli z osobní nevědomosti čili předpojatosti do cesty se mu staví.

Arciť, kdož by ve spiritismu hledal oporu pro pobož-nůstkářství, ten podivným způsobem zneuznává tuto moderní filosofii. Spiritismus jest co do své celé podstaty *liberální*, *pokroku milovný* a *ideální* v nejlepším toho slova smyslu; *liberální*, jelikož prohlašuje náboženskou toleranci zřejmě za svou hlavní zásadu; *pokroku milovný*, jelikož lidský obzor poznání velkolepě rozširuje, a *ideální*, jelikož ducha povznáší

na výši, ze které modly, jimž slouží obyvatelé země, se jeví ve své malichernosti a nicotě, veškeré šosáctví ve své zbědovanosti a útrapy vezdejšího života co malinké mizí vůči velkému úkolu našeho duševního a mravního vzdělání.

Kdo jest tedy spiritista?

Kdo věří v Boha, v nesmrtelnost své individuální duše a ve progressivní její zdokonalení v dalších formách jsoucnosti, kdo jest přesvědčen o jsoucnosti neviditelného, nás obklopujícího duševního světa a o možnosti, vstoupiti s ním za jistých okolností do styku, kdo při tomto základním přesvědčení hájí náboženskou toleranci a naprostou svobodu vědeckého bádání a na tomto základě pěstuje skutečně náboženskou mysl t. j. neustále pracuje na svém individualním zdokonalení, jest *dobrý spiritista*, vše jedno, které církvi náleží čili ku kterému spiritistickému systému specialnímu se přiznává.

Spiritistou vůbec jest každý přívrženec světového názoru spiritistického, t. j. každý, kdo jest přesvědčen o existenci duševního světa a ví, že po tomto životě vezdejším se stane jeho obyvatelem.

Spiritistickým ochotníkem čili diletantem konečně jest takový, kdož se jen zevně seznámil se skutečností duševního světa a zásadně se vzdaluje všech mravních důsledků. *To jsou ty tři stupně* v neviditelné loži *spiritismu*.

V následující rozmluvě, jejíž porozumění jsme našim připomenutím, jak za to máme, usnadnili, uvádí se Allan Kardec ve srozumění s katolickým duchovním a objasňuje ze svého stanoviska poměr spiritismu ke katolicismu. — Prosíme, aby naši čtenáři při čtení nespouštěli ze zřetele svrchu námi naznačené nepřátelské vystupování katolicismu proti modernímu spiritismu.

Duchovní kat. Dovoltež, abych Vám kladl několik otázek?

A. Kardec. Milerád, pane abbé, avšak než Vám odpovím, rád bych Vám přece trochu ukázal půdu, na kterouž se postavím oproti Vám.

Především Vám prohlašuji, že neučiním žádný pokus, abych Vás obrátil na naše idey. Chcete-li tyto se znáti naučit do podrobná, tak Vám přece stojí k službám spisy, ve kterých najdete vše obsírně vyloženo; z těch je můžete studovati s plnou svobodou, přijmouti jich či zamítnouti.

Účel spiritismu jest, aby materialismus s veškerými jeho truchlivými důsledky potíral tím, že zcela patrné důkazy podává o existenci duše a o životě po vezdejší smrti. On se tedy obrací k těm, kdož nevěří ani na existenci duše, ani na nějaký život po smrti, čili kdož pochybuje o obojím, a že jest počet těch veliký, vite Vy nejlépe. Ti, kdož sobě v této době materialismu a nevěry zachovali náboženskou viru a kdož v ní nacházi své uspokojení, nemají jej zapotřebí. Povi-li někdo: »Věřím na autoritu církve a držím se toho, co ona učí, nevycházej přes to,« tak mu odpoví spiritismus: *„Nevtírám se ani Tobě, ani nikomu jinému, vynucené přesvědčení jest netvor.“*

Svoboda svědomí je důsledkem svobody myšlení a tato jest atributem člověka. Spiritismus octnul by se v odporu se svými vlastními principii lásky k bližnímu a snášelivosti, kdyby těchto netrimal vysoko. V jeho očích každá vira, je-li upřímná a nemá-li v zášti žádný úkor pro jiného, zasluje úctu, i kdyby bludnou byla. Kdyby se k. př. někdo ve svém svědomí cítil povinnován věriti, že se slunce točí a země tiše stojí, tak bychom mu řekli: »Věřte tomu klidně dále, neboť země se navzdor Vaši nevěře přece točí; ale jakož *my* neznásilňujeme svědomí Vaše, tak neznásilňujte ani *Vy* též *naše*. Děláte-li ale z viry, samé o sobě nevinné, nástroj ku pronásledování, tak jej co škodlivý dlužno potírat.«

To jest, pane abbé, posice, kterouž jsem zaujímal vůči služebníkům rozdílných kultů, obráti-li se ke mně. Žádali-li o jistých bodech nauky té vývodu, tak jsem jim podal potřebného vysvětlení, aniž bych se ze své strany do toho pouštěl, jistá dogma rozebírat, jejichž rozbor ani nemůže býti úkolem spiritismu, nýbrž kteráž padají do úvahy jednotlivce, jsou-li vůbec podrobena kritice. Já ze své strany nikdy jsem neučinil ani ten nejmenší pokus, nějakým nátlakem otrásati

dogmatickou věrou duchovního. Kdo k nám přichází co bratr, potkává se s uvítáním bratrským, kdo nás odmítá, toho necháme na pokoji. Tuto radu dávám spiritistům a nikdy jsem neschvaloval jednání těch, kteří se domnívají mít poslání, aby kněžstvo obraceli. Napomenuti, kterým se k takovýmto obracím, zní: »Rozsivejte na poli nevěřících, tu lze sklizeti hojnou žeň.«

Spiritismus se nevtírá; neboť třímá, jak řečeno, svobodu svědomí vysoko. Mimo to ví, že každá vtíraná víra lže na povrchu a že jest jen licoměrností bez upřímnosti. Naproti tomu vykládá spiritismus své zásady otevřeně, aby každý takoruka z aktů si mohl svůj náhled utvořit. Kdo jej přijme, buď si on duchovní či laik, učini tak dobrovolně a protože se mu zdá býti rozumným; avšak na nikoho se proto nehněvame, že není našeho náhledu. Jestliže to teď mezi církví a spiritismem došlo k boji, tak hledáme útěchu v sebevědomí, že jsme jej nevyvolali.

D. Vidi-li církev novou nauku počínati a najde-li v ní zásady, které ve svém svědomí vidi se jí odsuzovati a potírati a věřící chrániti před tím, co ona považuje za bludy?

A. K. Nikoli! Nebudeme přece popírati právo, na které vedle okolností sami činíme nároků. Kdyby se církev byla držela v mezích rozboru, zcela výborně! Ale čtete jen spisy, uveřejněné ve jménu náboženství a od sluhů náboženství, a kázání odbývaná, uvidíte při tom, jak nádoba překypuje urážkami a utrhačstvím a jakým nehodným a zlomyslným způsobem všady zohyzděny jsou zásady naší nauky. Zdaž nebyli z kazatelny přívrženci světového názoru spiritistického označováni co nepřátelé veřejného pořádku, k víře na této cestě obrácení dání do klatby a z církve vyvržení*) za předstírání, že lépe jest, zůstatí úplně nevěřícím, než spiritismem býti přivedeni k víře v Boha a v nesmrtelnost duše individuální? Zdaž s politováním nepostrádány hranice inkvisice? Ba zdaž nebyli spiritisté na několika ryze katolických místech odporučováni s křesťanskou láskou lynčovací soudní stolicí zfanatisované chátřky? Nekladlo-li se věřícím na srdce, vystříhati se jich jako morovou ranou stížených, nebyly-li ženy

*) Klatba vynešená nad španělskými spiritisty.

vybizeny, odloučiti se od svých mužů pro spiritismus? Nebyli-liž zřizenci svých úradů, dělníci svého trpce vydělaného chleba zbaveni, nešťastným odejmut dar lásky k bližnímu, protože byli spiritisté? Zdaž nabyli i slepci vylučování z veřejných ústavů zaopatřovacích, protože nechtěli odpřisahnouti svou víru? Povězte přece, pane abbé, nazýváte-liž to rozbořem loyálním? Odpláci-li spiritisté křivdu křivdou, zle zlým? Nikoli, jejich zbraně na obhájení byly klid a mírnost. Již se jim ve veřejném mínění dostalo spravedlnosti potud, pokud se uznává, že oni jsou napadení.

D. Každý rozumný člověk lituje takových výstředností, avšak nemožno církev činiti zodpovědnou za zlovolné jednání, jakéhož se dopouští její málo osvícení členové.

A. K. Pripouštím! Ale což počítáte Vaše biskupy a jiné vysoké hodnostáře církevní za členy »málo osvícené«, před jejichž očima a ušima tyto hrůzy se dějí?

Trpí-li církev kázání, rovnající se téměř zapírání veškeré lásky k bližnímu, tím způsobem, jak se to děje,*) přeje-li uveřejňování urážlivých, utrhačných spisů proti mužům počestným, — nestavi-li se v cestu pronásledování, jež se koná ve jiněmu náboženství, — nuže, tak jest to věru totožné se schvalováním.

Povězmež to stručně! Tim, že církev systematicky odstrkuje spiritisty, kteří se k ní vrátit chtěli, donutila jich, aby se obrátili sami na sebe. Spůsob a náruživost její útoků způsobily, že rozevřena propast a otázka přeložena na půdu jinou. Spiritismus byl jen jednoduchou naukou populárně-filosofickou, založenou na nepopíratelných fysických skutečnostech: církev tuto nauku prohlásila za hroznou nepřítelkyni a za nové náboženství. Byla to nemotornost. Ale vašeň zaslepuje.

D. Spiritismus trpí co do celé své podstaty na vnitřní odpor. Právě Jste prohlásil svobodu myšlení a svědomí za nejvyšší zásadu spiritismu, a jedním dechem obětujete materialismus, který přece zrovna tak dobře jest filosofickým

*) Nyní již ne. Veřejné mínění ve Francii tak mocně se proti tomu vzpíralo, že již není žádného pronásledování spiritů více. Mnohé v této rozmluvě dotčené náleží již dějinám.

Poznámka vydavatele.

názorem světovým, jako spiritismus? Proč by neměl být účasten téže svobody, jako popráváte všem ostatním?

A. K. Každý ovšem může věřit, co se mu líbí aneb vůbec na nic nevěřit. Neomlouváme rovněž pronásledování toho, kdo věří na nicotu po smrti, jako ono kacíře. Potírajíce co do celé naší tendence materialismus, nenapadáme individua, nýbrž nauku, kteráž — ač společnost neuvádí do žádného nebezpečí, pokud jest výrazem sebevědomí jednotlivých vele-vzdělanců — jest zrovna sociální ranou, jakmile se *seuše-obecňuje* a množství všeho lidu zachvacuje.

Víra, že smrti člověka jest po všem, že se životem rozvazují se veškeré pásky a závazky, přivádí jej k úvaze, že to přece jest velmi hloupé, svůj vlastní blahobyť podřizovat i v nejmenším blahu bližního. Protož životní zásada materialismu: »Každý pro sebe!« Vždyť jest s tímto životem všemu konec. Lidumilnost, bratrství, mravnost nemají žádného základu a oprávněnosti existenční při takových náhledech. K čemu sobě ukládati uskrovnění a strádání, když snad již zítra nebudeme více? Upírání budoucnosti, pouhá pochybnost na život další jsou nejsilnější vnadidla k sobectví, pramenem všeho zla, pod kterým úpí lidstvo. Patří k tomu silně a pevně založená ctnost, aby na svazu zloby a zločinu zadržen byl bez jiné uzdy, než jen moci své vůle. Úcta před lidmi zdržovati může světáka, avšak nikoli toho, kdo nedbá na mínění světa.

Víra na další trvání duše po smrti fysické, dokládající nepřetržitou souvislost mezi lidmi stávajících poměrů, zakládá pospolitost zájmů, až za hrob se klenoucích. Tím se vykonává úplný převrat v ideách, kdyby tato víra byla jen nicotný, planý prelud, tak by její trvání bylo effemerní, tékavé; ale poněvadž zkušeností a experimentem dokázána její skutečnost co nejurčitěji a ještě den co den se dokazuje, tak tím vzrůstá povinnost ji šířiti a viru opáchnou potírati a sice právě v zájmu materialismem ohrožené společnosti. To jest úkolem spiritismu. Jeho účinkování jest úspěšné, poněvadž podává důkazů a poněvadž člověk konečně přece tomu dává přednost, míti jistotu budoucího života a možnost na světě lepším, jedenkráté lépe

a šťastněji žiti v náhradu za žal a bídu vezdejší, než věřiti na své úplné zničení po své smrti. Vskutku má myšlénka na nivec nás očekávající, víra, že ztratíme dítky a jiné miláčky své, zemřou-li nám, nenavratitelně, pro málo koho cosi radostného, to mně věřte. To jest také příčinou, proč útoky, podnikané ve jménu bezvěry proti spiritismu, vždy se setkávají s nezdařem a ani na okamžik jím nemohou otrásti.

D. Tomu všemu vyučuje již náboženství. Dosud stačilo. K čemu tedy novou nauku?

A. K. Stačí-li náboženství skutečně, proč jest tu tedy ještě tolik nevěřících ve smyslu náboženském? Ba věru! Náboženství tomu učí; ono nám předpisuje, že máme věřiti; ale bohužel jest tolik lidí, kteří jen tak na slovo věřiti nechti. Spiritismus poskytuje skutečných důkazů a stvrzuje to, čemu náboženství theoreticky učí. Odkud pak pochází tyto důkazy? Od projevů duchů. Lzeť přece za to míti, že se duchové zjevují s božským svolením. Posílá-li Bůh ve svém milosrdenství lidem tuto útěchu a tuto pomoc, aby jich spasil z nevěry, tak jest to rouhání, odstrkovati ruku pomocnou.

D. Přece však musíte přiznati, že spiritismus nesouhlasí ve všech bodech s náboženstvím.

A. K. Ale, pane abbé, prosím Vás —! Totéž budou tvrditi veškerá náboženství: protestanté, židé, moslemíni, právě tak jako katolíci.

Kdyby spiritismus upíral jsoucnost Boha, duše, její osobnosti a nesmrtelnosti, tresty a odměny v životě budoucím, svobodnou vůli lidskou, kdyby učil, že každý jest na zemi jen pro sebe a jen na sebe má co mysliti, tak by se zprotivil nejen katolickému náboženství, nýbrž každému náboženství světa; byl by záporou všech zákonů mravních, o které se opírá lidská společnost. Avšak toho dalecí, zvěstují duchové jediného Boha, prapramen veškeré lásky a spravedlnosti; oni tvrdí, že člověk jest svoboděn a zodpověden za své skutky a že buď odměněn, buď potrestán bude podle toho, co byl učinil. Oni staví v čelo všech ctností lidumilnost a lásku k bližnímu a v čelo své mravouky větu: »Čiňtež jiným, čehož chcete, aby vám jiní činili«. Avšak oni činí ještě více: oni

nás zasvěcuje do tajemství budoucího života, pokud těchto vědětí můžeme a smíme; věčnost není pro nás více atrakcí, ona jest pravdou skutečnou; neboť oni sami, kterých jsme znali osobně, oni přichází a vyličují nám svůj stav, vypravují nám, jak a proč jsou šťastni, jak a proč trpí. Což jest při tom protináboženského? Tato jistota budoucnosti, najiti *těch*, jež jsme milovali, není-liž útěchou? Není-liž vznešený pohled do duševního života, tato naše pýcha a naše štěstí, také (u porovnání s malicherným hnutím lidského rádní) působile povznášeti mysl naši a siliti nás při cvičení se v ctnosti?

D. Co se týče otázek všeobecných, tak ovšem jest spiritismus v souhlasu s velkými pravdami křesťanství. Jak se to ale má s dogmaty? Což neodporuje jistým zásadám, kterým učí církev?

A. K. Především jest spiritismus *vědou*, nezabývající se otázkami dogmatickými. Tato věda má jisté mravní konsekvence, jako všechny vědy filosofické. Jsou-liž tyto důsledky dobré čili špatné? Rozluštění této otázky vysvitá ze všeobecných zásad, kterých jsem právě připomínal. Poněvadž mnozí lidé co do vlastní podstaty spiritismu mylně jsou předpojati, tak budiž několik dalších výkladů omluveno důležitostí nahodilé otázky.

Učiňmež především porovnání: Elektrina, zakládající se na zákonech přírody, existovala po všechny časy, také po všechny časy působila účinky nám známé, jakož nám dříve ještě neznámé. V nevědomosti o pravé příčině vysvětlovali si lidé tyto účinky způsobem více či méně podivným. Tu přišlo odkrytí elektřiny s jejími vlastnostmi, ona rozšířila nad mnohým tajemstvím světlo a vyvrátila z kořene celou řadu otřepaných teorií. Co elektrina a vůbec fysika učinila oproti jistým zjevům, učinil spiritismus oproti zjevům jiného druhu.

Spiritismus spočívá na existenci světa neviditelného, záležejícího z beztělesných prostor plnicích bytostí, — bytostí nejsoucích nic jiného, než duše těch, kdož na zemi nebo na jiném tělesu nebeském druhdy tělesné žily a svou roušku hmotnou odložily. Tyto bytosti, jež nás ustavičně obklopuji, vykonávají na lidi nepozorovaně veliký vliv; ony hrají ve

světě mravním úlohu nejčinnější, úlohu, kteráž jest až do jistého stupně rozšířena až na svět fysický. Spiritismus leží tedy v přírodě, a lze říci, že v oblasti duševního života jest právě tak silnou mocí, jako jsou elektrina a gravitace v životě fysickém. Dle toho zajisté zjevy, jichž pramenem jest neviditelný svět, po všechny časy musely se ukazovati a vskutku se ukazovaly. Z té příčiny čini dějiny všech národů o nich zmínku. Jen že lidé ve své nevědomosti, zrovna tak jak tomu jest při elektrině, tyto zjevy odvozovali z nesprávných, dilem velmi málo racionálních příčin a v tomto ohledu své obrazovnosti dávali volnost nejnevázanější.

Tak spiritismus, který teprve od té doby, kdy se stal majetkem všeobecným, podléhá bystřejšímu pozorování, vrhá na množství až dosud za nerozluštitelné považovaných, nebo-li špatně porozuměných otázek skvělé světlo. Jeho vlastní ráz jest tedy *rázem vědy a nikoli rázem náboženství*. Důkazem toho jest, že ku svým přívržencům počítá všechny možné vyznavače náboženské, kteří nikterak se nevzdali svého náboženského přesvědčení: horlivé katoliky, kteří navzdor spiritismu věrně dostojí všem povinnostem svého náboženství, neodstrkává-li je církev, — protestanty všech směrů a sekt i israelity, mohamedány, ba i budhisty a brahmanisty. On tedy spočívá na základních naukách, neodvislých ode všech otázek dogmatických. Jeho mravní konsekvence jsou v souladu obzvláště s křesťanstvím, protože křesťanství jest ze všech náboženství nejosvícenější a nejryzejší. Z této příčiny jsou také ze všech náboženských vyznání země křesťané nejspůsobilejší, jej co do jeho pravé podstaty pochopiti. Zasluguje-liž proto předhůzku? Není pochybnosti, že si každý ze svých náhledů může utvořiti náboženství, známá náboženství že může vykládati dle vlastní libosti, ale odtud až do založení nové církve daleká jest cesta.

D. Což neužívají spiritisté při svých evokacích čili vyvoláních určitých *náboženských* formulí?

A. K. Nikoliv! Pro duchy formule nejsou ničím, smýšlení všecko. Je-li toto jen ryzé, dobré, zbožné, k čemu třeba ještě formulí? Mimo to chápeme se našich prací klidně a uchystaně,

jednak že jest toho zapotřebí pro pozorování, jednak protože bytostí, které více nenáleží zemi co lidé — buď si jich stav na onom světě jakýkoli — povinni se vidíme k účtě. Čím ryzejší, upřímnější a dětinnější jest smýšlení, s jakým se duchům blížíme, tím spíše nám lze doufati a očekávati, že dobří duchové takových, kteří mravně méně jsou dokonali, budou zdržovati.

D. Nuže tedy! Což pak praví »dobří« duchové ohledně náboženství? Měl by nás prece svou radou a svým vedením podporovati. Dejme tomu, že bych neměl žádného náboženství a chtěl bych sobě nějaké zvoliti. Kdybych pak se k nim obrátil s otázkou: Poradte mi, mám se státi katolíkem, protestantem, anglikánem, kvakerem, židem, mohamedánem, mormonem, jak bude zníti jejich odpověď?

A. K. U rozličných náboženství dlužno míti na zřeteli dva body: všeobecné, všem společné a pak každému zvlášť náležející principie. O prvéjších jsme právě mluvili; jsou to *ty*, které zvěstují všickni duchové, jakéhokoli pořadu. Co se dotýče ostatních, tak mohou obyčejní duchové míti své zvláštní mínění, oni mohou jednomu či druhému dávati přednost, oni si mohou vážiti té či oné formy. Stává se proto, že jistá náboženská cvičení, buď si z osobního přesvědčení, buď si že sobě zachovali myšlenky ze svého života tuzemského, buď si z chytrosti, aby nepoplašili příliš svědomité a úzkostlivé naturely, především odporučují a na srdce kladou. Což myslíte k. př. že se osvícený duch, obracející se k moslemínu, bez okolků spustí a řekne, Mohamed že byl podvodník, že bude moslemín zatracen, nepřestoupí-li ku křesťanství? On se zajisté bude střežiti, aby takto si počínal, jedná-li se mu o to, aby sobě zjednal sluchu.

Vůbec se vyšší duchové, nepodněcuje-li jmenovitě žádná úvaha zvláštního působu, nebudou zabývati s otázkami podrobnými. Obmezují se na to, říci: »Bůh jest dobrotivý a spravedlivý; on chce jen dobré; proto jest nejlepší náboženství to, které jen tomu učí, co se s dobrotivostí a spravedlností Boží srovnává, — které podává o Něm obraz největší a nejvznešenější, Jej nesnižuje, Jemu nezavěšuje žádná

malicherná, vášnivá hnutí lidského srdce, — které lidi činí dobrými a cnostnými a je učí, aby mezi sebou žili a se milovali jako bratři, které vše zlé bližnímu způsobené odsuzuje, k nespravedlnosti pod žádnou formou a za žádné podmínky neopravňuje, ničehož nezměnitelným zákonům přírody odporného nepředpisuje, (neboť Bůh si nemůže odporovati); náboženství konečně, jehož služebníci dávají nejlepší příklad dobrotivosti, lásky k bližnímu a mravnosti, — které s největším úspěchem potírá sobectví a nejméně lichoti pýše a marnivosti lidské; zkrátka to, ve jménu jehož se páše nejméně zlého; neboť žádné dobré náboženství nemůže být zámkou k něčemu zlému; nemůže nechávat hříchu žádná zadní dvířka otevřena, ani přímo, ani cestou výkladu čili interpretace. Zde se říká: *Viděti, zkoušeti, voliti!*

D. Dejme tomu, že by jisté dogmy katolické nauky byly od duchů, které naznačujete co »vyšší«, a byly by popírány; dejme tomu pak, že by tyto dogmy skutečně byly bludné; zdaž jest pak ten, pro koho jsou — lhostejno zda právem či neprávem — tyto články víry, kdož se tedy k této víře přiznává, ohrožen ve svém věčném blahu?

A. K. Zajisté ne, jen když jej tato vira nezdržuje dobré činiti, spíše jej povzbuzuje ke skutkům mravným, kdežto na nejlepších základech založená vira patrně mu škoditi bude, poskytuje-li mu příležitosti činiti zlé, zanedbávati výkonů lásky k bližnímu, býti zatvrzelým a sobeckým; neboť pak nejedná po zákonu Božím. Kdož by se chtěl odvážiti, aby tvrdil toho opak? Myslíte-liž skutečně, že by člověku pevně veřícímu v Boha, avšak ve jménu božím páchajícímu nelidské a nelaskavé skutky, prospěch vzešel z jeho víry? Či není tím vinnějším, poněvadž měl prostředky k duševní osvětě?

D. Ve víře horlivého katolika, konajícího svědomitě povinnosti svého náboženství, nekárají tedy duchové?

A. K. *Ne*, je-li to pro něho otázkou svědomí a jedná-li s upřímností; *ano* a opět *ano*, je-li pokrytec a licoměrný pobožňůstkář.

Vyšší duchové, jejichž posláním jest napomáhati lidskému pokroku, povstávají proti všem zlořádům, které by možná

mohly tento pokrok zdržovati, lhostejno, jakého způsobu tyto zlořády jsou a kteráž individua a společenské třídy z nich berou užitek. Snad ale dopustíte tvrzení, že náboženství nezůstalo vždy prosto zlořádů. Jsou-li mezi jeho služebníky též tací, kteří své poslání vykonávají s pravou oddaností křesťanskou, kteří veškerým svým chováním činí náboženství sami velikým, krásným a účtu vzbuzujícím, tak mně také přiznáte, že všickni nepojali posvátnost svého povolání ve smyslu tomto. Duchové staví na pranýř všady hřích, kdekoli se najde. Zlořády náboženské všeobecně označovati nelze, neb jest to útočením na náboženství. Vaši největší nepřátelé jsou obhájci těchto zlořádů, neboť právě tyto zlořády dávají vzniku myšlence, že by na místo náboženství nastoupiti mělo něco jiného. Kdyby náboženství skutečně bylo nějak ohroženo, tak by museli za to zodpovědnými býti učiněni ti, kdož o něm nesprávný náhled mezi obecnstvem vzbuzují tím, že jej činí rejdištěm lidských vášní a z něho kořisti k ukojení své ctižádosti.

D. Pravíte, že spiritismus nerozbírá žádná dogma, a přece přijímá jistá dogma, jež církev potírá; ku př. zákon o opětném vtělení, existenci lidí před Adamem; on upírá věčnost trestů, existenci bůhů (démonů), očistec, oheň pekelný.

A. K. To jsou již drahý čas dogma sporná, ale není to spiritismus, který spor o nich uvedl na denní pořádek. Některé z těchto dogmat dělí i theology na tábory nepřátelské. Budoucnost o nich rozsoudí. Veliký princip ovládá všechny: přikázání, činiti dobré, přesvědčení, že cnost jest jedinou snahou naší šťastné budoucnosti. Zatím, než jasno bude o všech těchto otázkách, věřte třeba, máte-li chuť, na *plameny a fyzické trýzně pekelné*, jen když vás to zdrží od hříšných skutků; není-li těchto věcí, tak se zajisté také nestanou skutečnými Vaši vírou. Věřte třeba, že máme jen *jedinou* jsoucnost, jediný život, je-li Vám to milé; to vám nebude překážeti, abyste se zde či onde znovu opět nenarodil, ať chcete či nechcete, *má-li tomu tak být*. Věřte třeba, že svět se všim, co jest na něm, stvořen jest za šestkrát čtyřiašest hodin, myslíte-li, že tomu tak jest; to nebude zemi překážeti, vy-

značiti svými geologickými vrstvami lapidárním písmem důkazy o opačném. Věřte třeba, máte-li chuť, že Josua slunce zastavil v jeho běhu; to nebude zemi překážeti, aby se dále otáčela. Věřte třeba, že člověk jest na zemi teprve 6000 roků; skutečnosti zemězpytu (geologie) nebudou dbáti Vaší víry. *Věřte všemu, cokoliv chcete, i na čerta*, jen když Vás tato víra činí dobrým, lidumilným a oproti vašincům dobrosrdečným. Co filosofie mravoučná zná spiritismus toliko jedno přikázání, které di: Jednej rozsáfně a střež se hříchu! Spiritismus jest *věda a víra současně, spočívající na pozorování*, mající, opakuji to, své mravní důsledky. Tyto důsledky jsou stvrzením a důkazem velkých principii náboženských. Co se týče otázek sekundárních (vedlejších), tak jich ponechává svědomí každého jednotlivce.

Všimněte sobě ostatně, že některých z dogmat sporných, kterých jste právě připomínal, spiritismem v principu nebylo ani popíráno. Kdybyste byl všechno četl, co jsem v tom ohledu napsal, tak byste byl shledal, že těmto sporným bodům bylo jen dáno rozumnější, zákonům myšlení přiměřenější vysvětlení, než se jim obyčejně dává. Tak spiritismus nikterak neupírá purgatorium (očistec), ukazuje spíše nutnost a spravedlnost takového předpokládání; ale on jde dále a podává o něm definici (zprávu) přesně vymezenou, co vlastně si pod tím mysliti dlužno. Co se dotýče věčnosti pekelných trestů, tož víra v ně odporuje *nekonečnému milosrdenství božskému*.

Nauka spiritismu pravi o tom následující:

Doba trestu závisí od polepšení vinou stíženého ducha. Nevyřkne se nad nim žádné zatracení na dobu určitou. Konec mravních útrap a trýzni nastane s lítostí, pokáním a zadostiučiněním, zkrátka, nastane-li vážné účinnivé polepšení a upřímný návrat k dobrému. Tak jest duch pánem svého osudu; tuhým setrváním ve zlém může svých útrap prodloužiti, svým namáháním ve snažení po cnosti je zmírniti a zkrátiti.

Závisí-li doba trestu od lítosti, tak z toho následuje, že provinilý duch, nedospěv ani k lítosti ani k polepšení, věčně by musel trpěti a trest pro něho byl by věčný. Věčnost

trestů rozumí se tedy ve smyslu relativním (dočasném) a nikoli absolutním, naprostém, nezměnitelném.

Stav, který s nižším duševním stupněm dokonalosti se zdá být spojen, jest ten, že trpící duchové žádný konec svého stavu nedozírají a myslí, že jest jim trpěti věčně. I to jest pro ně trestem. Avšak jakmile jich duše se otevře litosti, vznikne paprsek naděje do noci jich trápení.

Patrně jest tato nauka v souladu s božskou spravedlností, ježto Bůh jen tak dlouho trestá, dokud setrváváme v hříchu, a odpouští, jakmile se vrátíme na cestu k dobrému. Kdož ale vymyslel tuto nauku? Já snad? Nikoli, *duchové nám ji předkládají*, dosvědčující ji příklady, které nám denně staví před oči.

Tak tedy duchové nikterak neupírají budoucí tresty. Naopak, zobrazení jejich útrap jest dojmavější, než ono pekelných plamenů, protože v něm všady nacházíme logiku. Pochopitelně, že tomu tak býti *může*, ba že tomu tak býti *musí*, že *situace trápení jest zcela přirozený důsledek života na zemi*. I myslitel filosoficky vyškolený neshledá na něm ničehož k vytýkání; neboť vše souhlasí s rozumem. To jest také příčinou, proč spiritismus množství lidí, ba i tuhých materialistů, obrátil k dobrému, co by bázní před plameny pekelnými, na které nikdo více nevěří, nebylo nikdy se podařilo.

D. Kdybych i bral Vaše důsledkové úsudky za platné, nemyslíte-liž, že velké množství má zapotřebi *silnějších a mohutnějších obrazů*, než nesrozumitelná filosofie s to jest poskytovat?

A. K. To jest omyl, který učinil více než jednoho materialistou neb aspoň více než jednoho odvrátil od náboženství. Přicházíť okamžik, kdy tyto obrazy více neuchvacují, a pak lidé, nemohouce věci přijíti na základ, zavrhuji pospolu všecko. Říkají si: Když mně učili co nepopíratelné pravdě jednomu bludu, který skutečně jest bludem, když mne dán za skutečnou pravdu toliko obraz, figura, kdož mi povi, spočívá-li ostatní více na pravdě? Když ale naopak rozum, čím více vzrůstá, tím méně má příčiny odmitavě se zachovati, tak se

i vira vždy více upevňuje. *Náboženství tedy vždy při tom získá, sleduje-li pokrok ideí časových*; pouze tehdy, kdyby lidstvo pokračovalo v před a náboženství zůstávalo pozadu, mohlo by býti ohrožováno. Znamená to úplné zneuznávání doby, kdyby se mělo za to míti, že za našich dnů se lidé dají ještě postrašiti ďáblem aneb věčnými tresty pekelnými.

D. Nuž, vždyť i církve uznává dnes, že skutečné peklo jest jen obrazem; však to nikterak nevylučuje existenci démonů. Jak by také bylo lze vysvětliti si bez ďáblů mocný vliv zlého na světě, které přece nemůže pocházeti od Boha.

A. K. V obyčejném slova smyslu nepojímá spiritismus démony do své nauky, avšak bere zlé duchy, kteří nejsou lepší a vzbuzující zlých myšlének, právě tolik zlého způsobují. Jen že tvrdí, že nejsou žádné bytosti pro sebe, stvořené zvláště k vůli zlému a oddané zlému ustavičně, jakýsi druh páriu tvůrstva a trýznitelové lidského plemene. Jsou to zakrnělé, nedokonalé bytosti, kterým však budoucnost není uzavřena.*) Uvažte mimo to, že slovo »démon« ierprve moderním obyčejem mluvy nabylo významu »běs« čili »zlý duch«. Neboť řecké slovo »Daimon« znamená »genius, neviditelná intelligence, nadlidská, božská bytost«. Buď jak buď, dnes se to bere jen ze zlé stránky. Máme-li za to, že se zli duchové zjevují, tak tím principiálně uznáváme skutečnost manifestaci duchových. Otázka jest jenom ta, jsou-li jedini, kteří se sdílejí, jak tvrdí církve, aby odůvodnila zákaz obcování s nimi. Zde se dovoláváme rozumného uvážení a daných skutečností co svědků. Zjeví-li se duchové, lhostejno jaké kvality, tož přece se tak státi může jen se svolením božím. *Proč by pro všechno na světě Bůh to dovolil jen duchům zlým? Jakže? Kdežto by těmto dával úplně na vůli lid oklamati, tak by to měl dobrým zakazovati, tvořiti protiváhu a nebezpečné nauky oněch neutralisovati (napravovati)?* Zdaž by taková vira se nerovнала naprosto pochybnosti o jeho

*) Podobně připouští církve řecko-katolická obrácení ďáblovo, ve kterém dogmatu přichází spiritistická pravda k temnému výrazu.

Pozn. spisovatelova.

moci neb o jeho lásce; zdaž by to neznamenal stavěti ďábla na roveň co činitele stejně oprávněného a tím odůvodňovati skutečně dualismus (dvojbožství). Možnost, stýkati se s neviditelným světem vůbec, tedy i s duchy dobrými, uznává bible — starý i nový zákon — uznávají všichni svatí otcové církevní. Čtete jen dějiny svatých a mystiků, kdež přichází zevrubně, že tytéž věci vykonávají duchové moderního spiritismu, tedy po náhledu orthodoxně-katolických odpůrců, zlí duchové. A věru, zobrazeno-li v projevech jen dobré, dochází-li v nich výrazu jen nejryzejší a nejvznešenější mravouka, stavi-li v nich necnosti jakoukoliv barvou líčené na pranýř, *je-liž pak to rozumné, věřit, že by to vše bylo skutkem „zlého ducha“?*

D. *Kníže tmy promění se až v anděla světla, aby sváděl lid.*

A. K. Dejme tomu tedy, že by existoval takový »kníže tmy«, který by arci rozumným způsobem nemohl býti než allegorii (vybájený). Církev, přehánějíc jeho moc v úmyslu postrašiti, dospěla k výsledku zcela opačnému, podle zásady: »Kdo chce dokazovat příliš mnoho, nedokáže ničeho.« Tu nejen že se ztratila bázeň před nim, ale i vira v jeho existenci (jsoucnost). Úloha pak ve spiritismu přisouzená tomu prohnánímu a rafinovanému čertu — tak se přece vyličuje — jest tak pošetilá, jak jen možná. Podívejmež se jen na obsah projevů moderního spiritismu, *toho díla satanášova*. Co shledáme v nich: *napomenutí, navrátit se k víře v Boha, k němu se modlití, jeho vůli se podrobiti, zlého se zřici, líčení štěstí duchů blažených a trudného losu, jaký očekává zlých. A na čí adresu svědčí tyto projevy? Atheistům, materialistům, opovrhovatelům modlitbou, hříšníkům, zkrátka všem těm třídám lidským, které dle dogma církevního tak jako tak propadly ďáblu. Kde tu zůstala logika?! Zdaž by to nebylo řádění pošetilce, zdaž by to nebylo hloupější, než kdyby chtěl ptáku v kleci dávat svobodu, v úmyslu jej ihned opět lapiti. Tak jest tedy v nauce o výlučných projevech démonů odpor, který každému rozumnému člověku musí padat do očí. A z této příčiny nikdo neuvěři, že duchové,*

vedoucí *neznabohy k Bohu, zločince ku cnosti, opilce k střídmosti, lěšící zarmoucených, propůjčující slabým odvahy a síly, povznášející ušlechtilosti svých nauk duši nad život hmotný, jsou napomáhající satanášovi a že z této příčiny dlužno se zhostit každého styku se světem neviditelným.*

D. Že styk s duchy zemřelých jest proti předpisům náboženským, dokazuje již ta okolnost, že se Mojžišem co nejvýslovněji zatracuje a že tento na to klade trest nejtěžší.

A. K. Jelikož v evangeliu takový zákaz není obsažen, tak stojí otázka takto: Stavi katolická církev zákon židovský nad evangelium, zkrátka *jest více křesťanskou než židovskou?* Při tom ale prosím mít na zřeteli, že židovská církev ani v středověku ani v době nové při potírání spiritismu neodkazovala se na zákon židovský, na který sobě zakládají jen jednotlivé cirkve křesťanské. Není-liž to neblahá motanice?

Avšak přistupme ku věcnosti Vaši námitky! Mojžišem vydaný zákaz měl *tehdy* úplného oprávnění. Hebrejský zákonodárce tento chtěl, aby jeho lid se zhostil všech zvyků, které měl co děkovati egyptanům a které značily skutečné zlořády. Nestýkali se ale tenkrát se zemřelými snad s pocitem vysoké úcty, lásky a zbožnosti, nýbrž tento styk byl prostředkem prorokování, předmětem hanebné živnosti, z které koristili šarlatáni a pověra (černá magie). Mojžiš měl tedy dobrou příčinu jej zakazovati. Trestu těžkého ale zapotřebi bylo u lidu, který udržovati v mezích, následkem jeho zkaženosti, bylo lze jen nejprísnějšími prostředky.

Toto stanovení trestu bylo tedy, jako tak mnohé jiné v zákonu mosaickém, toliko *transitorní* (dočasné), mravům doby a národu přiměřené. Vite tak dobře, jako já, pane abbé, že mosaický zákon záleží z dvou dílů: 1. ze zákonu *Božího*, shrnutého na tabulkách ze Sinaie; tento díl zůstal, právě proto že jest boží, a křesťanské náboženství představuje toliko jeho další provedení. 2. *občanský* čili *disciplinární zákon*, který náležel době a národu a odstraněn byl křesťanstvím, ku př. obřízky, zákaz požívání jistých pokrmů atd.

Za našich dnů nejsou zevnější okolnosti ty samé a Mojžišův zákaz nemá více žádného základu. Zakazuje-li ostatně

cirkev volati duchů, tož přece těmto nemůže *zabrániti přijíti, jsou-li voláni*. Tak můžeme den co den se sejíti s lidmi, kteří, aniž by se zabývali spiritismem, dostávají projevy z onoho světa, a to se dělo dříve, než kdo měl o moderním spiritismu tušení.*)

Ale ještě jiný odpor! Zakazuje-li Mojžiš volati duchy zemřelých, *tak připouští možnost, že tedy tito duchové přijíti mohou, sic by takového zákazu nebyl viděl potřebu. Mohli-li ale přicházeti za jeho doby, tak mohou i za dnů našich. Jsou-li to ale duchové zemřelých, tak to nejsou pouze démonové*. Trochu logiky předce je velmi pěkné — máme-li ji.

D. Vždyť církev neupírá, že dobří duchové se mohou zjevití, neboť předce uznává, že svatí taková zjevení měli; ale ona nemůže považovati *ty* za *dobré*, kdož odpor zvedají oproti nezměnitelným dogmům církve. Učil sice duchové příštím trestům a odměnám, ale nikoli tak jako církev. Ona jediné jest příslušná u posuzování takových nauk, jediné ona může rozeznávati dobré od zlých.

A. K. Nuže tedy, tím se dotýkáte bodu kardinalního. Galilej byl obžalován co kacíř a obviňován, že jest ďáblem posedlý, protože odkryl zákon přírody, čímž víra až dotud za nepopiratelnou považovaná, se ukázala býti bludnou. Byl odsouzen a do klatby dán. *Kdyby duchové moderního spiritismu byli ve všech kusech přistoupili na výlučné nauky církve, kdyby nebyli prohlásili svobodu svědomí a odsoudili jisté zlořády, tu by byli bývali vítáni a nikoli označováni co démonové*.

Z té samé příčiny považovala všechna náboženství, ve svém domnělém výlučném držení absolutní pravdy, každou nauku kteráž z jich stanoviska není úplně dle jich chuti, za dílo ďábelské. Duchové ale nepřicházejí rušiti náboženství, nýbrž jako Galilei odhaliti nové zákony přírody. Co se při tom týče víry náboženské, tak jest otázkou, může-li býti

*) Odkazujeme na spisy od Daumer-a, Görres-e, Justinus-a, Kerner-a, Ennemoser-a a jiné, které o tom nenechávají ani v nejmenší pochybnosti.

Poznámka vydavatelova.

zákon přírody t. j. dílo boží, zrušen článkem víry a není-li lépe i rozumnější, je-li tento zákon přírody jedenkrát uznán, *dogma vykládati ve smyslu zákona přírody, než tento připisovati ďáblu?*

D. Nechme nyní otázky stran démonů; vímť, že se vykládá i od samých theologů velmi rozličně; avšak *theorie opětného vtělení* dá se tuším tižejí srovnati s dogmatikou; neboť to předce není nic jiného než *stěhování duší* čili metempsychose Pythagorova v novém rouchu.

A. K. Rozbírání této otázky vedlo by tu příliš daleko.*) Protož jen dvě slova ohledně Vaší poznámky.

Dle stěhování duší u starých, byla víra, že duše člověka *může* se stěhovati do zvířat, což se rovná úpadku, degradaci. Pravím „*může*“, neboť toto stěhování v tělo zvířecí nebylo považováno za stav vězici v lidské duši a její bytosti, nýbrž jen za trest dočasný. Tak prý duše vrahů přestupují do těl divokých zvířat, aby v nich vytrpěly své tresty, duše smilných do prasat, nestálých a tékavých do ptáků, lenochů a nevědomých do zvířat barinových. Po několika tisíciletích podle velikosti zavinění *se prý duše* z tohoto vězení vrátí do člověčenství. Nebylo tedy vtělení do zvířat nikterak naprosto pravidlem; vedle toho platilo vtělení do lidí, jak vidno již z toho, že trest bázlivců záležel v tom, že po své smrti přestoupili do těl žen vydaných nakládání opovržlivému a násilnému. Byl to jakýsi *strašák pro přihlouplé lidi, ne však naukou filosofickou*. Jako se nyní dětem říká: »Budete-li rozpustili, přijde vlk a sežere vás«, tak říkali staří k zločincům: »Z vás budou vlci«. Dneska se místo toho říká: »Čert vás vezme a unese do horoucího pekla«. Podstatně od této metempsychosi (duševní proměny) rozdílná jest nauka spiritistická o množném počtu zrození existencí, pokud i za účelem potrestání *upírá vtělení duše do zvířat*. Duchové uči, že duše nikdy nekráčí zpátky, nýbrž ustavičně ku předu. Tyto rozličné existence tělesné vykonávají se v člověčenstvu;

*) Obsírněji o tom viz v »knize duchů« čí. 166 a násl. 222, 1010 »mravouka evangelia« kap. 4. a 5. *Poznámka spisovatelova.*

každá existence jest pro ducha krokem ku předu na cestě pokroku intelektuelního a mravního. Jest to patrně poněkud podstatně jinak, než surová forma antického stěhování duší, ve kterém dlužno jen poznávati temné tušení pravdy. Poněvadž duch v jediné, často jen náhodami zkrácené existenci, nemůže dosáhnouti úplného vyvinutí, tak mu dovoluje Bůh, v novém vtělení dokončiti úlohu, kterouž dokončiti nemohl, aneb z předu opět začíti, což byl učinil špatně. Pokání tělesní existenci záleží v namáhání a v plahočení, které jest mu vytrpěti.

Hlavní síla této nauky leží ve snadnosti, jakouž pomoci její množství problémů způsobem překvapujícím lze vysvětliti a rozluštit. Ona jest v největším stupni logická a souhlasná. Ona není žádnou teorií vymyšlenou ve prospěch nějaké věci, tím méně *můj* náhled osobní. Dokázáno-li, že jisté věci, které jsou, bez opětného vtělení nedají se úplně vysvětliti, tak chtěje nechtěje bude Vám připustiti, že jim předchází opětné vtělení a toto tedy skutečností jest.

D. Jsou-liž pak ti, kdož nevěří v duchy a jejich manifestace, dle výpovědi duchů v budoucím životě hůře v tom, než ti, kdož na duchy věří?

A. K. Kdyby tato vira byla nezbytnou pro blaženost, což pak by bylo z těch, kteří od trvání světa nebyli s to dosíci ji, jakož z těch, kteří ještě po dlouhý čas budou umírat, aniž by ji měli? Mají jim býti uzavřeny brány budoucnosti? Nikoli, duchové nás poučující mají více logiky. Praví: Bůh ve své neskonale lásce a spravedlnosti nečiní příští los člověčenstva odvislým od slavu zevnějšího, do kterého člověk uvržen jest bez viny své. Není věcí jejich: Bez spiritismu žádné spásy, nýbrž:

Bez lásky žádné spásy!

D. Je-li tomu tak, učili duchové jen základním principii ethickým, jaké obsahuje evangelium, tak nemohu ve spiritismu spatřiti žádný skutečný prospěch; lzeť nám po něm jako před ním dosáhnouti blaženosti. Jinak by se arci měly věci, kdyby duchové učili několika novým velikým pravdám, několika

z oněch principii (základů) svět zevně úplně přetvořovacích, jakož učinil Kristus. Kdyby jen aspoň nauky těchto duchů souhlasily ve všech kusech. Vždyť ale ani tomu není tak, a nyní již tvoří přívrženci spiritismu několik *sekt*. Myslel bych, abychom nechali duchy na pokoji a drželi se toho, co máme.

A. K. Nečinite dobře, že neustupně setrváváte na svém stanovisku a církev pokládáte za jediné kritérium (sudidlo) lidského vědění. Zvěstoval-li Kristus pravdu, tak se předce rozumí samo sebou, že spiritismus nemůže učití ničemu jinému, ničemu odporujícímu. Místo co jej kamenovati, měli byste jej tedy přijmouti do spolku co mocného spojence, silícího základní pravdy náboženské záhrobními hlasy. Že jej potírá materialismus, jest pochopitelné; že ale církev se spolčuje s materialismem, to jest méně pochopitelným, ještě méně ale, že sobě umínila v naukách spiritismu, které jsou stvrzením ryzého křesťanství, viděti šalbu ďábelskou.

Pravím ryzého křesťanství. Neboť zdaž se rozličná vyznání křesťanská pranic nevzdálila od linie, kterouž Kristus vyznačil? Zachovávají se snad jeho předpisy éthické s úzkostlivostí svědomitou? Nekroutila a neobracela se slova jeho, aby z nich učiněna byla opora pro lidskou ctižádost a lidské vášně, tatáž slova, kteráž obsahují nejrozhodnější odsuzování takového řádění? A když nyní přichází spiritismus, pomocí hlasů duchů nazpět vedoucí zbloudilých ku přesnému zachovávání křesťanských příkazání, zdaž to jest dílo satanovo?

Velmi neprávem naznačujete pak některé rozdíly mínění ohledně spiritistických zjevů co *sekt*y. Vždyť to nemůže vzbuzovati podivení, že na prahu zcela nové vědy, v době, kdy pro mnohé bylo pozorování ještě neúplné, hleděly sobě platnost zjednatí diametrálně (protiběžně) opačné theorie; avšak tyto theorie spočívají na drobnostech a nikterak na principu fundamentálním (bodu základním). Mohou vésti k zakládání *škol*, které jisté skutečnosti vysvětlují na svůj způsob, ale *sekt*y jsou to právě tak málo, jako rozličné systemy, které ohledně exaktních věd různí naše učence na skupeniny, jak tomu jest v lékařství, ve fysice atd. Škrtněte tedy jen slova sekty, které se v případě tomto nijak nehodí. Zdaž ostatně i křesťanství hned na

svém počátku nevyvolalo v život celé množství sekt? Proč slova Kristova nebyla dosti mocnými, aby byla všem hádanicím uložila mlčení? Proč sobě musela dát libiti výkladů, které ještě dnešního dne dělí křesťany na rozličné církve vesměs tvrdící, že jsou v držení pravdy spasitelné, důkladně a ze srdce se nenávidějí, ba i ve jménu božského mistra, který nám kázal lásku a milosrdenství, se dávají navzájem do kletby!

„Slabost lidská“ voláte. Dobře! Jak Vám ale napadá žádati, aby spiritismus ihned vítězil nad touto slabostí a člověčenstvo přetvořil rázem jakoby slovem čarovným?

Přicházíme k otázce prospěchu. Pravíte, že spiritismus nás neučí ničemu novému. To jest omyl; naopak, on povídá těm, kdož neberou věci povrchně, velmi mnoho. Kdyby nebyl dále ničeho učinil, než že na místo zásady: *„Mimo církev žádné spásy“*, jinou postavil: *„Bez lásky žádné spásy“*, heslo to, sjednocující opět rozdvojené lidstvo, byl by naznačil novou éru (dobu) lidstva.

Pravíte, že lze vyjít též bez spiritismu. Ba věru! Zrovna jako by se bylo mohlo dále vycházeti bez množství vědeckých vynálezů. Zajisté se měli lidé právě tak dobře před odkrytím veškerých nových planet; právě tak dobře, než se vypočítalo zatmění slunce a měsíce, než znali svět mikroskopický atd. Rolník, aby byl živ, a žito, aby mu rostlo, nepotřebuje vědět, co jest kometa, a předce neupírá nikdo, že toto vše rozšiřuje náš obzor ideí a že nás to vždy hlouběji zavádí do zákonů přírody. Jestliž ale svět duchů jedním z oněch zákonů, který spiritismus nás učí znáti; ukazuje nám vliv, jaký duchové vykonávají na svět tělesní. Kdyby prospěch z něho se obmezoval jen na to, tak by již odhalení takové moci, jak se mi vidí, právě stačilo.

Uvažme nyní mravní vliv spiritismu. Dejme tomu, že nás v tom ohledu neučí absolutně ničemu novému. Kdo jest největším nepřítelem náboženství? Zajisté materialismus, protože tento na nic nevěří. Nyní jest ale spiritismus opakem negací materialismu, který tím ztrácí veškerou oprávněnost existenční. Nepovíme více na základě důsledkového úsudku

čili slepé víry ku spiritistovi: »Nekončí vše s tělem«, nýbrž v skutečnosti sami ujímají se slova a berou na sebe demonstratio ad oculos (důkaz očividnosti). Což jest to malá služba, kterouž prokazuje náboženství? Avšak to není všechno. Jistota budoucího života, živé ličení, za které máme co děkovati našim zesnulým přátelům, ukazují nám, jak nutno jest dobře činiti, abychom ušli nezbytným následkům hříchu. Z této příčiny přispívá hlavně ku pěstování náboženských ideí, aniž by sám byl náboženstvím. On jich vyvinuje u těch, u kterých jsou vyvinuty slabě. Náboženství tedy v něm nachází oporu, arci nikoli pro lidi s rozhledem těsně omezeným, spatřující nejhlavnější z něho v pekelných trestech a pod., a ztrácející při uvažování písmena ducha, věru ale pro ty, kdož přiměřeně k velikosti a velebnosti Boha pojímají náboženství.

Jedným slovem: spiritismus rozšiřuje a povznáší idee, on potírá zlořády způsobené sobectvím, vášní a cližádostí, a byť by i nebyl nezbytným ku spáse duše naší, tak nám cestu tu usnadňuje tím, že upevňuje náš krok na dráze cnosti. Kdož by ostatně chtěl hájiti tvrzení, že nedostatek orthodoxy (pravovíry) v očích Boha jest pokáráni hodnějším než ateismus a materialismus? Kladu tedy všem, kdož spiritismus potírají ze stanoviska náboženského, následující čtyry otázky:

První otázka: Kdo jest na onom světě v tom hůře, ten kdo na nic nevěří, či ten, kdo věří ve všeobecné pravdy náboženské, ale z dogmat uznává jen některé části?

Druhá otázka: Jsou protestanté a jinověrci) tímtež způsobem zavrženi jako ateisté a materialisté?*

Třetí otázka: Jest ten, kdož v nejprísnejším smyslu slova nemůže být naznačen co orthodoxní, naproti tomu ale dobré činí, tolik co leží v jeho moci, dobrotivým a shovívavým jest oproti bližnímu, věren ve svých poměrech společenských, — méně jist své blaženosti, než ten, kdož věří na všechno, za to ale jest zatvrzelým a sobeckým, prost lásky k bližnímu?

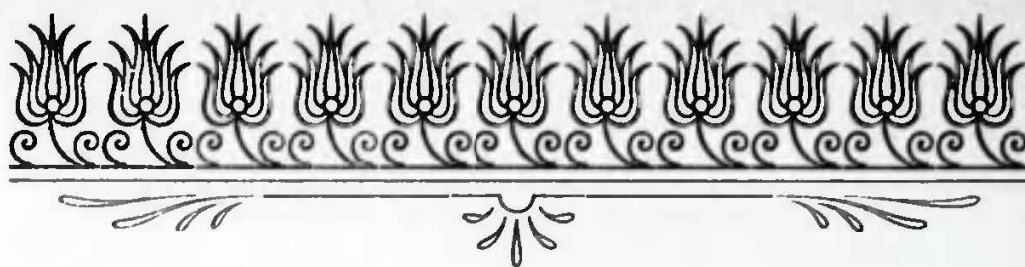
*) Nezapomínejmež, že hořejší otázky kladeny jsou katolíkovi.

Poznámka vydavatelova.

Čtvrtá otázka: Co stojí v očích Boha výše: konání křesťanských cností bez konání povinností orthodoxních, čili konání posléz řečených bez mravnosti?

To jest moje odpověď na otázky a námitky, kterými Jste se na mne obrátil. Bez jakéhokoli předpojatého úmyslu Vás získati pro moje idee a změnití Vaše přesvědčení, obmezil jsem se na to, Vám spiritismus ukázati z jeho skutečného stanoviska. Kdybyste nebyl sám přišel, nebyl bych Vás vyhledával. Tim nemíním, jako bychom sobě z Vašeho souhlasu s našimi principiemi nic nedělali. Zcela naopak! Těšime se ze všech vymoženosti, které učiníme a které pro nás mají tím vyšší cenu, čím volněji a nenuceněji následuje přisvědčení. Nejen že nemáme žádného práva, někoho nějak donucovati, nýbrž činili bychom si zrovna předhůzky ve svém svědomí, abychom *mátlí svědomí někomu, kdož se šťastným cítí ve své náboženské víře, pevně se této drže. Spiritismus najde svou žeň na půdě jiné, na půdě materialismu naší doby.*

DODATEK.

Jak zřizovati a vésti spiritické kroužky v rodinách a mimo ně.

Chce-li někdo zřizovati spiritický kroužek, tu jest nevyhnutelno, by předem seznámil se s nejnütnějšími zásadami spiritismu, by věděl a znal alespoň následující věci :

1. Co jsou duchové, jaké mají vlastnosti.
2. Mohou-li se nám sdíleti.
3. Jakým způsobem se to děje.

Kdo nedovedl by sobě tyto otázky zodpovídati správně, ten dlouho tápal by v temnotách a v bludu, do kterého by sám sebe přivedl jen tím, že vrhl se do viru moře zcela mu neznámého. Neb představme si, že každý vzduchoplavec, dříve než-li vstoupí do balonu, pozoruje směr větru a poměry vzduchu, by seznal, kam jej tyto zanesou; každý námořník musí býti dobře s poměry moře obeznámen, dříve než se mu svěří vedení nějaké lodi. Tak jest i se spiritismem. Kdo chce vstoupiti ve spojení se světem neviditelným, s říší duchů, kdo chce plouti mořem věčna, nauč se znáti alespoň nejnütnější poměry, jež tam panují. Jinak narazí tam na neznámá mu skaliska a přivodí sám sobě dříve netušenou pohromu.

Co jsou duchové?

Duch jest bytost individualní (sebevědomá), jest to životní princip (podstata), jež vědoma jsouc sobě svého bytí, obsa-

huje v sobě všechny vlastnosti dobra, jako mravnost, rozumnost, moudrost, lásku a vůbec všechny cnosti, tak jako všechny vlastnosti *zla* a nemravnosti. Z pravidla vyrozumíváme pod slovem duch bytost neviditelnou, nehmotnou, bytost žijící mimo tělo lidské. Avšak tatáž bytost, která obživuje člověka, která mu dává jeho určení, jeho vědomí, jeho touhu a chtění, která mu dokazuje, *že jest*, že cítí, vidí, slyší, myslí a mluví, táž bytost není nic jiného nežli *duch*, třeba bychom ji v tomto tělesném stavu jinak nazývali, totiž *duší*. Opustí-li tato bytost tělo, ztrácí toto všechny své dřívější schopnosti, které mu ona dodávala, a stává se hrubou nehybnou hmotou bez individualních vlastností a podléhá zákonu přírody — rozkladu, — který, dokud bylo duchovní podstatou obživováno, neměl na něho moci.

Duše lidská opustivši své tělo (při smrti) stává se volným duchem, který však bere sebou všechny pocity a dojmy, jimiž v životě lidském byl činným. Nestane se tím žádnou bytostí odtazitou, všeho účinku a dojmu zbavenou, nepřenáší se do žádné věčné — ať zakoupené neb vymodlené — blaženosti, neb do nezaslouženého neb třeba zaslouženého pekla, ale pohybuje se v říši, kterou nazýváme *astrální* t. j. duchovní a která nemá žádných mezí.

Každá duše, neb lépe řečeno duch přirozeně zákonem soudružnosti (sympatie) veden je po své smrti tam, kam svou podstatou, svými vlastnostmi přináleží; dobrý a mravný do říše dobra a mravnosti, zlý a nemravný do říše zla a utrpení. Duch lidský není nehmotný, jak se z pravidla za to má, když stal se duchem volným, nevtěleným, když se od těla odloučil, on jest více neb méně obalen jemnou hmotou neb látkou, kterou nazýváme *perisprit*, *fluid*, neb ód též auru, a který má tu vlastnost, že za jistých podmínek může se státi lidskému zraku viditelným a může dojmem působiti na lidské hmotné hrubé smysly. V tomto duševním obalu zahrnuty jsou všechny vlastnosti ducha, jeho blaženost i jeho utrpení. Zbavuje-li se duch svých slabostí, naruživostí a vášni, všech tělesných a pomíjivých tužeb, *vyčisťuje se jeho perisprit*, stává se čistším a jemnějším, duch uvolňuje se tím z pout hrubých látek

a čerpá z vyšších čistých pramenů Božské duchovní podstaty vznešené blaho, člověku tělesně žijícímu netušené, až na konec krásná, věčná blaženost, stává se mu údělem, a naopak člověk žijící v tužbách pomijivé časnosti, vizíci a poutající sebe v hrubou hmotu, ztrácí na své vznešené ušlechtilé povaze, vnitřní jeho podstata, duch, se zatemňuje, *perisprit stává se hrubším a hrubším*, dojmem Božského duchovního světla a tepla nepřístupným, až na konec výsledek všeho jest nevěra, neklid, nespokojenost a všechny ty hrozné stavy burácející zatemněnou duši až k zoufalství a samovraždě.

Duch (duše lidská) opouští své tělo, neztrácí nic ze své podstaty, která utvářela člověka, a nenabývá žádných zvláštních nových schopností — to nutno nám nevyhnutelně vědět, proto opakujeme to znovu a znovu — vše, co měl v těle jako člověk, má v říši astrální (duchovní) jako duch. Proto shledáváme se — navazující styk s tímto nám dosud neznámým světem — tam s bytostmi, podrobenými všem smyslným tužbám, s duchy náruživými, nevědomými, zlými, právě tak jako s duchy čistými, pravdy milovnými, mravoučnými a vznešenými, zkrátka jsou tam Andělé i Ďáblové dle názvu církevního. Proto ten, kdo navazuje styk s tímto světem, nechť jest si toho vždy vědom, že jsou tam podvodníci, lháři, právě tak jako byli podvodníci a lháři na zemi, nechť pamatuje si tuto zásadu: „Jací lidé, tací duchové.“

Jedině po pravdě toužící a trvale ji hledající člověk, upřímně smýšlející, vábí k sobě duchy dobré, již jsou mu v této práci nápomocni a podporují jej.

Duch opustivši lidské tělo a nevěřící v život věčný octne se v této říši mu zcela neznámé ve velikých nesnázích, byl-li přílišným materialistou a následkem toho na tělo mocně připoután, — poněvadž v něm hledal jediné své ukojení, — pocituje po své smrti děsivé účinky rozkladu svého těla, on cítí a vidí rozpadávati se to, co mu bylo na světě všim a přec pozoruje, že žije dál; tyto hrozné účinky působí na něho děsivě, ano dohánějí jej mnohdy — miloval-li příliš svět a hmotu — až k šířemu zoufalství, on neví a nedovede si představit, co se s ním dělo a děje.

Duchové vrahů a samovrahů přenáší se do života záhrobního s děsnými bolestmi, jež v posledních chvílích pocítili, a poněvadž cit jest vlastností duše a ne těla, pocíťují své bolesti tak dlouho, dokud nebyli ku vědomému stavu přivedeny, t. j. dokud nepoznali, že žijí v říši duchů jako duchové.

Duchové neřestných a nečistých lidí, smylníků, vášnivců atd. přenášejí se při úmrtí do říše astrální se svými neukojenými touhami, tělo, jež jim sloužilo jako prostředek k ukončení svých pudů a vášní, ztratili; tyto vášně ve svém mocném stavu působí na ně neodolatelnou touhou a neukojitelnou žizní, a nenalézajíce prostředku, — svého těla, — vrhají se na lidi a pudí je k vykonávání zhovadilých skutků, které vykonávali sami, jsouce lidmi.

Člověk nevědom si těchto vlivů, neodporuje jim a podléhá jim velmi často.

Duchové, nemajíce hmotného těla, nemohou se státi člověku viditelnými, nemohou působit tak mocným dojmem na jeho hrubé smysly, by tyto dojem jejich pocítily, leč za zvláštních okolností, a proto nevidí a neslyší člověk duchy za normálního stavu, ve svém bdění, ač tito neustále kol něho se nalézají. Duchové nemajíce svůj nástroj hmotný, nemohou mluvit článkovanou řečí, jako lidé; jich mluva jest *myšlénka*. Duch vidí, slyší cití, mluví a pojímá vše, čeho sobě žádá, *svou podstatou*, svou celou bytostí a ne svým tělem. Jeho fluidické tělo, které má, slouží mu pouze ku přenosu nutných pocitů a dojmů, jeho individuální (sebevědomé) *Já* jest vykonavatelem vůle této podstaty, toho *já*, jest jeho rozkazovatelem; on cití, vidí a slyší to co chce. Není-li sobě tohoto duch vědom, že vládne těmito vlastnostmi, veden jest z pravidla touhou svého chtění k tomu, po čem toužil, jsa živ jako člověk.

Poněvadž v říši duchovní není těla ani jazyků (hmotné mluvy), není tam ani otázek národnostních, ani sociálních, a přec duchové umírají v nadšení národnostním neb v jakémkoliv, běrou sebou tyto své touhy za hrob a pracují dále ve svém směru tam, kde na zemi přestali. Z toho, co bylo řečeno,

vysvítá, že duchové nejsou žádné odtažené bytosti, ale že jsou to duše osob, které na tomto neb na jiném světě tělesným životem žily, že tudíž nejsou ani ďáblové, stvoření ku konání věčného zla, ani andělé určeni ku věčnému, nečinnému životu v nebi a patření na Boha. Kdo přál by sobě bližší v této věci vysvětlení, nalezne je v »Knize Duchů« a v knize »Nebe a Peklo«, Spravedlnost Boží dle spiritismu od Allana Kardeka.

Mohou-li se duchové lidem sdíleti?

Věříme-li, že lidská duše jest nesmrtelná a že trvání její jest věčné, když poznali jsme, jak z první části plyne, že tím ve své podstatě se pranic nemění, když zbavena jest těla, tu nezbyde nám nic jiného, než též připustiti možnost sdílení se člověku. Skutečně nalazáme o tom nezměrné množství, ať již nahodilých anebo zámyslně vyvolaných případů, hodnověrnými svědky ověřených. Ano od pradávných nepamětných dob shledáváme ve všech národech toho nezvratné důkazy, že sdílení se světa duchovního se světem hmotným bylo vždy činností jistých jednotlivců ano i celých tříd.

Od té doby, co věda studována, učinila tak velký pokrok ve všemožném směru, od té doby co vynalezeny nové a nové sloučeniny a síly ovládající přírodu, jako jsou pára, elektřina, magnetina, fluid, ód a jiné, od této doby nelze nám více pochybovati o tom, že jest ještě něco víc nežli prostá látka, hmota (materie) prostupující vesmír. Tu postoupily hranice rozumu a bádání tak daleko, že nelze nám říci, než že *„mnoho věcí známe, zázraky nepřipouštíme a přec zdánlivé zázraky tvoříme!“*

Nepředpojatý člověk zajisté neodvážil by se ani dnes ještě říci, že příroda odevzdala nám již všechny klíče svého hospodářství, že řekla nám již své poslední slovo a že není již nic, co by člověk měl ještě poznati. Nuže, když jsme nuceni říci, že nejsme na vrcholu všeho vědění, všeho poznání,

proč by to nemohla být právě ona tajemná říše duchů, o které tak málo až dosud nám bylo známo, a ony zákony, jež tam panují. Kladných důkazů pro to, že tento svět nestává, a že s ním styk navázati jest nemožné, vůbec není; jsou to jen předpojaté domněnky a theorie jistých osob, jež by nerady ze svého ukolébání se daly vyrušiti.

Za to má každý člověk dobré vůle na druhé straně volný přístup ku pokusům, jež podají mu nezvratných důkazů a zazáří mu krásným světlem do těchto záhad, a ten krok chce-li kdo učiniti, jest mu nutno nevyhnutelně věděti:

Jakým způsobem mohou se duchové sdíleti?

Každý člověk, ať v jakémkoliv věku neb pohlavi, sestává s tříditelné podstaty, jež jest duch, tvárný prostředník (duše) perispřit, fluid, ód, aura, atd. ještě jinak různě pojmenovaný a z hmotného těla.

Odloží-li člověk při smrti své tělo, tak mu zůstane ještě tvárný prostředník nebo-li duše, která se stává volnému duchu v říši duševní jeho duševním tělem.

V těle tvoří tento tvárný prostředník, svou polohmotnou látkou, pojítko, kterého používá princip duchovní čili duch, by mohl na hrubou látku neb materii účinkovat; jemu podrobena jest nervová soustava se všemi smyslnými dojmy a s celou krevní činností i svalstvem.

Tohoto »tvárného prostředníka«, fluidu, perispřitu neb duše — používá duch nezrozený, by mohl na lidské hrubé smysly působiti dojmy. Poněvadž v každém lidském těle se tento fluid — tento tvárný prostředník neb perispřit nalézá, tak není také člověka, který by neměl jisté vlastnosti, jež nazýváme »mediumitou«, který by nebyl »mediem« ať již si toho vědom jest neb ne. Z té samé příčiny shledáváme se u spiritické vědy s tak nesčetnými odrudami mediumity, po-

něvadž kolik osob tolik různých vlastností a schopností. Kdo si tohoto vědom není, jest mediem nevědomým, spontáním; kdo ví a zná tyto vlastnosti, navazuje zřejmý styk se světem neviditelným, jest »mediem« vědomým čili spiritistickým. Mimo to může se každý, kdo není vědomým prostředníkem, neb mediem, po jisté době cviku v tomto směru jím státi, a pravím-li, že není vůbec člověka, který když by si toho přál, by se schopen státi nemohl ku prostřednictví, tak tím nikterak nepřeháním.

My rozeznáváme základně 6 druhů medií:

1. pro fysické zjevy,
2. mluvící,
3. vidící,
4. slyšící,
5. citící,
6. píšící.

Těchto 6 tříd dělí se na ohromné množství meztříd, tak že mnohá media mají *jednu, dvě až tři i více mediálních vlastností*.

Nejhlavnější ano nevyhnutelno ku pamatování jest toto: Každý stupeň od 1. až k 6. dělíme na hlavní dva druhy a sice: a) *media mechanická*, b) *media nazíravá*.

a) *Media mechanická* jsou ta, jichž tvárný prostředník neb duše při účinku ducha neviditelného opouští své tělo úplně, přenechávaje tomuto plnou moc, by je ovládal dle své libovůle. Mechaničtí prostředníci neví nic o tom, co se s nimi v tomto stavu dělo a nemohou proto býti také za výroky, v stavu hysterickém učiněné, zodpovědni!

b) *Media nazíravá* jsou více neb méně při vědomí, oni ví, co mluví, jsou-li mluvícími, ví co píší, jsou-li píšícími. Jich tvárný prostředník (duše) nevybavuje se z těla při účinku ducha nevtěleného, nýbrž přijímá od tohoto pouhá vnuknutí neb myšlenky, které buď píše, je-li píšícím, aneb mluví, je-li mluvícím mediem.

Mezi těmito dvěma stupni od úplně mechanického (nevědomého, co se s ním děje) až k stupni čisté nazíravosti

(jež ví, co se s ním děje), seřaděny jsou všechny ostatní stupně, jako: polomechanický, částečně mechanický, polonazíravý, částečně nazíravý atd.

Kdežto při mechanickém prostředniku opouští duch své tělo a ponechává své ústroji jinému (nevtělenému), děje se opak toho při nazíravosti; při prvním jeví se účinek na tělo, při druhém zdola nahoru, z těla do říše duchovní.

Oba druhy stejně jsou užitečné; prvý může podati lepší přesvědčení a jest ho nezbytně zapotřebí ku zjevům fysickým, materielním, t. j. zhmotnění se duchů (k úplnému ztělesnění.) Viz medium Home, Slade, Kati Kingová a jiné. (»Hvězda Záhrobní« roč. I., II., III.)

V každé rodině, kde nejméně dvě osoby jsou, zřízení může býti rodinný kruh, a to tím, že určí se doba a den, ať v kterýkoliv čas, večer neb ve dne, kdy mysl lidská nejklidnější jest, — osvětlení nerozhoduje, — zazpívá se pěkná duchovní píseň, neb zahraje se na nějaký hudební nástroj, pak povznese se mysl k Bohu neb ochranným duchům, a jedná-li se o psychické zjevy, sedne se ku menšímu stolku, ať jakéhokoliv dřeva neb tvaru, to není rozhodujícím, položí se ruce na něho tak, by vždy pravá spočívala na sousedově levé, a čeká se půl, nejdéle hodinu. Nepohne-li se v této době stolec, neb není-li v něm citit chvění neb praskot, opakuje se tento pokus v určitý den a hodinu, a to po tak dlouho, až výsledku se docílí. Počal-li se stolec pohybovat, kladme mu otázky složené tak, by mohl na ně klepotem odpovídat. Jednou klepnutí znamená ano, dvakrát ne, třikrát nejisté. Tažme se ku př.: Byl jsi mlád, svoboden, ženat, zemřel jsi zde, znáš někoho z nás? atd. Totéž platí o kruzích velkých, z více osob sestávajících.

Jak zřizovati spiritické kroužky a vyvinovati media.

Pravili jsme již, že každý člověk má v sobě mediumistické vlastnosti a že možno mu státi se mediem. By tyto vlastnosti v sobě odkryl a zpracoval, nutno mu řídit se jistými pravidly, jež po dlouhé době podařilo se nám sebrati a které níže uvádíme.

Každá osoba může vyvinouti mediumitu píšící, vidící a slyšící, ostatní stavy dají se vyvinout spíše v kroužku, buď více neb méně osob, tímto způsobem.

Mediumita píšící. Volíme si den a hodinu, kdy nejméně vyrušování býti můžeme, — jednou neb dvakrát do týdnu večer neb časně z rána. Položíme před sebe papír, jako bychom chtěli pravidelně psáti, vezmeme do ruky tužku a držíme ji kolmo asi tak, by špička její dotýkala se papíru. Mysl svou povzneseme k Bohu s vroucí myšlénkou neb přáním, by nám podány byly pokyny ze záhrobního života (po případě modlitba k anděli strážnému ukázala se též býti účelnou), a tak vytrváváme v klidném očekávání, až v ruce pocítíme chvění neb škubání, což stává se někdy ihned při prvním pokusu, a jindy dlužno však vytrvat až po dobu tři i více roků.

Čas zkracuje neb urychluje se dle toho, v jakém stavu nalézá se naše ústroji a tvárný prostředník — perispit — ku tvarnému prostředniku ducha, jenž se chce sděliti. Konečně počne ruka dělat buď rovné čáry neb různé křivky a rychle se pohybovati po papíře; je-li prostředník *mechanický*, píše během neurčité doby jeho ruka sama, jsouc vedena a řízena silou neviditelnou. Je-li *nazíravým*, tu nutno, by napsal první myšlénku, ať jakoukoliv, která se mu v tomto okamžiku vnucuje. Takto postupně trvale pokračuje, může každý jednotlivec dosíci velice cenných a zajímavých sdělení písmem medijním ze záhrobního života.

Varuji však každého smělce, který by jen pro svou zábavu neb pro ukojení jisté zvědavosti chtěl ať kterékoliv

medijní výjevy provozovat, zvláště jest přísně toho dbáti, by otázky duchům kladené netýkaly se věcí pomíjivých a časných, ale *a to hlavně záhrobního života*, neb jinak přivábil by každý k sobě duchy klamavé, šotkovité a nízké, čímž by upadl do bludu a klamu, z kteréhož není tak snadné vyvážnutí.

Pracuje-li se ve velkém kruhu nebo v kruhu rodinném na vývinu mediumity pišící, tak mohou všechny osoby pohodlně si sednouti a chovati se přesně tak, jako jednotlivá osoba.

Kdo přál by sobě vyvinouti dar *mediumity vidící* (viděti duchy), ten nechť volí sobě chvíly nejprísnějšího klidu, kdy povzněsti mu bude co nejvíce možno své vroucí přání v říši duchů, nechť uzavře své oči a bedlivě pozoruje, co se mu v jeho nitru bude tvořit za představy. V prvé době jsou to jiskry, hvězdy a mlhoviny, zcela bez ladu a skladu, až po delším cviku nabývají určitých tvarů, což děje se velmi zvolna, na mnoze zdá se nám, jako bychom měli co činit s vlastní obrazotvorností. Pokračujeme-li však vytrvale a s láskou, brzo nalezneme přesvědčujících důkazů, že není to prelud, ale pravá skutečnost. Toho samého prostředku může se použití v kruhu rodinném i ve velkém, ovšem ale s tou výhodou, že mohou sobě viděné představy navzájem sdíleti, kdežto jednotlivec odkázán jest pouze sám na sebe.

Slyšící media jsou četnější, nežli kterákoliv jiná, jenom že tento stav, ukryt v každém jednotlivci, není všeobecně znám. Kdo přál by si jej však zřetelně a jasně vyvinout, nechť učí se zpytovat své vlastní myšlenky; myšlenka vnuknutá duchem není nic jiného, než jak jsme již pravili, jeho mluvou; kdo bedlivý pozor dá, ten velmi brzo rozpozná myšlenku duchem mu vnuknutou od té, která v něm vznikla na základě dojmu některého smyslu. Někdy jest vnuknutá myšlenka tak mocnou, že zdá se nám, jako by přímo slovy vyjádřena byla, a tu pravíme, že duchové mluví. Při opatrném a vytrvalém vyvinování této vlastnosti možno docíliti takých úspěchů, že dobře rozpoznáváme každý zvuk článkované řeči, ač duch skutečně jen pouhou vůlí spolupůsobil. Tyto tři vlastnosti mohou býti u jednotlivců tak jako v celých kruzích společně pěstovány.

Jinak má se věc s *mediem mluvicím* a pro *zhmotnění duchů* (materialisaci). Ty samé podmínky, jež již předem naznačeny u výcviku jakéhokoliv media, nutno zachovávat i tehdy, jedná-li se nám o vývin prostřednictvím mluvicího neb materialisačního. Soustředění mysle, obrácení ji k Bohu, klidné očekávání bez bázně a strachu. (Kdo měl by strach, nechť raději na čas práce zanechá a vzdělává se četbou knih, z kterých pozná bližší příčiny a následky, jakož i že se není čeho báti.)

Při vývinu mluvicí prostřednice v rodinném neb ve velkém kruhu sesednou se osoby vždy střídavě, mužského a ženského pohlaví, podají si navzájem ruce a utvoří magnetický řetěz; takto sedí se klidně půl až celou hodinu; nezdaří-li se výsledek na poprvé, opakuje se v přesných dnech to samé tak dlouho, až výsledky se dostaví, které jsou: Osoby, jež mají se státi mediemi, pociti brzo jakési mrazení, chvění a bezděčné škubání, jež mnohdy mocnou silou otřásá celým tělem, poznenáhla dostavuje se únava, až na konec ztrácejíce více méně vědomí, přicházejí do úplného neb částečného magnetického spánku. Je-li medium v úplném spánku (v bezvědomí), jest to „*mechanické medium*“, ví-li o sobě a je-li jen částečně ovládnuto, jest „*mediem nazíravým*“; v tomto stavu nechť jen klidně připouští myšlenky, jež naň působí, třeba by se mu zdálo, že jsou to jeho vlastní.

Jedná-li se o vypracování prostředníka způsobilého ku zjevům makavým (materialisaci), tu nutno zachovávat všechny předem uvedené podmínky a mimo to nutno zachovávat po čas vývinu největší ticho a klid, neb při těchto zjevech jest zapotřebí plného odloučení duše (tvárný prostředník) od těla, takže osoba k těmto zjevům určená octne se během určité doby, na sklonku úplného vývoje, ve stavu zdánlivé zmrtnosti. Zjevy, jež lze docílit, neobjeví se náhle a neočekávaně; duchové nestanou se hned zcela viditelnými; ze začátku bývají zjevy jen jisté mlhoviny a světélkující výpary, jež teprve během delší doby nabydou plné tvárnosti. Z té příčiny jest radno, tyto práce při skrovném světle prováděti.

Kdo chtěl by urychlití vývin ať kteréhokoliv media, a jest s magnetismem obeznámen, může tohoto s velmi dobrým úspěchem použiti.

Tam, kde magnetismus znám není, nechť jen klidně se vytrvává v pravidelném spojení (magnetický řetěz) a veškerá činnost dostaví se sama sebou, řízena a prováděna jsouc bytostmi záhrobními.

Varovati dlužno před přílišně častým zasedáním v tom domnění, že media dříve se vyvinou. Kdo příliš spěchá, uvádí tím prostředníka v nebezpečí, po případě i choroby, jež vzniknouti mohou z náhlé přeměny perispiritualních látek, v těle lidském obsažených, a mocných rychle za sebou následujících dojmů na jemné ústroji mozkových blan. Jednou neb nejvýše dvakrát v týdnu úplně postačí; pouze prostředníci již úplně vyvinutí (starší) a ve svém oboru zkušení mohou se odvážiti k častějšímu zasedání. Širší vysvětlení nalezne čtenář v »Knize duchů« a v »Knize medií« od Allana Kardeka.

Bylo již řečeno, že každý člověk bez rozdílu stáří a pohlaví má jisté vlastnosti mediální, připomenouti však dlužno že stáří není přece již ku vývinu těchto tak působivé, jako věk jinošský a dětství. Při velkém stáří ubývá již životní pružnosti ducha a jeho životní síla se od těla poznenáhla odlučuje, čímž ztrácí se současně činná síla mediumity. Opakem toho ukázaly se býti malé dívky, již od kojenců na horu, velice působivými ku psychickým zjevům. To zdá se býti neuvěřitelné, jest však osvědčenou zkušeností dokázáno.

Malá dcera Effi Mot v Memphisu byla *2 leta stará*, když pod její ručkama, které na svázané dvě tabulky položila, slyšeti bylo ve vnitř psáti a dostávalo se přímé duchovní písmo. Malé ditko chlapec Mrs. Jenken počal již ve stáří $5\frac{1}{2}$ měsíce psáti medijně, t. j. držel tužku ve svých malinkých ručkách, a skrze něho psaly různé záhrobní bytosti (duchové), jež svými vlastními slovy i písmem stávali se charakterními. (The Spiritualist, 1874, I., str. 138.). První spiritický projev píšící dán byl skrze toto ditko již ve stáří *dvou měsíců*. Malá Valentina, dcera barona Kirkupa, psala poprvé medijně ve své stáří *9 dní* tato slova: »Munmuntare gustae buona

provafai cosa ti abbic no detto addio«. (Neměň nic, jest to nejlepší důkaz; čiň to, co jsme poručili. S Bohem.) Sdělení toto mělo vztah k jistému soukromému sdělení ze záhrobního života, skrze jiné medium podanému a bylo nejlepším dotvrzením prvního. Tužka, která poblíže dítky se nalezala, byla tomtuto přímo do ručky pišicím duchem vtlačena a držena.

V časopisu »The Medium« z r. 1875, str. 647 nalézáme následující zprávu: »Arthur Omerod, *sedm týdnů staré děcko*, byv ovládán duchem svého dědečka, přeměňoval své tahy a stával se jemu zcela podoben, na otázky jemu kladené odpovídal jménem svého děda kýváním hlavou a tisknutím ruky. Případ neméně zajímavý udál se roku 1889 v Praze VII. V kroužku řízeném Antonínem Šebestou obdržel byl od 7letého děvčete německý, starou literou psaný projev na přítomnou rodinu, která dle rakopisu i slohu poznala, že pochází od jejich dědečka. Svědci jsou živi a zaručují pravdivost.

Bylo to roku 1886—87, kdy bydlel jsem u jisté vdovy na Malé Straně v Mostecké ulici. Když po několikaleté theoretické průpravě ve spiritismu počal jsem se svým, dosud blíže Prahy žijícím přítelem Al. Ševčíkem pracovat na pokusném spiritismu (mediumismu). Byli jsme sami dva; první naše pokusy prováděny byly s pohybujícím se stolem, který nám na naše otázky odpovídal. Jednoho večera, kdy stůl se nám opět pohyboval, tával jsem se, zda-li by bylo možno nějaký jiný projev obdržeti mimo pohyb; na otázku moji odpověděl stůl úderem »ano« (jednou klepnutím), na další otázky odpověděl buď kladně nebo záporně, vždy dle potřeby, a dozvěděl jsem se, že obdržíme *přímé písmo*, bychom uložili papír a tužku do nějaké uzavřené skřínky. Maje tehdy právě při ruce papírovou skřínku (škatuli) asi 10 ctm. vysokou a 30 ctm. ve čtverci, vložil jsem do ni čistý papír a kousek tužky; uzavřev vše dobře, položil jsem ji na stůl a mé i mého přítele ruce položili jsme na vrch skřínky této. Na otázku stolku učiněnou, zda vše v pořádku, odpověděl »ano«. Po uplynutí asi 3 minut slyšení bylo zřejmé šustění, způsobené tužkou na papíru a po uplynutí asi pěti minut stůl opět se pohnul; na otázku, zda vše hotovo,

dána odpověď kladná, i otevřel jsem dychtivě skříňku a k mému nemalému překvapení našel jsem v ní čistě, zřetelně napsaná tato slova: „*Já vás mám rád. Jan Klíma.*“ Bytost sdělující se nám nebyla mně ani mému příteli z tohoto života známa. V dalších sedánkách dozvěděli jsme se pak, že byli jsme již vícekrát zrozeni na této zemi a sdělující se duch že jest našim bratrem z dřívějšího žití, jakož i všechny potřebné další vysvětlivky. Klam byl naprosto vyloučen, neboť nikdo nebyl přítomen, nežli já a můj přítel, který mnou v magnetický spánek přiveden byl. Za pravost tohoto ručím svou cti Karel Sezemský, Praha, Soukenická ulice 1188/25.

